Poštnina plačana v gotovini

DELAVSKA ENOTNOST

ŠT. 4 ● 22. JANUARJA 1954 ● LETO XIII. ● CENA 10 DIN

PROLETARCI VSEH DEŽEL, ZDRUŽITE SE!

PO PLENARNI SEJI CENTRALNEGA KOMITEJA ZVEZE KOMUNISTOV JUGOSLAVIJE O „DJILASOVEM SLUČAJU“

Nihče nas ne more razediniti

Devetnajst člankov tovariša Milovana Djilasa, objavljenih zaporedoma v »Borbi«, pa še njegov pamflet »Anatomija morale«, ki je zagledal luč sveta v prvi številki »Nove misli«, in škodljiv odmev teh njegovih prispevkov doma in v tujini, je narekovalo Izvršnemu komiteju Centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije, da se je odločil sklicati plenum o »Djilasovem slučaju«.

Plenum je zasedal minulo soboto in nedeljo v poslopju Centralnega komiteja v Beogradu in vsestransko osvetlil predmet razprave. Pred nami vsemi, pred celotno našo javnostjo, je razgrnjeno bogato in smiselno vsestransko globoko utemeljeno gradivo o zmotnih in za bodočnost naše socialistične domovine ter dejanski razvoj socialističnih odnosov v njej škodljivih »teorij«, ki jih je v obdobju zadnjih treh mesecev razlagal tovariš Djilas v svojih člankih na straneh »Borbe«. Toda plenum ni samo teoretično osvetlil bistva Djilasovih zmot, ampak je njegovo teoretiziranje vrednotil tudi s političnimi in moralnimi merili.

Na ta način so Djilasove »teorije« zgubile svoj »teoretični« nakit ter prizvok tez za javno razpravo in so se pokazale v svoji praktični vrednosti za našo socialistično gibanje, za razvoj socialističnih odnosov in resnične socialistične misli. V tej pravi luči, soočene z našim dejanskim življenjem, slečene vse »sfilozofirane« navlake, se Djilasove »teorije« v navadnem ljudskem jeziku približno takole bero: Treba je praktično razpustiti idejno enotno in z jasnimi socialističnimi smotri oboroženo Zvezo komunistov in jo spremeniti v navaden klub idejno sorodnih ljudi, ki naj se po raznih kabinetih prepirajo med seboj o svojih nazorih. Zakaj? Zato, ker so komunisti danes najnevarnejša prepreka prostemu poletu svobodne »socialistične« (beri: meščansko liberalne) misli in razvoju »socialističnih« (beri: meščanskih) odnosov med ljudmi.

Zdaj si pa oglejmo praktično družbeno vrednost, bolje rečeno škodo teh Djilasovih naziranj, kot jo je temeljito osvetlil plenum. (Seveda nam je nemogoče ogromno gradivo plenuma, ki so ga dnevniki objavili na desetih tiskanih straneh, stisniti v nekaj sto vrst. To tudi ni naš namen. Smoter tega članka je le, da opozorimo naše bralce na glavne ugotovitve plenuma, medtem ko smo si na jasnem, da bo za temeljito poznavanje stvari treba poseči po celotnem gradivu. Morda nam bo uspelo to, kar želimo: opozoriti bralce na bistvene ugotovitve v gradivu plenuma.)

Torej k stvari!

Ko so se začeli vrstiti v »Borbi« (ki izhaja v preko 300 tisoč izvodih) Djilasovi članki (ni treba izgubiti iz vida, da je bil pisec člankov član sekretariata Izvršnega komiteja Zveze), ki so bili po načinu obravnave in pisanja precej neobičajni, poleg tega pa natrpani s termini »nov«, »socialističen«, »napreden«, se je pojavilo naziranje, da prinašajo ti članki nekaj novega v zasnovo socialistične družbe, da s tem bogate teoretično misel socializma in da ugodno vplivajo na razvoj, napredek socializma in socialistične demokracije pri nas. Plenum je tako naziranje v celoti zavrnil in nasprotno ocenil Djilasove poglede kot izrazito reformistične, ki imajo namen odpreti v naše življenje vrata meščanskim družbenim odnosom in tako seveda zavreti naš družbeni razvoj in krepitev socialističnih odnosov. (O teh stvareh je na plenumu poleg tovariša Tita zelo obširno in podprto z raznimi teoretičnimi dokazi spregovoril tovariš Kardelj.)

Djilas ni v svojih člankih povedal nič novega. Misli o odmiranju Zveze komunistov, države, o nujnosti boja proti birokraciji, o nerazdvojenosti socializma in demokracije (ki so v njegovih člankih tako povedane, kot da jih je šele Djilas odkril in smelo izrekel) niso nove. Le-te so že ves čas sestavni del idejne in tvorne prakse našega delavskega gibanja.

Prav tako pa tudi ni nova zamisel o tem, kako te stvari izpeljati, čeprav se Djilasova zamisel temeljito razlikuje od naše dejanske socialistične prakse in je potem videti »nova«. Kaj zahteva Djilas? Da se razpusti Zveza komunistov, da se dovoli obstoj večih strank, da se v družbenem pojmovanju izenačita delavec in buržuj, da se odpovemo našim ciljem, kot je komunizem itd. To pa seveda niso nove stvari! To so na podoben način zagovarjali razni reformisti že pred 50 leti, med njimi Bernstein. Kako pa se je stvar končala? Delavsko gibanje jim je z njihovimi teorijami vred pokazalo vrata.

Od kod Djilasu te teorije? Predvsem se je Djilas v zadnjem obdobju zelo oddaljil od naše družbene stvarnosti. Težko in naporno delo pri oblikovanju našega gospodarskega mehanizma je, recimo, smatral za suhi prakticizem in drobnjakarstvo, za birokratsko opravilo. Odtod — slabo poznavanje gospodarstva, ki se kaže v vseh njegovih člankih, nepoznavanje dejanskih družbenih odnosov, težav in naporov pri prodiranju socialističnih prvin v našo družbeno stvarnost in nepravilno ocenjevanje družbenih sil. Zaradi tako slabega, oziroma nestvarnega poznavanja dejanskih družbenih prilik in družbenih sil je Djilas zgradil svojo teorijo na pesku, na pojmih v svoji glavi.

Po Djilasovi presoji naše družbene stvarnosti se pri nas bore naslednje sile: kapitalizem in meščanstvo, birokratizem in birokracija, socializem in demokracija. Trije tabori, različni po družbenih težnjah. Pri tem razporedu je napravil Djilas svojo temeljno napako: za kapitalizem se bori meščanstvo, za birokratizem birokracija — a za socializem demokracija. Demokracija sama po sebi pa ni nič, ona je orodje, sredstvo, ki služi nečemu, boju, borcem za socializem. Tako se znajdemo brez borcev za socializem, brez delavskega gibanja (ki ga Djilas sploh skoraj ne omenja), brez delavskega razreda. Že pri tej svoji začetni zasnovi se je Djilas vede ali nevede poslovil od marksizma. Zato je vse njegovo nadaljnje razglabljanje moralo vse bolj premočrtno pluti v pristane reformizma itd.

Ko pa je »zamolčal« delavski razred in njegovo razredno vlogo pri oblikovanju socialistične družbe, se je nujno znašel pred vprašanjem: Čemu cilji, čemu idejna enotnost, čemu Zveza komunistov? Vse to je zbrisal in preko vsega napisal: demokracija, boj popolnoma svobodnih duhov!

S tem pa je popolnoma zapustil območje »teoretiziranja« in globoko posegel v našo politično stvarnost, pa naj je to hotel ali ne. Praktične posledice Djilasove »teorije« so bile ogrožanje idejne enotnosti Zveze komunistov, komunistične discipline, nevarnost za enotnost našega delovnega ljudstva. Vse organizacije delovnega ljudstva je praktično označil kot nepotrebne, preživele in nastopil proti vsaki organiziranosti. Tudi za sindikate ni našel več prostora v naši družbeni stvarnosti. Kratkomalo, delavsko gibanje je razorožil vseh tistih sredstev, brez katerih je temu gibanju (ki je glavni nosilec socializma) nemogoče oblikovati socializem, to je, uspešno se bojevati hkrati za razvijanje novih demokratičnih oblik delavskega upravljanja v boju zoper razredne ostanke kapitalizma in zoper birokratske izrastline in ustvarjati materialne pogoje za napredek družbe.

Po vsem tem pa Djilas govori o »novih« socialističnih silah, o »naprednejših« in »manj naprednih« socialističnih silah in podobno, vendar teh svojih misli družbeno nikjer jasno ne razloži. Iz teh njegovih misli se da razbrati, da se zavzema za obstoj različnih strank, za popolno družbeno enakopravnost delavcev in bivših buržujev itd. (kar nekje celo omenja).

Poleg tega pa je za Djilasova pojmovanja značilno tudi njegovo naziranje o birokratizmu in birokraciji. On smatra birokracijo kot nek zaključen sloj, ki je v naši družbi zakoreninjen kot kasta. Ta sloj so po njegovem mnenju komunisti, ki delajo v oblasti. V njih vidi največjo nevarnost za nadaljnji razvoj socializma. Djilas je torej birokratizem pri nas (ki v kaleh obstaja, ker ga sama družbena zaostalost neprestano poraja, proti kateremu se vsi skupaj že dolgo časa temeljito borimo in dosegamo tudi velike uspehe, zlasti odkar je sistem delavskih samoupravnih organov, ki je najboljše sredstvo za uničenje birokratizma, zaživel) posplošil kot lastnost komunistov in napovedal boj proti birokratizmu, to je proti komunistom. Pri tem pa je pozabil, da se mi že precej dolgo praktično borimo proti birokratizmu, da mu v samem življenju praktično spodrezujemo korenine in da so tisti, ki se uspešno bore, vprav organi delavskega samoupravljanja, ki so plod snovanja komunistov in v katerih se uveljavljajo najnaprednejše težnje komunistov. Pri tem je, kot pravi tovariš Kardelj, s svojim bojem proti birokratizmu Djilas napadel odprta vrata (ki so jih odprli komunisti), prižgal vžigalico ob polnem dnevu. V smeri svojega udarca pa je sploh popolnoma zgrešil. Birokratizem ni plod fantazije nekih določenih ljudi, ampak ga porajajo določene družbene prilike. Zato je treba boj proti birokratizmu usmeriti predvsem tja, kjer se birokratizem poraja, proti činiteljem, ki mu omogočijo, da se razvije in za tak boj se je treba oborožiti. In prav komunisti so pri nas našli uspešno sredstvo — to je delavsko samoupravljanje. Seveda pa ni vsako omejevanje »osebnih« svoboščin, vsaka zahteva po samoodpovedi itd. že birokratizem. Kajti, kot je rekel tovariš Tito, bilo bi »iluzorno misliti, da smo likvidirali razrednega sovražnika«. Obstoj razrednega sovražnika, oziroma nevarnost, da se ta pojavi, pa zahteva že disciplineranost, organiziranost, samoodpoved v delavskem gibanju. In tisti, ki so poklicani na to neprestano opozarjati, so — komunisti. Ali so potem zato birokrati? Po Djilasovem naziranju so. Nasprotno je res, da ima delavsko gibanje prav v komunistih najmočnejšega praktičnega pobornika proti birokratizmu. Ali kot pravi o tem tovariš Tito: »Ali sploh je kakšna revolucija, v kateri so njeni voditelji tako smelo odstranili tisto, o čemer so sodili, da ni dobro v dosedanjem delu in sicer zato, da bi storili nekaj novega in boljšega? Ali je bila kje kakšna revolucija, v kateri so njeni voditelji tako smelo priznavali svoje napake, zato da bi celoten razvoj napredoval, kot je bilo pri nas? Ni je!« Čemu potem Djilasove »teorije« o zbirokratiziranih komunistih?

Torej Djilas ni povedal nič novega in nič ni prispeval v zakladnico socialistične misli. Pa tudi zaletel se ni naprej, ne prehiteva, kot bi nekateri sodili, ampak vleče nazaj, v neke vrste meščansko demokracijo, ki smo jo mi že zdavnaj preživeli in smo že daleč v bodočnosti v primeri z njo. Zato ni nič čudnega, če so Djilasovi članki ogreli predvsem nekatere oportuniste in razne pritajene nasprotnike socialistične stvarnosti pri nas in tiste v tujini, ki bi jim uresničenje Djilasovih misli kakorkoli godilo. Ali to tudi po svoje ne ocenjuje dovolj zgovorno družbene vrednosti teh »teorij«!

Tako kot so pisani Djilasovi članki in kot jih je on tudi razlagal ves čas, naj bi pomenili neke vrste teže za razpravo o teh problemih. Toda to je samo videz. Ko so Djilasa njegovi sodelavci opozarjali na to, da se ne strinjajo z njegovimi trditvami, da njegovo pisanje povzroča politično škodo, je Djilas takole javno odgovoril: »Zato naj še tako spoštujem in želim načelno, javno, tovariško in socialistično kritiko, vendar nehote zviška gledam tisto nasprotno vrsto.« To je pa morala, ki jo je hotel vpeljati v razpravo s svojimi najožjimi sodelavci Djilas. Skozi to njegovo moralo diha misel o dveh socialističnih taborih in njegov naduti ton, s kakršnim je mislil pod zvenečimi »marksističnimi frazami« razorožiti ves nasprotni tabor — vse komuniste. Kot pečat na vse to je pa še napisal članek »Anatomija morale« v »Novi misli«.

Na koncu pa je ostal sam z resnico o njegovem socializmu škodljivem početju, da o njej res temeljito razmisli. Nam vsem in njemu pa je ostalo dragoceno spoznanje, kot je dejal Tito, »da je naša Zveza komunistov neprodorna monolitna skala, da imamo idejno in politično enotnost in da ne more nobena sila te naše idejne politične moči razbiti«. To je tista »sila, ki mora poganjati naprej razvoj socializma v naši državi, ker je za to edina sposobna, ker ni nobene druge takšne sile, kot je delavski razred z Zvezo komunistov na čelu — in seveda vsi skupaj vključeni v Socialistično zvezo delovnega ljudstva — ki lahko to največje breme in eno najtežavnejših stvari, se pravi, družbeno preobrazbo, privede do kraja«.

Plenum je zato v celoti odklonil »Djilasove teze« in jih označil kot nazadnjaške, oportunistične. Zaradi politične škode, ki jo je Djilas povzročil s svojimi članki, pa ga je plenum izključil iz Centralnega komiteja, odstranil z vseh funkcij v Zvezi in ga kaznoval z zadnjim opominom.

Tovariš Tito odhaja z zasedanja plenuma Centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije

Na obisku pri Ivanu Regentu

ob njegovi sedemdesetletnici

To nedeljo bomo delavci slavili pomemben jubilej — sedemdesetletnico našega tovariša Ivana Regenta. Kdo ne pozna tega vedno nasmejanega, prijaznega in preudarnega moža, ki je delavskemu gibanju — zmagi delavcev — posvetil vso svojo življenjsko moč in sposobnost. Pa je eden naših sodelavcev obiskal našega tovariša Regenta — in prisluhnite, kaj sta se pomenkovala.

PRVI KORAKI

Stoletje se je nagibalo k zatonu...

Tistega meglenega pomladnega jutra je mlad, kakih trinajst let star fant stisnil v žep kos kruha in moško stopil na ulico.

Delavci so hiteli v tovarne, delavnice, na pomol... Prihajali so iz ozkih, umazanih ulic, iz stanovanjskih kasarn na obronku mesta, iz kolib, ki so si jih zbili v predmestju. Stari in mladi, ki so prezgodaj ostareli, mračnih izpitih, zgaranih obrazov, že zgodaj zjutraj utrujeni... In vendar polni skritih upov.

Potoki so se zlili v reke, reke v veletoke. Proletarski veletok.

In med to proletarsko armado je prvič odhajal na delo naš fant — Ivan Regent.

»Komaj trinajst let sem imel takrat, da,« je pripovedoval tovariš Regent, »ko sem začel delati v žganjarni. Vajenec sem bil. Tri leta...

Težka so bila tista leta. Ob petih zjutraj sem začel in uro, dve pred polnočjo končal. Osemnajst ur na dan sem stregel gostom, osemnajst ur bil na nogah. V zadimljeni, mrzli žganjarni med pijanimi ljudmi, ki so kleli in se kregali, tepli in se ljubili — otrok.

Pa se sprašujem, kdaj sem se nalezel revmatizma. Takrat, seveda,« je v nasmehu dejal tovariš Regent.

V tej žganjarni se je prvič srečal s socialisti. Spoznal je socialista Viktoria in se spoprijateljil z njim. Ta mu je nosil delavske časopise. In ko je čital o delavskih bojih, štrajkih in demonstracijah, o proletarskih vstajah po svetu, se mu je zdelo, kot da bi odkril nov svet. V mladem srcu so začele kaliti proletarske ideje. In vzklile...

Naš jubilant Ivan Regent

V BOJIH ZA PROLETARSKO BRATSTVO

Bilo je v revolucionarnem tisočdevetstodrugem letu. Tržaški proletariat se je na barikadah bojeval za svoje pravice. Padlo je 18 delavcev, Slovencev in Italijanov, delavcev iz Trsta in okolice.

Skupne žrtve za iste svete cilje so združevale italijansko in slovensko delavsko gibanje v Trstu. Nacionalni predsodki so izginjali in mesto njih se je porajalo delavsko bratstvo, proletarska solidarnost.

»V letih pred prvo svetovno vojno so bili odnosi v tržaškem delavskem gibanju skoraj idealni. Skupaj smo nastopali (slovenski in italijanski delavci), skupaj se bojevali proti nacionalistom, enotno stavkali in demonstrirali ter sodelovali v najrazličnejših bojih za dosego človeka vrednega življenja.«

Tovariš Regent je za trenutek postal, potem pa nadaljeval:

»Vse, kar smo imeli, smo si morali priboriti s težkim, dolgoletnim bojem. Delavskim strokovnim in socialističnim organizacijam se je treba zahvaliti, da so se delavske razmere izboljšale. Zadnja leta pred prvo svetovno vojno je bil tržaški delavec že podoben — človeku. Mislil je že na svojo kulturno izobrazbo, kupoval je liste, knjige, obiskoval prireditve in predavanja.«

»OD DALEČ JIH POZNAM«

»Leta 1905 smo ustanovili delavsko društvo ‚Ljudski oder‘, ki je kmalu imelo

(Nadaljevanje na 4. strani)

VZAJEMNO DELO RODI SADOVE

»Kako?«, to je tisto, kar teži marsikaterega sindikalnega odbornika. Odgovori so različni. Vsak si pač pomaga po svoje, rad pa tudi sliši, kako drugod zastavijo. Zatorej ne bo odveč, če se tokrat pomenimo o tem, kako dela Republiški odbor kmetijskih in gozdnih delavcev.

Če bi začeli s konca, bi dejali, da vsi člani predsedstva sodelujejo v delu Republiškega odbora. Le kako jim je to uspelo, če sta komaj dva v Ljubljani, drugi so pa razstreseni na posestvih po vsej Sloveniji? Tudi nas je zanimalo. Le berite, kaj smo zvedeli!

»Ti, tovariš, boš proučil delo gozdnih gospodarstev in pripravil predlog, da bi iz ustanov postala podjetja. Ti se boš lotil vodnogospodarskih uprav in njihovega poslovanja. Ti pa boš raziskal čudne odnose trgovine do kmetijstva, saj si trgovska podjetja kujejo dobiček na račun kmetijskih posestev,« itd., itd. Tako si na seji razdele delo. Vsak odbornik se z nečim ukvarja, raziskuje, se posvetuje s strokovnjaki, delovnimi kolektivi, si izbira sodelavce itd. Ko se spet zbero na sejo, poročajo in določajo stališče.

Ob razpravi o odnosih med trgovino in kmetijskimi posestvi, na primer, so spoznali, da bi morala kmetijska posestva sama na tržišče in da bi bilo prav, če bi ustanovili združenje kmetijskih posestev. Vse to že uresničujejo. Med drugim so razpravljali tudi o osnutkih uredb. Tudi njihove pripombe je zvezna komisija upoštevala. Tako sedaj ne spada vsa živina v osnovna sredstva, marveč le plemenska in vprežna živina. Če bi namreč ostalo tako, kot je bilo v osnutku uredbe, bi marsikatero kmetijsko posestvo ne moglo shajati, saj bi moralo z vsem denarjem, ki bi ga izkupilo za klavno živino, gospodariti kot z osnovnimi sredstvi. O predlogih Republiškega odbora glede poslovanja vodnogospodarskih uprav bo letos razpravljala republiška Ljudska skupščina. Torej se trudijo, da bi svoja stališča tudi uveljavili.

Že teh nekaj stvari priča, da odborniki tega republiškega odbora temeljito proučujejo poleg vzgojnih in socialnih tudi gospodarska vprašanja. Poznavanje teh pa je temelj za dobro in plodno politično delo v sindikatu. Razumljivo je, da uživajo odborniki tega Republiškega odbora med člani velik ugled.

ČUDNA »DEMOKRACIJA«

Dosedanji upravnik zdravilišča na Golniku je podal ostavko na svoje službeno mesto, ker je prevzel novo delo v Kranju. Uprava zdravilišča je začela iskati novega upravnika. Pri iskanju pa so imeli malo sreče. Zato so se na kraju domislili še nekoga, ki je že pred leti opravljal to delo, pa je moral z Golnika oditi.

Ko se je med člani kolektiva raznesla vest, da namerava uprava povabiti omenjenega tovariša za upravnika, je prišlo med člani do graje in negodovanja. Končno so začeli vse številnejši člani zahtevati, naj se skliče sestanek, da se o stvari porazgovore.

Tu se začne zgodba, o kateri nameravam napisati nekaj besed, zgodba o čudnem pojmovanju demokracije, kot se je pokazalo pri nekaterih tovariših iz vodstva podružnice na Golniku.

Eden izmed članov izvršnega odbora podružnice je sporočil predsedniku, da se med članstvom širi zahteva po sestanku in mu razložil — zakaj. Predsednik podružnice je smatral, da to ni dovolj velik vzrok za sklicanje sestanka. Svetoval je omenjenemu članu izvršnega odbora, naj pobere podpise od vseh, ki zahtevajo sklicanje sestanka. Omenjeni tovariš je te podpise res zbral in jih nabral od več kot polovice članov. Predsednik podružnice je preštel omenjene podpise, uradno uničil spisek in sklical sestanek. Sklicani sestanek je samo odprl, potem je predal vodstvo sestanka tovarišu, ki je zbiral podpise.

Na tem sestanku, ki ga je vodstvo organizacije povsem izpustilo iz rok, so posamezniki na vsak način hoteli doseči to, da sedanji upravnik ostane na svojem službenem mestu in so zahtevali, naj jim povedo »prave vzroke«, ki so povzročili upravnikov odhod. Pod temi »pravimi vzroki« so nekateri mislili na nesoglasja, ki so nastajala v delu med upravnikom in direktorjem zdravilišča. Na vsak način so hoteli doseči to, da sestanek ugotovi, da so nesoglasja med upravnikom in direktorjem povzročila upravnikov odhod. Pri tem so dali nekateri svojemu nepremišljenemu kritikarstvu polnega duška.

Zakaj navajam ta primer! Smatram, da je to naravnost šolski primer anarhičnega pojmovanja demokracije. Vodstvo organizacije je zvedelo, da se članstvo želi pogovoriti o neki stvari, ki ni tako brezpomembna. Zakaj ne bi vodstvo sklicalo sestanka? Zakaj ne bi vodstvo sestanka pripravilo, to je, proučilo problem in povedalo svoje stališče na sestanku? Čemu torej — pobiranje podpisov, oziroma čemu ima organizacija svoje vodstvo, če naj se stvari rešujejo na spontan način? In končno, zakaj je treba prepustiti vodstvo sestanka članov organizacije onim, ki so pobirali podpise? Na tak način se vodstvo sploh odpove svoji vlogi v organizaciji, svojemu vplivu, to je, prepuščajo stvar svojemu toku.

Vse to je bilo vzrok, da je bil članski sestanek na Golniku neploden, ker se niso ničesar pomenili in da so nekateri v svoji nepoučenosti trdili stvari, ki niso resnične, oziroma, ki s samim predmetom sestanka niso imele nobene zveze.

Na koncu koncev pa so zelo nedemokratično hoteli na tak ali drugačen način prisiliti dosedanjega upravnika, da bi ostal na Golniku. To seveda ni bilo niti demokratično niti človeško. Prav tako pa je res, da ne bo mogel na Golniku shajati noben nov upravnik, ki bi bil že pred svojim prihodom nepriljubljen med člani kolektiva. O vseh teh stvareh pa se bo moralo vodstvo sindikalne podružnice na Golniku s člani resno pogovoriti!

NI NAJBOLJE, PA TUDI NE NAJSLABŠE!

Skoraj na vsakem občnem zboru slišimo, da dosedanji odborniki niso dovolj delali, čeprav smo leto poprej izvolili najboljše.

Zaradi tega menim, da je prav, če posebej dobro premislimo, kakšne ljudi bomo predlagali in jih izvolili v novi sindikalni odbor. V zadnjih dveh, treh letih se je precej udomačila praksa, da smo izbirali odbornike, zlasti v večjih podružnicah, z anketo. Vsak član je dobil prazen listek, na katerega je napisal imena tistih, za katere je smatral, da so najboljši. Navadno so tisti, ki so dobili največ glasov, prišli kasneje tudi na kandidatno listo. Letos pa sem že večkrat slišal, da tak način izbiranja kandidatov ni najboljši in da ga ne priporočajo.

Tudi jaz ne mislim, da je najboljši, ni pa tudi najslabši. Iz izkušnje namreč vem, da je pri anketi sodelovalo vedno okrog tri četrtine članov in da so največkrat dobro predlagali. Na ta način smo precej laže izbirali kandidate, kar je zlasti v večjih kolektivih kar težko. Računati je namreč še s tem, da je treba razen sindikalnega odbora še precej članov za delavski svet in upravni odbor, v podjetju pa še za vrsto drugih organov (zbor proizvajalcev, skupščino socialnega zavarovanja, krajevni in okrajni sindikalni svet itd.). Prav tako pa je treba vedeti, da ima nekdo večje veselje za delo v sindikalni organizaciji, drugi v delavskih organih upravljanja, kar vse je treba upoštevati, kadar sestavljamo kandidatno listo.

Mislim, da bi lahko kandidate še vedno izbirali z anketo, saj spodbudimo na ta način večino članstva, da razmišlja, kdo naj bi bil njihov bodoči sindikalni odbornik. Menim, da je tudi prav, če razpravljamo o kandidatnih listah še pred občnim zborom. Na ta način močno olajšamo delo samega občnega zbora in se laže posvetimo drugim vprašanjem.

Vinko Langerholc

ALI JE TO V REDU?

Zgodba je takale. Kovač Slavko Lipuž, zaposlen v tovarni verig v Lescah (tam je bil tudi predsednik sindikalne podružnice), je napisal koncem novembra dopis v naš list o zadnjem zasedanju delavskega sveta. Dopis je bil precej obširen: tri in pol tipkane strani je obsegal. V njem je Lipuž predvsem kritično obravnaval način, kako je podjetje urejevalo primer malomarnega poslovanja v menzi. (Glej Delavsko enotnost z dne 18. decembra 1953 na str. 4 pod naslovom: »Primanjkljaj stotih tisočakov«.) Dopis je povzročil v podjetju precej hude krvi in neposredno vplival na to, da so bili proti Lipužu podvzeti nekateri ukrepi, med njimi tudi ta, da je bil odstavljen kot predsednik podružnice (kot sam izjavlja), češ da je pisal neresnične stvari. Delavski svet in direktor podjetja pa sta zahtevala od uredništva, da objavi popravke, ki sta jih poslala. Po vsem tem se je uredništvo za stvar pobliže pozanimalo! In kaj smo ugotovili!

Bistvo članka je točno: V tovarniški menzi so bili občutni primanjkljaji. (Na te je vodstvo podjetja neprestano opozarjal tudi knjigovodja menze, kakor sam izjavlja). Primanjkljaji so nastali zaradi molomarnega poslovanja bivšega upravnika Vida Valentina. (Ta ugotovitev je dala Lipužu pobudo, da je napisal članek, ker so ljudje nergali zaradi slabe hrane v menzi in zaradi primanjkljajev.)

Ost Lipuževega članka je bila uperjena proti temu, da se zadeva menze tako počasi urejuje in da so bile napravljene nepravilnosti pri razrešitvi bivšega upravnika menze. Tudi to je točno! Podjetje je plačalo občutne vsote, da je krilo primanjkljaje v menzi in proti bivšemu upravniku menze se ni postopalo, kot to predpisuje zakon, zaradi česar je podjetje spet utrpelo materialno škodo. (Vida so na mestu odpustili, ne da bi navedli vzroke odpusta, niso ga pa suspendirali). Njegov odpust ni bil priznan, zato so ga morali naknadno suspendirati. Celotne zadeve niso takoj prijavili javnemu tožilstvu — zaradi česar ni še sedaj urejena — ampak so, kot izjavlja glavni računovodja, odlašali, da bi se Vida prej kje zaposlil. Vida pa ni mogel dobiti druge zaposlitve, ker ni bil pravilno odpuščen, kot sam izjavlja in je večkrat interveniral, naj podjetje preda zadevo javnemu tožilstvu.

Vse to je točno in isto trdijo tudi upravni uslužbenci in predsednik upravnega odbora. Kaj pa je potem sporno? Dva greha je zagrešil Lipuž: njegove formulacije so bile tako nejasne, da se je v članek prikradla trditev, da ima Vida v upravnem vodstvu potuho. (To napako s tem tudi popravljamo.) Ne gre za potuho, temveč za površno in nezakonito in tudi precej počasno reševanje zadeve, kot se da povsem soditi. (Ne vemo pa, kako bi imenovali izjavo glavnega računovodje, da so s predajo javnemu tožilstvu odlagali, dokler ne bi Vida dobil službe, kar je seveda bilo nezakonito!)

Končno pa še Lipuževe misli o direktorjevi krivdi. Lipuž je zvedel, da je direktor črtal z listka sklepov sklep, ki se je tikal upravnika menze. (To je seveda lahko zvedel samo od upravnih uslužbencev, ker so le-ti to vedeli.) Okrog črtanja tega sklepa pa nastaja glavni spor. Direktor trdi, da je sklep prečrtal, ker ga mora izvesti upravni aparat in ni potrebe, da je javno razglašen (sklepe namreč objavljajo na razglasni deski), Lipuž pa pravi, da mu je glavni računovodja dejal, da je sklep prečrtal direktor vsled tega, da naj se Vida nekje zaposli in da je treba nanj gledati kot na človeka. (Seveda, o tem se bodo morali že pogovoriti, kaj je res in kaj ne. Vendar pa ima ta izjava precej sorodnosti z izjavo računovodje našemu sodelavcu o tem, zakaj so odlašali s predajo Vida javnemu tožilstvu.)

Taka je torej zgodba. Toda članka ne pišem zaradi nje, ampak zaradi nečesar drugega. Ta zgodba je povzročila namreč to, da je Lipuž padel v precejšnjo nemilost v podjetju. In o tem bi rad napisal nekaj besed.

Na zasedanju upravnega odbora podjetja so, recimo, govorili o tem, da Lipuž ne more biti več predsednik podružnice in da svetujejo organizaciji, naj to stvar uredi (Kot Lipuž izjavlja, je bil že odstavljen. Kdo ga je odstavil, pravzaprav ne ve!)

Zakaj ga je treba razrešiti dolžnosti predsednika? Zaradi članka, ki ga je napisal? Če je to osnovni vzrok, potem se Lipužu godi velika krivica. Pa še nekaj! Duši se javna kritika. Zoper to je treba protestirati, zlasti, ker Lipuž piše o dejanskem problemu in je kvečjemu pogrešil v presoji krivde!

Prizadeti upravni uslužbenci vedo povedati še druge Lipuževe grehe, zaradi katerih ne more biti več predsednik podružnice in zaradi katerih ga je treba celo odstraniti iz Zveze komunistov. Toda zanimivo je to, da so vsi ti grehi starega datuma in da niso doslej motili komunistov, ki so za grehe vedeli, saj stvari niso razčistili, in da niso motili članov sindikata, saj je bil Lipuž predsednik sindikata (oziroma skozi dve leti nazaj član delavskega sveta)!

Ne moremo se spuščati v presojo posameznih pregreh Lipuža, ker stvar premalo poznamo. O tem bodo morali spregovoriti člani organizacij. Daleč smo od tega, da bi katerokoli njegovih pregreh zagovarjali. Nevzdržno pa se nam zdi, da je prišlo to vse šele zdaj na plano (čeprav so tisti, ki to danes govore, vse prej vedeli in jih najbrž ni motilo, ker bi sicer skušali stvar uredit), ko je Lipuž napisal članek z nekaterimi kritičnimi pripombami, kot smo ga omenili.

In ob tem se opravičeno vprašamo: Ali je to v redu?

MED NAMI

Navada je, da od časa do časa ocenimo svoje delo, trud in prizadevanje vsakega izmed nas. Kdor se je močno trudil, več, kot lahko zahtevamo od vestnega, denimo, sindikalnega odbornika, ta zasluži, da ga pohvalimo in tudi nagradimo. In prav je tako!

Merila pri ocenjevanju tega, kdo zasluži in kdo ne zasluži nagrado, so pa v raznih sindikalnih vodstvih različna. Različna je tudi višina nagrad.

Sindikalni svet v Žalcu na primer daje tajniku mesečno 3000 dinarjev honorarja, prav toliko njegovemu pomočniku, blagajniku pa 1.500 dinarjev. Poleg tega so lani izplačali še 10.000 dinarjev nagrad. Sindikalni svet v Škofji Loki redno vsak mesec nagrajuje le blagajnika (2.500 dinarjev), posebnih nagrad niso izplačevali. Dravograjski sindikalni svet je izplačal vse lansko leto le 4000 dinarjev nagrad, rednih honorarjev ne izplačuje nikomur. V Postojni imajo plačanega tajnika, nagrad so pa izplačali za 31.000 dinarjev itd. Naj bo že to dovolj! Očitna je razlika med posameznimi sindikalnimi sveti, pri čemer opazimo, da so v Žalcu precej darežljivi.

Nikdar ne smemo namreč pozabiti, da je denar, s katerim razpolaga sindikalno vodstvo, družben denar, last vseh članov sindikata. Vodstvo z njim le gospodari, za to odgovarja članom. Morda bi kazalo, da odborniki še enkrat premislijo, če je pri njih res treba redno nagrajevati tega in tega odbornika ter mu dati še posebno nagrado. Velikokrat člani tega niti ne vedo. Morda bi se zgodilo, da mislijo člani o njem drugače in da drugače ocenjujejo njegovo delo? Kazalo bi, da upoštevamo tudi njihovo mnenje. Vsekakor pa ne gre, da bi družbeni denar uporabljali predvsem za honorarje in nagrade. Te dajmo po treznem preudarku! Če pa je denarja odveč, potem pa je dovolj načinov, da ga pametno uporabimo, če že ne bi kazalo morda znižati prispevek za tisto sindikalno vodstvo.

Ob nagradah pride večkrat, bodimo kar odkriti, do mučnega položaja. Sploh je nerodno, kadar si dele nagrade odborniki med seboj.

Zgodilo se je, da je ob koncu leta zasedalo predsedstvo nekega sindikalnega vodstva in je beseda nanesla tudi na nagrade. Konec koncev so se domenili, da bodo nagradili deset odbornikov. Sklep je bil soglasno sprejet. Kako tudi ne, saj so jih od enajst navzočih kar sedem nagradili.

Seveda nikjer ne piše, da predsedstvo ne more nagrajevati odbornikov — tudi članov predsedstva. Vendar se moramo močno zamisliti, če je prav, da si odborniki dele nagrade med seboj po geslu: jaz tebi, ti meni. V tem primeru je vodstvo ocenilo samo sebe in si tudi samo določilo nagrade iz družbenega denarja. Menimo, da o tem ni treba izgubljati dosti besed, saj je tako očitno, da takšen način ni v skladu z delavskimi moralnimi načeli.

VESELO SPOROČILO

Delavci opekarniškega podjetja iz Gornje Radgone so nam pisali. Prav veseli smo bili njihovega pisma. Vas zanima, s čim so nas razveselili? No, pa kar sami preberite, kaj so nam sporočili:

»... Iz fonda za kulturo in prosveto bomo vsem naročnikom »Delavske enotnosti« iz našega kolektiva plačali polovico letne naročnine za leto 1954. Tako da bodo naročniki prejemali list za polovično naročnino.

Na podlagi te ugodnosti se je prijavilo do danes že 42 novih naročnikov na naš list »Delavska enotnost«. Zato vas prosimo, da nam naknadno pošljete še prve tri številke za omenjene nove naročnike. Celotno naročnino vam bomo poslali, brž ko boste začeli pošiljati naročene izvode.

»Delavsko enotnost« dostavljajte skupno na naš naslov; razdeljevanje lista je prevzel blagajnik sindikalne podružnice tovariš Anton Faust. Istočasno vas prosimo, da nam sporočite, če kateri od članov našega kolektiva še morda dolguje kaj naročnine iz leta 1953, da tudi to poravnamo.«

Pismo sta podpisala predsednika delavskega sveta in sindikalne podružnice ter direktor podjetja.

Menda ni treba pojasnil, čemu smo se tega pisma razveselili! Upamo, da bomo takih in podobnih sporočil dobil še več. Našim prijateljem v Gornji Radgoni pa — prav lep pozdrav!

ZGLEDNA NESEBIČNOST

Navada je že, da dobijo odborniki sindikalnih podružnic ob Novem letu nagrade. Marsikdaj je tako nagrajevanje tudi — milo rečeno — čudno. Med »navadnimi člani« je povod za nezadovoljstvo in kritiko, ki je dostikrat upravičena, ker so denarne nagrade ponekod res previsoke. No, v Rogaški Slatini se je pa zgodilo tole:

Za vestno delo so tudi tam določili članom Izvršnega odbora Krajevnega sindikalnega sveta nagrade — skupno 15.000 dinarjev. Odborniki pa so to odklonili in sklenili, da razdele nagrade med najrevnejše prebivalce Rogaške Slatine in bližnje okolice. Tako so veselo dočakali novo leto tudi tisti, ki so mislili, da so jih že vsi pozabili. Dobili so lepa darila — blago, obutev, živila in denar. Vsota 15.000 dinarjev, ki so jo razdelili sedmim revežem, res ni velika. Menimo pa, da so jim s tem vendarle pomagali.

Preklic sindikalne knjižice

Sindikalno knjižico je izgubil in jo proglaša za neveljavno tovariš *Hudolin Jože* iz Škofje Loke.

V službo sprejmemo:

strojnega tehnika z dve- ali triletno prakso,
knjigovodjo (-kinjo) z dve- ali triletno prakso,
knjigovodjo (-kinjo) za mezdni oddelek.

Plača po tarifnem pravilniku.

Ponudbe pošljite na
STEKLARNO »BORIS KIDRIČ« ROGAŠKA SLATINA

SPODBUDNA MISEL

Člani Republiškega odbora sindikata kemičnih delavcev Slovenije so že lani razmišljali, kaj naj bi storili, da bi bilo poročilo na občnem zboru Republiškega odbora plod dela čim širšega kroga sindikalnih odbornikov.

Lani so sklicali razširjeno sejo predsedstva in se pogovarjali o stališčih, ki naj bi jih zastopali na občnem zboru. Uvideli pa so, da bi bilo pametneje, če bi namesto razširjene seje sklicali plenum Republiškega odbora. Na ta način bi zajeli še širši krog ljudi. Že star je namreč pregovor, da več glav več ve. Zato so se letos odločili, da bodo sklicali plenum še pred občnim zborom. Seveda pa na plenumu ne bodo razpravljali le o poročilu. Do takrat se bo že v jasnejši luči pokazalo, kako delujejo novi gospodarski predpisi in bo treba povzeti izkušnje delovnih kolektivov.

Sklicali bodo torej plenum, še prej pa bo predsedstvo izdelalo teze za poročilo in jih poslalo vsem članom plenuma, da se bodo lahko o njih posvetovali z odborniki in člani svojih sindikalnih podružnic. Na plenumu bodo potem določili stališča, predsedstvo pa bo izdelalo poročilo. Takšno poročilo bo torej zares plod skupnega dela skoraj vseh sindikalnih odbornikov podružnic kemične industrije.

OB ROBU DOGODKOV

PRED KONFERENCO V BERLINU

DRUGI JIM KROJE USODO

O nemškem vprašanju, ki ni nemško, o združitvi Nemčije, pri kateri nimajo Nemci nobene besede

Priprave za berlinsko konferenco se bližajo h koncu. Upamo lahko, da se bodo 25. januarja sestali v »mestu štirih okupatorjev« zunanji ministri velesil: Amerike, Sovjetske zveze, Anglije in Francije.

Dobrih pet let je minilo, odkar se je spustila med Zahodom in Vzhodom tako imenovana »železna zavesa«. Pet let hladne vojne, ki se je nekajkrat »ogrela« pa zopet »ohladila«.

In po petih letih napetosti so pričeli na obeh straneh sveta kazati znake utrujenosti. Z Bermudske konference zahodnih velesil so poslali v Moskvo predlog o skupnem sestanku, na katerem bi rešili nemško in avstrijsko vprašanje. Moskva je v začetku ta predlog odklonila, čez nekaj tednov pa sprejela — z nekaterimi popravki. Takrat so sklenili, da bo četvorna konferenca 25. januarja v Berlinu in da bodo štirje zunanji ministri razpravljali o Nemčiji, Avstriji in še o drugih perečih težavah v mednarodnih odnosih.

V prestolnicah velesil so se začeli pripravljati na konferenco. V Berlinu pa so iskali hišo, kjer bi se ministri sestajali. Nekaj tednov so se kregali, kolikokrat se bodo sestajali v vzhodnem in kolikokrat v zahodnem delu mesta. Po Nemčiji kroži krilatica: »Če se že za eno hišo ne morejo sporazumeti, kako se bodo sporazumeli za vso našo deželo.« Vendar pa je ta spor okrog hiše imel svoje ozadje, v katerem so se bojevali propagandni veljaki in državniki za svoj ugled, za ali proti priznanju Vzhodne Nemčije, za ali proti takšni ali drugačni združitvi nemške dežele. V angleškem parlamentu je neki laburistični poslanec dejal: »Vse štiri velesile bi rade dosegle med pripravami berlinske konference čim večji propagandni uspeh, obenem pa razpravljajo o drobnarijah.«

Medtem pa so se sprli astrologi. Nekateri trde, da zvezde kažejo uspeh konference, drugi pa pravijo, da se zvezde upirajo uspehu.

Vsa svetovna politična dejavnost se v teh dneh vrti okrog berlinskega sestanka. Mnogi ljudje upajo, da bo ta sestanek prispeval svoj delež (pa čeprav majhen) k utrditvi miru. Seveda so na svetu tudi črnogledi. In astrologi ... Pustimo astrologe in se pomenimo raje o možnostih pomiritve v svetu, o odnosih sil v enem ali drugem taboru, o nasprotnih stališčih ter željah Zahoda in Vzhoda. Berlinska konferenca bo preizkušnja moči nasprotujočih si velesil, preizkušnja slabosti ... In tudi preizkušnja dobre volje.

Če bi pred drugo svetovno vojno pripovedoval kakemu razgledanemu človeku, da bo čez 20 let Nemčijo prav tako težko združiti kot razrešiti kvadraturo kroga, bi se mi smejal. Mislil bi, da sem znorel.

In danes bi se mi smejal, če bi trdil nasprotno.

Današnja Nemčija ni last Nemcev. Nemško vprašanje ni nemško in o združitvi Nemčije, o njeni bodočnosti, ne odločajo Nemci.

Velesile, predvsem pa Sovjetska zveza in Amerika, so oblekle to zasužnjeno, razkosano Nemčijo v pisan plašč svojih imperialističnih apetitov. Nemško vprašanje je rezultat osvajalne politike velesil, ki so si po vojni delile zemlje, bogastvo, ljudi ... (Nemčija, Avstrija, Koreja, Trst).

In ko bodo v Berlinu razpravljali o Nemčiji (to bo glavna tema razgovorov), bodo svoje imperialistične želje ovijali v gosto meglo propagandističnih manevrov, vsi pa bodo mislili le na to, kako bi Nemčijo čimbolj izkoristili v sedanji hladni vojni, ali v morebitnem »vročem« spopadu. Želja, da bi združili Nemčijo zaradi Nemcev, zaradi napredka v Nemčiji in tudi zaradi mirnega in normalnega razvoja Evrope ter vsega sveta, verjetno ne bo našla kaj dosti prostora pri zeleni mizi v Berlinu. Tako nam vsaj govore dosedanje izkušnje.

Poskušajmo na kratko oceniti odnos posameznih velesil do »nemškega vprašanja«.

Neki zahodni novinar je pogruntal tale račun: Sovjetska zveza minus Vzhodna Nemčija je več kot Zahod minus Zahodna Nemčija. A Sovjetska zveza plus Vzhodna Nemčija je manj kot Zahod plus Zahodna Nemčija.

Račun se zdi res precej zamotan, vendar ni tako. Če bi bila Nemčija nevtralna, bi bile zahodne velesile v Evropi slabe, slabše od Sovjetske zveze (verjetno niti ne bi mogle ustanoviti evropske obrambne skupnosti), če pa Amerika oboroži Zahodno Nemčijo, Sovjetska zveza pa Vzhodno, potem bi se vojna sreča prav gotovo obrnila na Zahodno stran. V tem je tudi osnovno nasprotje med Ameriko in Sovjetsko zvezo, ki se je pripravljena odreči vzhodnemu delu Nemčije, če bi se Zahodne velesile odrekle zahodnemu. Tega pa nočejo storiti.

Ameriški državniki so v zadnjih dneh že večkrat poudarili, da se bodo neutrudno zavzemali za svobodne volitve v vsej Nemčiji, ki bi jih nadzorovala posebna nevtralna komisija (Švedska, Islandija, morda še Portugalska in Švica). Vlado bi torej sestavili šele po volitvah parlamenta, ki bo po mišljenju ameriških državnikov precej zahodnjaško usmerjen in pripravljen pristopiti k evropski obrambni skupnosti. Da bi si zagotovili tak razvoj dogodkov, pa pritiskajo na Adenauerja, naj čim hitreje spremeni ustavo, ki nasprotuje ustanovitvi nemške armade. Zahtevajo, naj Adenauer čimprej osnuje nekaj vojaških oddelkov, ki bi jih uporabili kot adute v berlinskih razgovorih.

Temu pa se Rusi z vsemi močmi upirajo. Dobro vedo, da bi na splošnih in tajnih volitvah izgubili v Nemčiji ves svoj vpliv. Še jim

O RAZMERAH V GOZDNEM IN LESNEM GOSPODARSTVU

Z lesom ne gospodarimo dobro

Z lesom ne gospodarimo dobro! To slišimo zelo pogosto. Poznavalci razmer v lesnem gospodarstvu navajajo kot dokaz za to trditev naslednje stvari:

1. Z lesom ne ravnamo dovolj varčno.

2. Lesno predelovalnih obratov je preveč v primeri z razpoložljivimi lesnimi zalogami.

3. Nepotrebni lesni prekupčevalci in mešetarji navijajo cene lesu.

Kaj o teh posameznih trditvah pravijo inženirji in drugi strokovnjaki, ki delajo v gozdnem in lesnem gospodarstvu?

Začnimo kar s prvo trditvijo: z lesom ne ravnamo dovolj varčno. V Sloveniji namreč posekamo več lesa, kot pa je naravnega prirastka. Torej sekamo v živo. Lani smo ga posekali nad tri in pol milijona kubičnih metrov. Če bi šlo tako naprej, se bi na lepem znašli brez gozda. Kako pa lahko varčujemo z lesom?

Pri nas še vedno preveč lesa pokurimo. Številke vedo povedati, da pogori v pečeh celoten letni prirastek. To se pravi, da ves ostali les, ki ga posekamo, že pomeni zmanjševanje gozdne gmote. Torej prvi problem je — ureditev kurjave. Rešitev je v premogu in elektriki.

Mnogo preveč porabimo tudi tehničnega lesa, to je v gradbinstvu, rudarstvu itd. V teh panogah bo treba čimprej les zamenjati s sodobnimi kovinskimi konstrukcijami, ki so tudi trajnejše in cenejše.

Veliko lesa nam požre tudi primitivna obdelava na raznih zastarelih obratih, kot so primitivne venecijalke, zastarelo tesanje itd. Tam pa, kjer je uporaba lesa še vedno nujna, pa je les izpostavljen raznim vremenskim neprilikam (dež, sončna pripeka itd.), bo treba pa lesne gmote impregnirati.

Kako pa je z drugo trditvijo: predelovalnih obratov je preveč? V zadnjih letih je bilo veliko povpraševanje po lesnih izdelkih in so zato rasle razne žage, mizarske delavnice, galanterijski obrati kot gobe po dežju. En primer! Žage v Sloveniji lahko zrežejo letno poldrugi milijon kubičnih metrov lesa, posekati bi ga pa smeli le 350.000 kubičnih metrov. Zaključek! 70 % žag je že preveč. Enako je z drugimi obrati. Nekatere panoge lesne industrije pa se niso dovolj smotrno razvile. Iz tega sledi, da je treba čimprej izdelati perspektivni plan razvoja lesne industrije za daljše obdobje. Seveda bo pri tem treba predvsem upoštevati količine razpoložljivega lesa. Odvečni obrati bodo pač morali pričeti predelovati kaj drugega.

Končno pa še o lesnih prekupčevalcih in porastu cen, ki je že nenormalen. Seveda je les drag, ker je precej iskan. Toda po svoje vplivajo na iskanje lesa razni prekupčevalci, ki ga zadržujejo in z njim špekulirajo. Nenaravno je namreč, da se je cena hlodovini dvignila v dobrem letu od 4200 na 9000 dinarjev za kubični meter.

Na posebno anketo Republiškega odbora sindikata lesnih delavcev so kolektivi odgovorili, da navijajo cene lesu predvsem razni odseki kmetijskih zadrug, gradbena podjetja (ki imajo svoje žagarske obrate za predelavo hlodovine) in tista lesno-industrijska podjetja, ki imajo razen žagarskih obratov še mizarske delavnice (izgubo delavnice krijejo z viškom, doseženim s prodajo žaganega lesa).

Še vse preveč lesa gre v nič in vendar je vsaka trska dragocena

Strokovnjaki menijo, naj bi ponovno registrirali vsa podjetja ki smejo trgovati z lesom. Registrirana naj bi bila le podjetja, ki predelujejo les. (Ali ne obstaja v tem nevarnost monopola na trgu?) Nekateri menijo, da bi celo kazalo maksimirati cene hlodovini.

Torej precej vprašanj! Na štednjo z lesom bomo morali vsi misliti. Republiški zbor proizvajalcev pa bo moral čimprej izposlovati v skupščini uredbo o prometu z lesom in pričeti izdelovati perspektivni plan.

Delati je treba

pa bo tudi sindikat imel večjo veljavo

Na seji sindikalnega sveta mariborskega okoliškega okraja so podrobno razčlenili izkušnje z volitev v Ljudsko skupščino in zbore proizvajalcev. K besedi se je oglasil tudi tovariš S., ki je približno takole povedal: »Velika napaka je bila tudi v tem, da ni nihče vprašal sindikata za svet, ko so izbirali kandidate.«

Zadržimo se ob tej ugotovitvi predvsem zato, ker marsikje tožijo, da sindikat zapostavljajo, ga ne upoštevajo itd.

Prvič se vprašajmo, kje lahko sindikalni odborniki tako tožijo. Tam, kjer sindikat ne predstavlja močne politične sile. Če so se odborniki »zaprli« v tovarno in se ukvarjajo zgolj z organizacijskimi opravili, potem seveda nimajo velike veljave in so tudi kandidate izbirali brez njih in mimo njih. Toda to pri vsem tem niti ni glavno.

Kdo je izbiral kandidate? Zbori volivcev pri podjetjih. V tovarni pa je sindikalna organizacija — organizacija delovnega kolektiva. Če so se sindikalni odborniki zavzeli za volitve, so se nedvomno lahko zavzeli tudi za kandidata, ki so ga sami izbrali in agitirali zanj v kolektivu. Če sindikat kaj pomeni in če so izbrali dobre kandidate, potem je tudi kolektiv podprl njihovo kandidaturo. Seveda so takrat, kadar so sindikalni odborniki držali roke križem, drugi predlagali in agitirali za »svoje« kandidate. Nedvomno je Socialistična zveza tudi razpravljala o kandidaturah in če predlogov sindikata niso upoštevali, je to le spričevalo slabega dosedanjega dela sindikata in potem taki sindikalni odborniki lahko tožijo, da pri njih sindikata ne upoštevajo in da ga zapostavljajo. Iz jadikovanja pa ne bo nič, stvari se ne bodo niti za las premaknile, če ne bomo — delali.

Volitve so bile torej le krepak nauk, da bo treba zavihati rokave.

ŠE EN RAZGOVOR O PLAČAH ZDRAVNIKOV

Ne smemo več odlašati

Oni dan sem srečal prijatelja, ki pobliže pozna zdravstveno službo in se tudi sam ukvarja s temi vprašanji. Pa sem ga pobaral, kaj on misli o prejemkih zdravstvenega osebja, kdaj bo tudi to urejeno in podobno.

»Veš,« mi je dejal »prav res, o plačah zdravstvenega osebja moraš napisati članek. Sedaj je namreč čas za to, saj bomo vsak čas razpravljali o družbenem planu, kjer bi bilo treba predvideti tudi povišanje prejemkov za zdravnike in drugo zdravstveno osebje. Sedaj bo izšla morda tudi uredba, ki bo te stvari uravnala. Dobrega ne kaže, vsaj po osnutkih sodeč, ki smo jih dobivali in kateri je bil vsak slabši od prejšnjega. Upamo, da bo končno to le rešeno.

Zbral sem podatke o plačah zdravnikov. Kar poslušaj!

V Sloveniji je 879 zdravnikov. Plačani pa so takole.« Brž sem potegnil iz žepa beležnico in si pisal. Takole je povedal:

»218 zdravnikov ima po 8300 dinarjev na mesec. To so taki, ki imajo po dve leti službe. S tremi do pet let službe je 92 zdravnikov in imajo 9000 dinarjev plače na mesec. 76 zdravnikov je s šest do deset let službe in 9—10.000 dinarjev mesečne plače. Zdravnikov, ki službujejo že od deset do dvajset let, je 122. Ti imajo 10.600 do 13.200 dinarjev mesečno. Takih, ki imajo od dvajset do trideset let prakse, je 231 s plačo od 13.200 do 16.500 dinarjev. Takih, ki službujejo pa več kot trideset let, je 106 in imajo 16.500 dinarjev mesečne plače, 34 pa jih je specialistov z 18.000 dinarji mesečne plače. Toda tudi ti imajo že več kot trideset let zdravniške prakse. Taka je ta reč. 508 je torej zdravnikov, ki službujejo do dvajset let, največja njihova plača pa je 13.200 din.«

»No, res! Toda precej zdravnikov ima tudi zasebno prakso, pa honorarne službe,« sem mu skušal ugovarjati.

»Res je, 227 zdravnikov ima tudi zasebno prakso. Teh je četrtina. Drugi pa si pomagajo kakor vedo in znajo. Da bi si s to plačo nabavili instrumentarij in opremili svoje ordinacijske sobe, na to ne morejo niti misliti. Le tisti, ki ima bogate sorodnike ali pa, ki si z dediščino pomaga, le tisti lahko misli na zasebno prakso. Sploh pa menim, da bi zasebne prakse ne bilo treba več. Zdravstvene ustanove so ustanove s samostojnim finansiranjem in bi prav lahko sprejemale in pregledovale tudi zasebnike proti plačilu. Sicer pa je to vprašanje zase, o katerem bi se morala drugič kaj več pogovoriti.

Omenil si honorarne službe. Kar poglej! Vseh 879 zdravnikov opravlja poleg redne službe še 503 honorarne, kar znese okrog 1258 ur na dan. Za eno uro ordinacije dobi zdravnik povprečno 96 dinarjev honorarja. Tako mu pride mesečno okrog 2 do 3000 dinarjev. To pa je poleg plače devetih, desetih tisočakov še vedno veliko premalo. Če si hoče zdravnik kupiti knjigo iz tujine, ga že povprečna knjiga stane 20 do 50 tisoč dinarjev. Še domača strokovna literatura je zelo draga, kaj šele inozemska. Zdravniška veda pa vsak dan napreduje, vsak dan so novi izsledki in zdravnik, ki ne spremlja razvoja, kmalu zaostane in bo to v poznejših letih zelo težko nadoknadil.

Če že govoriva o škodljivosti takšne ureditve prejemkov zdravnikov, potem bi bilo treba vedeti tudi, da so zdravniki zaradi preobremenjenosti z delom utrujeni in kaj lahko pride tudi do nesreče. Že so se dogodile tudi večje strokovne napake, te pa so seveda kazniva dejanja. Nastajajo pa zaradi preobremenjenosti zdravstvenega kadra.

Zgodilo se je tudi, da so nekateri zdravniki tik pred zaključkom specializacije rajši pustili študij in šli za večjim zaslužkom na deželo. Obljubili so mu, da mu bodo uredili moderno ambulanto z vsemi pripomočki in je potihem računal, da bo lahko v njej odprl tudi zasebno ordinacijo, kar ponekod tudi dovoljujejo, samo da bi ostal pri njih.

Tako je torej, težave so na vseh straneh. Če boš hotel pisati o drugem zdravstvenem osebju, se pa še kaj oglasi.«

Omejitev v napredovanju ni več

V Uradnem listu FLRJ 53/53 je objavljena uredba o razveljavitvi 19. člena uredbe o nazivih in plačah uslbžbencev v prosvetno znanstveni službi, ki je izšla leta 1952. Omenjeni člen je administrativno omejeval napredovanje nekaterih skupin nazivov, kot so laboranti, strokovni in predmetni učitelji itd. Ti uslužbenci so lahko napredovali v zaključni razred šele s privolitvijo personalne komisije pri Svetu za prosveto in kulturo. Sedaj, ko je razveljavljen omenjeni člen, avtomatično napredujejo do zaključnega razreda uslužbenci vseh nazivov v prosvetno znanstveni stroki.

Obenem s tem je urejena tudi prevedba že upokojenih učiteljev in profesorjev ter ostalih uslužbencev, ki jih je doslej prizadela administrativna omejitev v napredovanju. Ponovno bodo prevedli pokojnine in invalidnine tistih, ki so stopili v pokoj v času od 1. oktobra 1947. leta do 31. marca 1952. leta. Prevedene bodo tudi pokojnine tistih uslužbencev, ki so stopili v pokoj od 1. aprila 1952 do konca leta 1953. Republiški zavod za socialno zavarovanje bo pokojnine prevedel samo na zahtevo upokojencev. Upokojenec bo prejemal novo pokojnino od tistega dne naprej, ko je vložil predlog za prevedbo.

OB OBČNEM ZBORU REPUBLIŠKEGA ODBORA ZDRUŽENJA UČITELJEV SPECIALNIH ŠOL SLOVENIJE

Ne pustimo jih samih

Dne 16. januarja je bil občni zbor Republiškega odbora Združenja učiteljev specialnih šol Slovenije. Zbrali so se v Zavodu za slepo mladino v Ljubljani.

Združenje ima sorazmerno zelo majhno število članov, saj je v vsej Sloveniji 19 majhnih vzgojiteljskih kolektivov na 11 zavodih in 8 pomožnih šolah. Kljub temu pa tarejo te kolektive hude skrbi, ki niso le njihove, marveč nas vseh, ki imamo količkaj srca.

Težko je povedati na kratko — to boste tudi sami spoznali — kakšne so te skrbi in težave. Vzemimo le dvoje! Da bomo vso stvar razumeli, moramo najprej povedati, kakšne so te specialne šole. V njih vzgajajo in usposabljajo za življenje slepe in gluhoneme otroke, duševno zaostale, slaboumne in vzgojno zanemarjene otroke. Kot vidite, se ti učitelji trudijo z največjimi sirotami in terja delo s temi otroki od njih veliko samozatajevanja in požrtvovalnosti, veliko več, kot od drugih učiteljev, ki imajo opravka z duševno in telesno zdravimi otroki.

Prav gotovo je tudi to razlog, da se mladi ljudje tako težko odločijo za ta nadvse plemeniti poklic. Pravim: tudi ta, saj so jih na občnem zboru našteli še več. O tem pozneje.

Potrebovali bi takih učiteljev najmanj trikrat toliko. Ko so razpisali anketo med osnovnošolskimi učitelji, sta se od tri tisoč učiteljev prijavila le dva in še od teh je bil eden prestar. In tako se trudijo s to mladino le — ti sami. V prehodnem domu v Dobrni je sam upravnik z dvema uslužbenkama, v Preddvoru so komaj štirje, v Gornjem Logatcu trije, v Dornavi, kjer je zavod za slaboumno mladino, nimajo niti enega defektologa (tako se namreč imenujejo vzgojitelji po teh šolah). Zgodilo se je, da je bilo med slaboumnimi otroki v Dornavi tudi šest zdravih, normalnih otrok, le vzgojno so bili zanemarjeni! Učitelji v vzgajališčih delajo po 40—50 ur na teden. V Planini sta dva živčno izčrpana itd.

Ob takih razmerah je skorajda preuranjeno govoriti, da bi bili defektologi zavezani učiti največ 18 do 22 ur na teden in da bi moral imeti učitelj na primer slepih otrok 6—12 učencev, tisti, ki vzgaja težko vzgojljive otroke, 3 do 5 itd. Tako je govoril namreč zastopnik Sveta za prosveto in kulturo na občnem zboru. Nedvomno je res, da so te norme upravičene, le vsak defektolog danes prav dobro ve, da brškone še niso uresničljive, ker vzgojiteljev ni. Ko so odpirali zavod v Kamni Gorici, so morali zapreti vrsto pomožnih oddelkov drugod, da so na ta način sprostili nekaj vzgojiteljev za ta zavod.

Vprašajmo se, zakaj je danes tako malo defektologov! En vzrok smo že povedali, da je ta poklic namreč zelo težak in mora biti tak vzgojitelj še poseben človekoljub. Drug razlog pa so spet — stanovanja. Tovariši iz Logatca so povedali, kako žive. Prvi živi z družino v vlažni sobi, ki meri šest kvadratnih metrov. Drugi se stiska v osnovni šoli. Skozi upravnikovo spalnico hodijo tri stranke. In tretji razlog? Premajhna je gmotna spodbuda. Morda bi se kdo odločil, če bi bile večje plače. Zdi se mi pa, da bi bil tak vzgojitelj, ki bi ga morda le višja plača spodbudila za ta poklic, slab vzgojitelj. Sicer bi pa že zaradi težine poklica ti vzgojitelji morali biti precej bolje plačani kot drugi.

Toda vse to je le ena stran vprašanj. Druga so — gmotna sredstva. Težak očitek za vse nas je, ki so ga izrekli na občnem zboru: niti ena izmed zgradb, v katerih so danes ti zavodi in domovi, ne ustreza svojemu namenu. V tem pogledu smo daleč za zahodnoevropskimi državami. Res smo po vojni storili veliko, vse kar je bilo v naši moči, da bi zagotovili tem vzgojnim ustanovam vsaj do neke mere zadovoljive prostore. Po vojni smo zbrali v zavode veliko število telesno in duševno pohabljenih otrok. Taki so bili pred vojno prepuščeni več ali manj sami sebi in staršem, ki jim niso vedeli, velikokrat pa niso mogli pomagati. Toda, kar smo storili, je še premalo in še ne zadošča, da bi vse te otroke mogli usposobiti za življenje. Poleg tega, da bi bilo treba že obstoječe zavode modernizirati, bi bilo treba predvsem opremiti obstoječe delavnice pri zavodih in odpreti še nove, da bi se lahko otrok še pod strokovnim vodstvom izučil poklica. Za vse to pa je treba še veliko veliko denarja.

Naj vam še pripovedujem o zapostavljanju otrok, ki pridejo iz teh zavodov, češ, da so manjvredni in se jih marsikod branijo? Dogovorili so se, da ne bodo dali na spričevala štampiljke zavoda, marveč: Osnovna šola tu in tu, da ne bo otrok vse življenje nosil za seboj spričevala z vzgojnega zavoda, ki ga še marsikje smatrajo za »prisilno delavnico«. Pa še o družbenem upravljanju, saj so tudi po teh zavodih in šolah ustanovili šolske svete, ki se bore približno z istimi začetnimi težavami, kot na drugih prosvetnih ustanovah. Recimo še besedo o nečem, kar ne dela časti nekaterim učiteljem specialnih šol! Gre za smlednško zadevo.

Sklenjeno je bilo, da se zavod iz Smlednika preseli v Veržej, veržejski pa v Smlednik. Reorganizacija vzgajališč pa je naletela na močen odpor pri smlednških vzgojiteljih. Medtem ko jih je bilo ob koncu lanskega šolskega leta še dvanajst, jih je bilo na jesen še osem, ob preselitvi pa sta ostala še dva. Ostali so odpovedali. Od teh dveh je eden ostal v Smledniku, drugi pa je odšel z otroki v Veržej. Nekateri vzgojitelji iz Smlednika so na vse načine poskušali preselitev preprečiti, šli so celo tako daleč, da so lokalne organe oblasti o vsej zadevi napačno obveščali. To je bil le del tega! Brž ko je bilo sklenjeno, da se zavoda preselita, so smlednški vzgojitelji močno zanemarili vzgojo otrok. Ti so kar podivjali in mnogo inventarja ter naprav uničili. Razumljivo je, da so morali veržejski vzgojitelji (ti so prevzeli nase skrb za vse otroke iz Smlednika in iz Veržeja) pričeti skoraj znova in je bilo treba obilo truda, da so spet vzpostavili red in disciplino. O vsem tem vedo veržejski otroci, ki so prišli v Smlednik, sami veliko povedati. No, poleg vsega je še smlednški upravnik zastopal stališče, da otrokom vrt ni potreben.

Vse to je le na kratko povedano. Občni zbor je tak postopek nekaterih smlednških vzgojiteljev grajal in zahteval, da razišče vso zadevo Svet za prosveto in kulturo in da krivce disciplinsko kaznuje. Povedati pa moramo, da sta proti temu sklepu glasovala dva člana, od katerih je eden izjavil, da ima za to tehtne razloge. Preiskava pa bo pokazala, kdo ima prav.

Takšna je bila torej ta zadeva in kaže, da se tudi med njimi vse ne sveti.

---

je živo pred očmi vstaja berlinskega in vzhodnonemškega proletariata ter poraz informbirojevcev na lanskoletnih parlamentarnih volitvah v Zahodni Nemčiji. Zato so se doslej zavzemali za ustanovitev skupne nemške začasne vlade, v katero bi prišli vzhodnonemški in zahodnonemški ministri. Takšna »sestavljena« vlada bi zagotovila združeni Nemčiji nevtralnost, obenem pa izvedla volitve. Vedo da bi le tako pridobili v združeni Nemčiji nekaj vpliva.

Sovjetski časopis »Izvestja« odkrito priznava, da bi s svobodnimi vsenemškimi volitvami prišle na oblast »osebe, podobne današnjim poslancem Bundestaga« (zahodnonemškega parlamenta). Komentator »Pravde« P. Aleksejev pa piše: »Najprej je treba sestaviti začasno vsenemško vlado . . .« In tudi Grotewohl, ki se je pred nedavnim vrnil iz Moskve, je dejal, da bodo na berlinski konferenci razpravljali o »varnosti in miru na svetu ter v Nemčiji in ne o nemških volitvah.« Obenem pa je Grotewohl zahteval naj razpuste evropsko obrambno skupnost, preprečijo debato o obrambi Zahodne Nemčije in spremembo vzhodnonemške ustave. Na berlinsko konferenco pa bi morali povabiti tudi predstavnike obeh Nemčij.

Združena a nevtralna Nemčija, dovolj slaba za morebitne sovjetske osvajalne avanture v prihodnosti, — to je danes cilj Sovjetske zveze.

Vidimo torej, da so razlike med željami in zahtevami Sovjetske zveze in Amerike zelo velike. Iz dosedanjih izjav zahodnih in sovjetskih državnikov, diplomatov in novinarjev pa tudi lahko spoznamo, da niti ena niti druga stran ne namerava popustiti. Nekateri zahodni komentatorji sicer menijo, da bi jez med Vzhodom in Zahodom lahko zmanjšali z nenapadalnim paktom ki bi ga sklenile s Sovjetsko zvezo zahodne dežele (med njimi bi bila tudi Nemčija), združene v evropski obrambni skupnosti.

Toda tudi če bi zahodne sile predlagale Sovjetski zvezi nenapadalni pakt, ni verjetno, da bi Sovjetska zveza sprejela to ponudbo. Morda? Mogoče pa se bo Moskva še vedno trudila doseči svoje načrte z izkoriščanjem slabosti v nasprotnem taboru, z razbitjem tega tabora. V Bonnu so pred nekaj dnevi govorili o morebitnem sovjetskem napadu Evropskega sveta, h kateremu bi pristopile vse vzhodne in zahodne evropske države, ki bi med seboj sklenile pakte o nenapadanju in medsebojni pomoči. Če sovjetski državniki res nameravajo predlagati ustanovitev takšnega Evropskega sveta na berlinski konferenci in mislijo da jih bodo Amerikanci podprli, se bridko motijo. Njihove namere so zelo jasne. Razbiti Evropsko obrambno skupnost, napoditi Amerikance iz Evrope, onemogočiti odnose med zahodnimi velesilami. Toda ne bi dvakrat rekli, da bi takšen načrt pozdravilo precej Francozov.

Francija je najbolj boleča točka zahodnega zavezništva. In ni čudno. Je kot med kladivom in nakovalom. Če ratificira pogodbo v Evropski obrambni skupnosti, če se zavzame za združeno Nemčijo pod okriljem Zahoda — ima na vratu oboroženo in gospodarsko močno Nemčijo, ki bi (če je že ne bi napadla) s pomočjo Italijanov ali kakšne druge evropske države ukazovala Franciji ter si jo gospodarsko in politično podredila.

Če pa nasprotuje evropski obrambni skupnosti in oborožitvi Nemčije, ji Amerika ne bo poslala niti enega dolarja gospodarske pomoči in niti enega letala kot vojaško pomoč, ki jo tako nujno potrebuje za vojno v Indokini. Dulles je Franciji že zagrozil: »Če pogodbe o evropski obrambni skupnosti ne bodo kmalu ratificirali bodo morale Združene ameriške države na tragičen način temeljito spremeniti svojo zunanjo politiko«. To pomeni — Franciji bodo obrnili hrbet.

In sedaj naj Francozi privolijo v evropsko obrambno skupnost, se vojskujejo na indokitajskem bojišču proti svobodoljubnim domačinom, na mejah njihove domovine pa bo stal močno oborožen tekmec.

Samo zahodnonemška industrijska proizvodnja je danes za 50% večja od proizvodnje vsega Tretjega Reicha 1936. leta. Tako gospodarsko močna dežela je lahko v hipu do zob oborožena in potem? V nevarnosti ni samo Francija, ampak vsa Evropa, ves svet.

Zato sovjetski državniki snubijo Francoze. Grajajo Amerikance, ki »nočejo razumeti francoske duše«, govore o dolgoletnem prijateljstvu med Sovjetsko zvezo in Francijo, namigujejo na nekakšne »usluge« v Indokini in molče, kadar v Združenih narodih razpravljajo o nasilju francoskih kolonizatorjev. Ne bi mogli trditi, da te vabe za Francijo niso mikavne.

In Anglija? V osnovnih pogledih so angleški državniki enotni z ameriškimi. Churchill je pred dnevi dejal, da se bo zavzemal za zvezo z Adenauerjem, za utrditev evropske obrambne skupnosti in ustanovitev nemške armade. Pogledi Londona in Washingtona pa so vendarle nekoliko različni. Amerikance verjetno ne bi užalostil neuspeh berlinskih razgovorov, ker mislijo, da bi to le pospešilo izvršitev njihovih strateških načrtov v Evropi. Angleži pa bi želeli, da bi berlinska konferenca vsaj kolikor toliko pomirila Vzhod in Zahod. Zato mnogo bolj sporazumaško nastopajo kot pa njihovi bratranci onkraj velike luže. Konservativna vlada mora tudi računati s stališči močne laburistične opozicije, ki nasprotuje oborožitvi Nemčije pred njeno združitvijo.

Ta nesoglasja med zahodnimi velesilami nameravajo ugladiti na posebnem sestanku treh zahodnih ministrov 23. in 24. januarja v Zahodnem Berlinu. Kdo ve, če jim bo uspelo. Težko.

Seveda pa v Berlinu ne bodo razpravljali samo o Nemčiji. Nameravajo se razgovarjati še o avstrijski državni pogodbi, morda tudi o mednarodnem nadzorstvu nad atomsko energijo; Kremelj se zavzema še za razpravo o priznanju Kitajske in o drugih perečih mednarodnih vprašanjih, vendar bo nemško vprašanje prav gotovo prevladovalo nad vsemi drugimi svetovnimi nasprotji.

Ob koncu vseh teh razglabljanj pa se vprašajmo: Ali bo berlinska konferenca uspela ali ne?

Menim, da je precejšen uspeh v naporih za mirno sodelovanje med narodi že sama pripravljenost velesil na konferenco, saj so se doslej le črno gledale čez »železno zaveso« in nikakor niso hotele sesti za skupno mizo. In če bo berlinska konferenca prispevala le majhen delež k združitvi Nemčije (morda združitev Berlina, trgovine, prometa, denarja) in če bodo velesile končno vendarle že sestavile skupno besedilo avstrijske državne pogodbe, potem bo konferenca štirih zunanjih ministrov v Berlinu pomenila prispevek v naporih za utrditev miru v svetu.

Toda, kdo ve . . .

Na obisku pri Ivanu Regentu

(Nadaljevanje s 1. strani)

64 podružnic. Predavanja, ki jih je to društvo prirejalo, so bila vedno polna delavcev. Mnogi so zapuščali gostilne in kavarne ter začeli zahajati v naše čitalnice.

Tovariš Regent se je zamislil in v mislih se je povrnil nazaj v tista leta, ko je noči prebedel ob knjigah, da bi lahko druge učil, ko je govoril delavcem v tovarnah in na shodih, prirejal predavanja, snoval delavska društva in deloval v njih. In srečen smehljaj mu je legel na obraz. Kako ogromno pionirsko delo so opravili. Delavci so se pričeli zavedati svoje moči, svojega poslanstva, zavedati, da so — delavci.

Kako je že dejal Ivan Cankar? Tako nekako: »Že od daleč spoznam socialističnega delavca; ne po kamižoli, rdečem nageljnu v gumbnici — po hoji, po izrazu na obrazu ga spoznam.«

In to je veljalo tudi za tržaške delavce že v letih pred prvo svetovno vojno.

KAKO JE SINDIKAT PEKOV POPRAVIL SVOJIM ČLANOM NOGE?

»Kako? Noge popravil?« sem vprašal začudeno.

»Čudno se sliši, kaj? Vendar je res. Povedal vam bom«, mi je med smehom odgovarjal tovariš Regent.

»Še kakih deset let pred prvo svetovno vojno so imeli vsi tržaški peki pokvarjene noge. Že od daleč si jih lahko spoznal, zakaj vsi so hodili ‚na x'. Pa tudi ni čudno. Od mladih nog so mesili testo po 14 ali celo 15 ur dnevno. Pri tem pa so noge največ trpele. Krivile so se jim in takšne ostale.

Sindikat pekovskih delavcev se je vztrajno bojeval za skrajšanje delovnega dne. Prisilil je delodajalce, da so popuščali in v letih pred prvo svetovno vojno so peki delali že po osem ur. Pogajali so se celo, da bi sploh prepovedali nočno delo. Sindikat je tudi izposloval boljše plače in pridobil svojim članom stanovanje, zakaj veliko let so tržaški peki, ki so delali ponoči, spali čez dan v tujih sobah, na tujih posteljah.

Zadnja leta pred prvo svetovno vojno so bili peki že videti kot ljudje. In niso več imeli krivih nog. Osemurni delavnik in boljše življenje sta jim jih popravila.«

In vendar je res...

REVOLUCIONARNA LETA

Prva svetovna vojna ni razbila proletarskega bratstva tržaških delavcev. Februarja meseca 1919. leta so slovenski socialisti na Primorskem pristopili v Socialistično stranko Italije. Menili so, da mora biti v vsaki državi eno samo resnično delavsko gibanje.

»Takrat sem predlagal deklaracijo, v kateri se slovenski socialisti ne odpovedujemo pravici narodov do samoodločbe in ne priznamo rapallskih meja. To deklaracijo smo enodušno sprejeli«, je pripomnil tovariš Regent.

In ko se je 1921. leta v Livornu ustanovila Komunistična partija Italije, so vse slovenske socialistične sekcije na Primorskem glasovale zanjo. Od slovenskih socialističnih voditeljev pa sta pristopila v Komunistično partijo Italije samo tovariša Srebrnič in Regent.

»Ob ustanovitvi Komunistične partije sem bil že nekaj let eden izmed voditeljev socialistične stranke v Italiji. 1919. leta so me na kongresu v Bologni izvolili v Centralni komite socialistične stranke Italije. V tem komiteju sem deloval kot član komunistične frakcije — najnaprednejšega krila stranke.

To so bila revolucionarna leta. Proletariat Italije je nastopal tako odločno, da se vlada ni upala poslati svojih čet na pomoč imperialistom, ki so se bojevali proti mladi sovjetski republiki. Tudi svojo posadko iz albanskega pristanišča Valone je morala odpoklicati.

1919. leta je v Anconi izbruhnil velik vojaški upor, ki se je kmalu razširil tudi na druga mesta Italije. V Trstu, Puli, Tržiču, na Reki in še v nekaterih drugih mestih so se »arditi« (vojaki udarnih čet) bojevali s policijo — za socialistično Italijo. Padale so žrtve, veliko žrtev.

Italijanska buržoazija se je ustrašila. Liberalno demokratični poslanec v rimskem parlamentu Francesco Nitti je bil pripravljen — če bi prišlo do revolucije — sodelovati s Socialistično stranko do strmoglavljenja savojske dinastije in ustanovitve republike. Tudi Republikanska stranka Italije je ponudila sodelovanje.

In vendar do revolucije ni prišlo...«

»Tista leta so italijanski delavci tudi zavzemali tovarne, mar ne?«

»Tako je. 1920. leta so reformistični voditelji metalurških delavcev sklenili, da se bodo s takšnimi revolucionarnimi dejanji bojevali za izboljšanje položaja metalurških delavcev. Zanimivo, kaj, celo reformisti so se oprijeli revolucionarnih metod.

Kmalu so po vsej Italiji delavci zavzemali tovarne. In ne samo metalurgi, vsi. Poljedelski delavci so si delili veleposestniška in neobdelana polja. Vendar je bilo to le revolucionarno vrenje in ne revolucija. Delavci so si revolucije želeli, želeli socializma, celo zahtevali so, naj jih socialisti povedejo v boj. Toda ni bilo prekaljene, čvrste delavske partije, ki bi znala voditi italijanski proletariat. Socialistična stranka Italije ni bila takšna partija.

K nam so prihajali celo meščanski novinarji in nas vpraševali: ‚No, kdaj boste začeli. Kaj čakate?' A socialistično vodstvo je razpravljalo z voditelji sindikatov ali je to politična ali gospodarska akcija...«

Tovariš Regent se je zamislil v tista revolucionarna leta. Ni mi govoril o sebi. O sebi in svojih zaslugah sploh nerad govori. Kot vsak resnični revolucionar, ki je sebe vsega posvetil velikemu proletarskemu cilju. »Bil sem le del tega slavnega gibanja —.« In vendar je bil eden izmed prvih resničnih delavskih voditeljev. Ne samo na Primorskem, celo v italijanskih mestih je z delavci zavzemal tovarne, vodil proletarske upore in stavke, vlival delavcem vero v nov svet, v socializem — v veliko jutro.

VISOKO SO DVIGNILI PROLETARSKI PRAPOR

»Malo nas je bilo v začetku. Bil sem jaz, in še jaz in bil sem tudi jaz.«

Nasmehnil se je.

»Res, sam sem bil v Trstu in tudi na Primorskem. Le v Gorici je kasneje začel delovati tovariš Srebrnič.

Hodil sem po sestankih in vsakokrat nastopal pod drugim imenom. Vohuni so javljali policiji ta imena in mislili so, da nas je veliko. Včasih si mislim: ko bi le vedeli, kako nas je bilo malo. A naša beseda je nekaj zalegla. Odkrito smo govorili ljudem o naših ciljih, nismo jim zakrivali težav. In ljudje so se zgrinjali okoli nas, naših idej...

V Trstu in na Primorskem so začeli fašisti dokaj rano nastopati proti Slovencem in delavskemu gibanju. Niso ločevali Slovencev od socialističnega gibanja. Zanje so bili vsi ‚sciavi', tudi napredni italijanski delavci. Kadar so napadli slovenske ustanove, so napadli delavske. In obratno.

Razumljivo. Slovenska buržoazija se je ustrašila revolucije. Pobratila bi se z vsakomer, ki bi jo varoval. Primorski Slovenci, ki so jih preganjali fašisti, so se zatekali k delavskim voditeljem, edinim doslednim bojevnikom za nacionalne in socialne pravice. V slovenskem nacionalnem gibanju je zavladal delavski duh.

V Trstu in Gorici, v Kobaridu in Sežani, Ajdovščini in Postojni — povsod, po vsej primorski deželi se je ljudstvo upiralo fašističnemu nasilju.«

»Kolikokrat smo nabili fašiste,« je pripovedoval tov. Regent, ki je tedaj bil sekretar Komunistične partije za vso Primorsko. »Policaji so najprej preiskali vse hiše in pobrali orožje, potem pa so varovali fašiste, ki so požigali, pretepali, ubijali. Vendar smo jih tepli. Velikokrat...

Ljudje so čitali naše časopise in pristopali k nam. V letih pred fašistično vladavino je bilo na Primorskem od 4000 do 5000 članov Komunistične partije in med njimi je bilo največ Slovencev.«

PLAMEN REVOLUCIJE

Tovariš Regent je bil eden izmed prvih urednikov delavskih časopisov na Primorskem. L. 1908 je začel izdajati »Delavski list« in ga urejeval dve leti. 1919. leta je ustanovil štirinajstdnevnik »Njiva«, 1920. leta pa je začel urejevati delavski list »Delo«. — »Delo« je izhajalo tedensko, včasih pa tudi dvakrat ali trikrat na teden. Že v prvih letih je imelo 16.000 naročnikov, v letih fašističnega terorja 1926 in 1927 pa okrog 3600. Delavske zadruge v Trstu so te časopise denarno podpirale.

»Delo« je kmalu postalo glasilo komunistične frakcije v socialističnem gibanju in pritegnilo k sebi tudi italijanski socialistični list »Il Lavoratore«.

»Še danes rad prebiram naše ‚Delo'. To ni časopis, to je plamen, plamen revolucije. Človek se je moral in se še danes mora vneti ob njem.«

PROLETARSKI VODITELJ

»Rekli ste, da boste pisali o meni. Kaj boste o meni pisali, o našem velikem delu pišite,« me je dobrohotno pokaral.

»Pa tudi, saj ne bi zmogli. Kje sem vse bil in kaj sem vse delal. Pol sveta sem oblezel. Iz Italije sem 1927. leta prišel v Jugoslavijo. In potem Francija, Belgija... Povsod so me preganjali, povsod sem se tolkel za našo stvar. Januarja meseca 1931. leta pa sem odšel v Sovjetsko zvezo. Kot predstavnik Komunistične partije Italije sem bil dodeljen Mednarodni rdeči pomoči. Tam sem ostal štirinajst let.«

»Kot predstavnik Komunistične partije Italije?« sem vprašal.

»Da, da. Kot predstavnik Italijanske partije. Saj sem bil vendar njen soustanovitelj. Tega naziva si ne pustim odreči.«

Kar ogrel se je.

»Slovenski komunisti na Primorskem smo bili res pravi internacionalisti. Bojevali smo se za revolucijo v Italiji in socialistično Italijo bi bili pripravljeni z orožjem braniti pred komer koli. In tudi, če bi stara, buržoazna Jugoslavija napadla takšno Italijo, kot smo si jo želeli, bi jo branili, ker bi bila naša, socialistična domovina.

Nismo pa pozabili, da smo Slovenci. Nikoli. Za svoje nacionalne pravice smo se vedno znali postaviti.

»Voditelji italijanskih komunistov pa so bili drugačni. V njih je bilo in je še danes polno nacionalizma. Nikakor se niso mogli odločiti, kako bi se vedli, če bi v Jugoslaviji zmagala revolucija. To jim je na Primorskem precej škodovalo.«

GLASNIK NAŠE REVOLUCIJE

»Kako pa ste živeli v Sovjetski zvezi? In kaj ste delali?«

»Hm, živel sem kot vsi — slabo. Ni nam bilo z rožicami postlano. Vedeti morate, da je bila Sovjetska zveza po svetovni vojni, revoluciji, državljanski vojni in intervenciji popolnoma opustošena dežela. Vojna vihra je nekaj let divjala po tej prostrani zemlji. Uničeno je bilo še tisto, kar je imela zaostala carska Rusija.

Ni bilo ne tovarn, ne strokovnjakov. Delavci so skoraj vsi padli v boju. 70% je bilo nepismenih. Kmečka proizvodnja je bila zaostala (pridelali so komaj 4—5 centov pšenice na hektar) in v deželi je vlada lakota.

Včasih smo v klubu plesali. Toda niti kozarčka vina nisi dobil, niti obloženega kruha. In v menzi nam vilic sploh niso dajali. Zakaj pa bi jih potrebovali...«

V Moskvi je bil tovariš Regent nekaj časa član sekretariata Rdeče pomoči, potem je bil vodja jugoslovanske sekcije za prevajanje marksistične literature, predaval je zgodovino in slovenski jezik na Komunistični univerzi narodnih manjšin Zahoda; med drugo svetovno vojno je vodil slovenske oddaje moskovskega radia, bil je član Vseslovanskega komiteja, zadnje leto vojne pa je vodil višji tečaj za prevzgojo italijanskih vojnih ujetnikov.

In veliko je pisal ter prevajal.

»Prevedli smo okrog trideset marksističnih knjig na slovenski jezik. Kakšna velika škoda, da so se skoraj vse izgubile. Le tu in tam najdeš kakšen osamljen izvod.

Pisal sem pa v vse mogoče časopise. Mislim, da so se ohranili trije članki v reviji »Mednarodna literatura«, ki je izhajala v francoskem in ruskem jeziku. Med vojno sem poslal tudi nekaj člankov o osvobodilnem boju našega ljudstva v Ameriko. Ne vem, kakšna je bila njihova usoda. Največ člankov pa sem napisal za slovensko oddajo moskovskega radia.

In žena je tudi delala. Deset let je bila šivilja v tovarni. Postala je predsednik sindikata tovarne, pet let pa je bila poslanec rajonskega moskovskega sovjeta. Takšen rajonski sovjet pa je večji kot tri Ljubljane skupaj...«

S kakšno toplino mi je to pripovedoval. Z ljubeznijo in ponosom na svojo življenjsko družico, ki je delila z njim vse tegobe življenja človeka-revolucionarja. Iz njegovih besed je zvenel ponos na to hrabro življenjsko tovarišico.

»No, in v začetku 1945. leta sem prišel v svobodno Jugoslavijo.«

O svojih zaslugah za to svobodo pa ni hotel govoriti. In vendar te zasluge niso majhne. Bil je glasnik naše revolucije v svetu in prispeval je velik delež k temu, da je svet spoznal resnico o osvobodilnem boju našega ljudstva. In koliko drugega je še napravil...

DELAVSKA DOMOVINA

Prvi majski dnevi 1945. leta. Trst se je kopal v morju zastav, cvetja, zelenja... Tržačani so se veselili svobode. Njihove davne sanje so se uresničile.

Tiste dni je tržaški proletariat ponovno sprejel v svoje naročje enega svojih najslavnejših borcev in voditeljev — Ivana Regenta.

Kako prisrčno, delavsko so ga pozdravljali. In mnogi so ga vpraševali:

»Kaj misliš, Ivan, bo Jugoslavija socialistična? Bo to delavska domovina?«

In Ivan jim je pojasnjeval:

»Bo, fantje. Socialistična bo. To bo naša delavska domovina. A na krožniku nam socializma nihče ne bo prinesel. Trd boj nas še čaka, zelo trd in težak. A kdo bi se tega ustrašil. Navajeni smo trdo delati in tudi udariti, če je treba. Iz dneva v dan, iz leta v leto bo naše delo rodilo vse lepše sadove.

Da, fantje, Jugoslavija je naša delavska domovina.«

*

Poslovil sem se. Nisem vedel, kako bi se mu zahvalil. Z globoko hvaležnostjo v srcu sem mu stisnil roko. Ne zato, ker je presedel popoldne z menoj. Zato, ker nam je daroval vse svoje življenje, zato, ker je nam, delavcem tako veliko dal.

In spomnil sem se njegovih besed. Govoril je o »Delu«, listu, ki ga je ustanovil in urejal:

»Plamen je bil, plamen revolucije.«

Da, tovariš Regent, kot plamen si, plamen revolucije, ki je vnel milijone... In za sedemdeseto obletnico ti prisrčno stiskamo tvojo dobro, tovariško roko — tvoji najboljši prijatelji — delavci!

Pismo Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije

USEM SINDIKALNIM ORGANIZACIJAM

Med predpisi za izpopolnitev našega gospodarskega sistema je objavljen tudi sklep o uporabi planskih instrumentov za l. 1954 (Ur. l. FLRJ 52/53). Po tem sklepu so med drugim določeni tudi zneski obračunskih zaslužkov po skupinah gospodarskih organizacij in gospodarskih panog.

Precejšnje število sindikalnih organizacij v podjetjih se z objavljenimi obračunskimi zaslužki in razporeditvijo podjetij v skupine ne strinja. Nekatera podjetja in sindikalne organizacije so poslale svoje delegacije k raznim sindikalnim vodstvom oz. k državnim organom in zahtevala, da njihova podjetja razvrstijo v višje skupine.

Omenjeni sklep je bil sprejet na predlog Centralnega sveta. Izdelan pa je bil po obširnih razpravah o odnosih med zaslužki za posamezne kvalifikacije in gospodarske panoge. O tem so razpravljali v republiških odborih, centralnih odborih in Centralnem svetu ZSJ. S tem je bil storjen prvi večji korak za ureditev naše tarifne politike. Najprej smo nameravali javno razpravljati o povprečnih plačah po kvalifikacijah na podlagi zbranega gradiva iz gospodarskih panog in podjetij. Toda zaradi zakasnitve predhodnih del za to ni bilo časa. Objavljeni predlog ima prav gotovo nekatere slabosti. Vzroki za to so: kratko odmerjen čas, razna nova vprašanja, ki so vznikla, pomanjkanje podatkov o sedanji realizaciji zaslužkov in resnični strukturi delovne sile v posameznih ustanovah in podjetjih. Pri nadaljnjem urejanju tarifne politike bomo morali te slabosti odstraniti. To pa bo terjalo od sindikatov tehtnega in dolgotrajnega dela.

Objavljeni sklep Zveznega izvršnega sveta o razporeditvi gospodarskih organizacij v skupine, ki se nekoliko razlikuje od predloga predsedstva Centralnega sveta, je le začasen. Ta sklep bo prav gotovo doživel in mora doživeti spremembe, preden bodo skupine dokončno določene. Končni sklep bo sprejela Zvezna ljudska skupščina, ko bo razpravljala o zveznem družbenem planu za leto 1954.

Doslej torej ni bilo mogoče razpravljati o teh vprašanjih. Vendar Centralni svet meni, da je to treba sedaj storiti, če hoče ljudski skupščini predložiti čim popolnejši predlog. Da bi zvedeli za mnenje čim večjega števila delovnih kolektivov o objavljenih obračunskih zaslužkih in razvrstitvi v skupine, naj sindikalne organizacije poskrbe za čim množičnejšo in tehtno razpravo.

Prizadete sindikalne organizacije pozivamo, naj pripravijo razpravo in pošljejo svoje pripombe glede razvrstitve v skupine in višine obračunskih zaslužkov republiškim odborom sindikatov.

Republiški odbori sindikatov bodo zbrani material obdelali na skupnih sestankih. Na podlagi predlogov Republiških svetov bo izdelano enotno stališče sindikatov in bo v obliki predloga izročeno Zvezni ljudski skupščini.

Stališče posameznih sindikalnih organizacij v podjetjih, oziroma njihove pripombe in predloge bo treba podkrepiti z ustrezno argumentacijo. Zato — predvsem potrebni tarifni pravilniki iz leta 1952 in 1953, podatki o realizaciji iz leta 1952 in mesečni realizaciji proizvodov v letu 1953 s skupnim številom delovnih ur.

Razen tega bi bilo zelo koristno, če bi podjetja približno ugotovila, kolikšen dobiček bodo imela po novih predpisih. V kalkulacijah morajo seveda upoštevati nove instrumente. Nove kalkulacije naj primerjajo s kalkulacijami za 1953. leto in s sistemom stopenj akumulacije in skladov. Brez vseh teh podatkov ni mogoče pravilno oceniti posameznih predlogov.

Pripombe in podatke naj pošljejo podjetja čimprej, da bodo sindikati pravočasno zavzeli svoje stališče in poslali predloge Zvezni ljudski skupščini.

Tajništvo
Centralnega sveta ZSJ

GOSPODARSKE VESTI

V Subotici bodo zgradili moderno hladilnico

V Subotici, močnem središču kmetijske predelovalne industrije, že dolgo pogrešajo moderno hladilnico. Meso so morali namreč pošiljati v hladilnico v Brčko. Izguba, ki jo je zaradi tega utrpelo mestno gospodarstvo, je znašala letno okrog 35 milijonov dinarjev. Sedaj nameravajo zgraditi moderno hladilnico, ki bo lahko sprejela 130 vagonov mesa. Tako velik obrat bodo potrebovali, ker bodo povečali proizvodnjo mesa za 11.500 ton letno.

Plin iz nafte

Pri proizvodnji dizlovega olja in bencina ostaja težko olje, ki ga ne moremo uporabljati za pogonsko gorivo. Lani so pričeli na Angleškem proizvajati iz teh ostankov svetilni plin, ki se po kakovosti prav nič ne razlikuje od svetilnega plina iz premoga. Poleg tega pa je njegova proizvodnja zelo racionalna: pri dnevni proizvodnji 22.650 kubičnih metrov plina iz ostankov nafte prištedijo letno okrog 22.000 ton premoga. Tovarna, ki proizvaja ta plin, že oskrbuje z njim londonski okraj Sydenham.

Novo splitsko pristanišče

V Kaštelskem zalivu pri Splitu grade že nekaj let novo pristanišče. V letošnji pomladi bodo zaplule vanj prve ladje in izkrcale svoj tovor. Operativna obala, ki so jo deslej zgradili, je dolga 350 metrov in tako globoka, da bodo ob njej lahko pristajale tudi največje tovorne ladje. Prostor za razkladanje blaga je zelo obsežen. Na njem bodo lahko zložili do 100.000 ton tovora. Novo splitsko pristanišče je pomembna pridobitev za hitrejši transport uvoznega in izvoznega blaga.

Naša proizvodnja parnih turbin

Tovarna parnih turbin »Edvard Kardelj« v Karlovcu bo letos izdelala prve parne turbine za naše termoelektrarne. Svoje izdelke bo tovarna pošiljala tudi ladjedelnicam. Večje ladje bodo uporabljale domače parne turbine po 6000 KS; že letos pa bo tovarna izdelala tudi turbine za 12.500 kw in pripravila proizvodnjo turbin po 30.000 kw. Razen turbin proizvaja tovarna »Edvard Kardelj« tudi stružnice, ogrodja za težke žerjave, centrifugalne črpalke, razne hladilne kompresne naprave itd. Tovarno še vedno razširjajo in montirajo nove stroje.

Boksit v dolini reke Vrbas

V začetku decembra so odprli ob reki Vrbas rudnik boksita, ki je prvi te vrste v teh krajih. Kopanje rude je zelo enostavno, ker je najdebelejši sloj na površini. Strokovnjaki, ki so si ogledali rudnik, menijo, da je boksit prvovrstne kvalitete. Rudnik bodo razširili, tako da bo eden največjih v Jugoslaviji.

Nemci izvažajo stroje v ZDA

Zahodna Nemčija je povečala izvoz strojev v ZDA leta 1950 za 4,7 milijona dolarjev, leta 1952 pa se je izvoz zvišal na 31,3 milijona dolarjev. Tako je celotni zahodnonemški izvoz strojev v ZDA povečan od 16,7 na 28 odstotkov. S tem je postala Zahodna Nemčija najvažnejši dobavitelj strojev ZDA, ki so same največji proizvajalec in izvoznik.

Trgovski stiki z Jordanijo

Ko je lani obiskala naša trgovinska delegacija dežele bližnjega Vzhoda, je dala tudi pobudo, da bi Jugoslavija in Jordanija navezali tesnejše gospodarske stike. Te dni so se pričela v glavnem mestu Jordanije, Ammanu, pogajanja za sklenitev trgovskega sporazuma. To bi bila prva taka pogodba med obema deželama. Jordanija je predvsem agrarna država. Od industrijskih panog je najbolj razvita tobačna industrija.

Uspehi koksarne »Boris Kidrič«

Naša prva koksarna »Boris Kidrič« v Lukavcu že 14 mesecev za poizkušnjo izdeluje koks. Lani so presegli proizvodni načrt za 40.000 t. Skupno so izdelali 265.000 ton prav dobrega koksa. Letos imajo v načrtu velike gradnje, s katerimi bodo tovarno znatno razširili. Obenem delajo najboljši strokovnjaki tudi poizkuse, da bi izdelovali koks iz 50% domačega in 50% uvoženega premoga

Tehnična pomoč našemu gospodarstvu

V letošnjem letu bo dobivala naša država precej več tehnične pomoči kot lani. Pred nedavnim je bil potrjen poseben sporazum za izmenjavo strokovnjakov. Tako bo v letu 1954 prišlo k nam 198 tujih strokovnjakov, 1283 naših delavcev in tehnikov pa bo odšlo na strokovno izpopolnjevanje v tujino.

Razen tega bodo druge države in organizacije poslale v Jugoslavijo tudi laboratorijske naprave in opremo za znanstveno delo v vrednosti okoli 287.300 dolarjev in 20.000 funtov. Za nabavo strokovne literature in filmov pa bomo dobili približno 818.000 dolarjev in 12.000 funtov.

Trgovinska pogodba s Pakistanom

Te dni so bili končani razgovori o trgovinskem sporazumu med Jugoslavijo in Pakistanom. Blago bosta obe državi izmenjavali na podlagi splošnih izvoznih dovoljenj, torej ne po seznamu določenih proizvodov. Zato bo naš izvoz v Pakistan predvsem odvisen od kakovosti izdelkov in sposobnosti izvozno-uvoznih podjetij

Konferenca o prevozu avstrijskega blaga

Dne 16. t. m. je bila zaključena železniška konferenca na Dunaju. Udeležili so se je predstavniki jugoslovanskih, avstrijskih, italijanskih in tržaških železniških uprav. Razgovarjali so se o prevozu avstrijskega tranzitnega blaga čez tržaško in reško pristanišče. Konferenca bi morala biti že lani novembra, pa so jo morali na zahtevo Italije dvakrat preložiti.

2000 ton rib smo izvozili

Podjetje »Jugo-riba« je izvozilo lani približno 2000 ton rib. S prodajo teh rib smo dobili okoli 300 milijonov deviznih dinarjev. Izvoz v preteklem letu je za približno 40% večji, kot leta 1952.

Izvoz tekstila v Turčijo

Po pogodbi, ki so jo sklenile slovenske tekstilne tovarne z zastopniki turških podjetij že v letih 1952/53, so lani izvozile v Turčijo okrog 12 milijonov metrov tkanin v vrednosti 1 milijarde 44 milijonov dinarjev. Do konca marca letos bomo izvozili še nadaljnjih 6 milijonov metrov bombažnih in drugih tkanin. Izvoz slovenskih tekstilnih tovarn znaša 80% celotnega jugoslovanskega izvoza tekstila v Turčijo.

Poljsko-grška trgovina

Pred dnevi so podpisali v Atenah grško-poljski trgovinski sporazum. Poljska bo po tej pogodbi izvozila v Grčijo za 3,9 milijonov dolarjev kmetijskih proizvodov (sladkorja, jajc, lesa itd.) in strojev. Grčija pa bo izvozila na Poljsko za 4,1 milijonov dolarjev različnega blaga.

Trgovina med Francijo in Zahodno Nemčijo

V prvih desetih mesecih lanskega leta je izvozila Francija v Zahodno Nemčijo za približno 569 milijonov mark blaga — največ pšenice, volne in vina. Nemci so izvažali v Francijo predvsem koks, pa tudi stroje, orodne stroje in premog. Vrednost njihovega izvoza se suče okrog 809,69 milijonov mark.

Porast zahodnonemške industrijske proizvodnje

V oktobru 1953 je bil indeks zahodnonemške industrijske proizvodnje izredno visok. Dosegel je številko 170 (če vzamemo kot podlago za proizvodnjo leta 1936 indeks 100). To je rekorden porast — zlasti, če ga primerjamo s proizvodnjo v septembru 1953 (165) in oktobru 1952 (160). Od septembra do oktobra lanskega leta se je posebno povečala proizvodnja živilske industrije.

Italijanska obutev na nemškem tržišču

Nagel razvoj zahodnonemške industrijske proizvodnje je spravil v zagato države, ki izvažajo svoje izdelke v Nemčijo. Tako so tudi italijanski proizvajalci obutve nedavno ugotovili, da bodo morali znižati cene svojih izdelkov. Nemška industrija čevljev je namreč v zadnjem času že toliko pocenila svoje proizvode, da je sedaj le prav majhna razlika med njihovimi cenami in cenami italijanske obutve na nemškem tržišču.

POPUSTI ZA LETNI DOPUST SO ŠE V VELJAVI

Novi predpisi o popustih bodo izšli februarja

Zvezni državni sekretariat za gospodarstvo je odločil, da ostanejo v veljavi do konca januarja letos predpisi o popustih v gostinstvu za čas letnega dopusta. Delavci in uslužbenci bodo lahko uživali ugodnost popusta samo v planinskih, kopaliških in primorskih turističnih krajih, ki so za to določeni.

V februarju pa bodo izšli novi predpisi za izkoriščanje popustov v letu 1954.

OB UREDBI O ZAKLJUČNIH RAČUNIH GOSPODARSKIH ORGANIZACIJ

Škodljive posledice

Uredba postavlja trgovske kolektive v neenak položaj

Uredba o zaključnih računih v gospodarskih organizacijah je pomanjkljiva. 13. člen te uredbe ne upošteva predpisov, po katerih so trgovska podjetja vse leto poslovala.

Ob administrativnem znižanju cen tekstilnega blaga so nekatera manufakturna trgovska podjetja zahtevala povračilo za znižanje cen, druga pa ne. Povračilo so zahtevala tista podjetja, ki niso imela dovolj lastnih sredstev za znižanje cen. Prav te kolektive pa je prizadelo določilo 13. člena uredbe o zaključnih računih gospodarskih podjetij za leto 1953. Po tem določilu sme podjetje, ki je prejelo povračilo, obračunati zaslužke le v višini povprečnega sklada plač. Če pa so podjetja izplačala tudi presežke, morajo le-te vračunati v letošnji sklad plač. Kakšne so praktične posledice takšnih določil?

Prizadeta so samo trgovska podjetja, ki trgujejo s tekstilnim blagom. Razen tega so prizadeta samo tista podjetja, ki niso navijala cen in si niso ustvarila velikih rezervnih sredstev. Trgovska podjetja, ki so navijala cene, ki so torej družbeno nesolidno poslovala, niso dolžna vračati presežkov plač. Kaznovani so dobri, nagrajeni pa slabi gospodarji. Trgovska podjetja so s takšnim določilom postavljena v neenak položaj.

Že izplačane plače bo težko vrniti. Prejemki delavcev so preračunani na določeno življenjsko raven. Življenjska raven tistih delavcev, ki bodo morali vračati že pred meseci potrošene zaslužke, pa bo nedvomno okrnjena.

Trgovski kolektivi zato žele, da gospodarski organi spremenijo določilo 13. člena omenjene uredbe.

PISMO IZ NAZARIJ

DELAVSKA POMOČ

vdovi ponesrečenega tovariša

»Delovnemu kolektivu Lesnoindustrijskega podjetja v Nazarjih sem dolžna iskreno zahvalo, ker so mi tovariško priskočili na pomoč, ko se je v lanskem poletju moj mož smrtno ponesrečil.

Že na kraju nesreče so mu delavci prihiteli pomagat. Žal zanj ni bilo več pomoči in je med prevozom v bolnišnico umrl. K pogrebu je prišlo veliko njegovih delovnih tovarišev, ki so mu poklonili mnogo vencev.

Niso pa pozabili tudi naju z osemletno hčerkico. Po njegovi smrti je namreč ostala nedograjena hiša, midve pa sva bili skoraj brez sredstev. Tudi zdaj so nama delavci veliko pomagali. Zahvaljujeva se predvsem celotnemu kolektivu za prostovoljne prispevke, delavskemu svetu, upravnemu odboru in sindikalni podružnici pa za zaposlitev in denarno pomoč.

Vsemu delovnemu kolektivu želim veliko uspehov v gospodarstvu in pri izgradnji socializma.«

Frančiška Žvipelj

GRADBENA DEJAVNOST V SLOVENSKIH KONJICAH

VELIKO STANOVANJ SO ZGRADILI

Že vsa leta po osvoboditvi v Slovenskih Konjicah in vseh večjih okoliških krajih veliko gradde. V bližnji okolici Konjic so doslej zgradili že okoli 20 večjih in manjših stanovanjskih hiš. Lani je tudi tovarna usnja »Konus« zgradila dve večji stanovanjski stavbi, kjer že stanuje šest delavskih družin. Če k temu dodamo, da so ob ukinitvi OLO v Konjicah uporabili precej pisarn za stanovanja, bi človek mislil, da je stanovanjska kriza rešena. Vendar pa ni tako! Konjiška podjetja zaposlujejo v zadnjih letih vedno več delavcev. Vsak želi stanovati čim bliže mesta zaposlitve in tako je razumljivo, da so s stanovanji še vedno težave. Posebno težko je v samem mestu, saj so nekatere stavbe že zelo stare in so skoraj vsa, zlasti pa pritlična stanovanja, močno vlažna.

Precej so v teh letih gradili tudi v sosednjih Zrečah, Ločah in Oplotnici. V Zrečah je največ zgradila Tovarna kovanega orodja. Njeni stanovanjski bloki so že kar majhna vas, kjer ima že precej delavcev udobna stanovanja. V okolici Oplotnice so posebno veliko gradili delavci na zemljišču, ki je še pred dobrimi desetimi leti bilo last tujega graščaka. Tu so v zadnjih letih rasle stanovanjske hišice kot gobe po dežju. Precej so zgradili tudi za delavce granitne industrije in lesnoindustrijskega podjetja. V Oplotnici so postavili dva večja bloka in preuredili nekaj stavb, pri svojem obratu v Cezlaku pa so zgradili kar precej stanovanjskih hiš.

IZ TOVARNE OKOVJA V BISTRICI PRI RUŠAH

Le na zaostankarje še čakajo

V tovarni okovja in pločevinastih izdelkov v Bistrici pri Rušah so lani izdali čez 150 novih delovnih knjižic. Okrajna komisija je skupaj s komisijo podjetja dvakrat pregledala vložene prijave. Prvič je odobrila izdajo šestdesetih delovnih knjižic, drugič pa so jih izdali nad 90 delavcem.

Razen zaostankarjev (ki kljub temu, da jih je obratna komisija večkrat opominjala, še niso prinesli potrebnih dokumentov), imajo sedaj v podjetju že vsi nove delovne knjižice. Konec leta 1953 je potekel rok za izdajanje delovnih knjižic. Zato so v podjetju sklenili, da odslej ne bodo sprejeli nobenega novega delavca, če ne bo imel tudi delovne knjižice.

Na pobudo sindikalne podružnice in uprave podjetja obiskuje že nekaj časa precej delavcev teoretični tečaj za pridobitev kvalifikacije. Predavatelje je oskrbelo podjetje samo. Tečajniki kovinske stroke bodo imeli izpite verjetno že te dni v Tovarni avtomobilov v Mariboru. *G. G.*

Ko prebereš »Delavsko enotnost« jo posodi tudi svojemu tovarišu! Koliko novih naročnikov si pridobil ta mesec?

IZ ZREČ

VZAJEMNA POMOČ

V vzajemni blagajni sindikalne podružnice Tovarne kovanega orodja v Zrečah imajo sedaj 312.408 dinarjev. To je za približno sto tisočakov več, kot pred letom dni. S tem denarjem so dali lani 295 članom večja in manjša posojila. Z obrestmi — 9.450 dinarjev — so nagradili člane odbora blagajne, ki opravljajo to delo v svojem prostem času.

L. V.

DOM ONEMOGLIH V VILTUŽU BO KMALU DOKONČNO UREJEN

Ta dom bo med najlepšimi v Sloveniji

V Domu onemoglih v Viltužu bodo kmalu dokončno uredili novo in sodobno opremljeno jedilnico za oskrbovance. Glavna dela so doslej že opravili. Tla bodo iz parketa, stene pa obložene z lesom. Razen tega bo v jedilnici tudi garderoba in neonska razsvetljava. Nova jedilnica bo razbremenila strežno osebje, ki je doslej moralo nositi hrano iz pritlične kuhinje v prvo ali drugo nadstropje. Ko bo jedilnica dokončno urejena, bo Dom onemoglih v Viltužu gotovo eden najlepših te vrste v Sloveniji. Svet za ljudsko zdravstvo OLO Maribor-okolica, ki je v kratkem času lepo preuredil dom, zasluži vse priznanje.

PO DOLGIH LETIH...

Povedal vam bom preprosto zgodbico. Pravzaprav niti ni zgodbica. Bolje bi zadel, če bi rekel, da je najbolj navadno pripovedovanje o vsakdanjih rečeh. Ne vem, če vas bo sploh zanimalo. Bralce vsakdanje reči po navadi ne zanimajo. Po vendar — poskušajte prebrati!

Rad bi namreč napisal nekaj o Tonetu. O Tonetu, študentu elektrotehnike. Prav tako pa bi lahko rekel: o Tonetu — delavcu. Kajti čeprav hodi na univerzo in ne v tovarno, je po srcu še vedno delavec. Tak, kot je bil njegov oče, ki je umrl na Rabu, in tak, kot je njegova mati — ena tistih preprostih, sključenih ženic, ki so jim roke razpokane od dela in jim je prste skrivenčila revma.

Torej, o Tonetu! Že dolgo ga poznam. Kot otroka sva zbirala staro železo in ga prodajala. Ko se je njegov oče vrnil iz Francije, sva mu nosila malico v tovarno. — Že takrat se je Tone živo zanimal za stroje. Doma je imel pod posteljo pravo ropotarnico: zvitke žic, dele električnih napeljav, stare žarnice, zvonce, da, celo bele porcelanaste izolatorje s telefonskih drogov. To bogastvo smo imenovali »tehnična zbirka«. In kjerkoli je Tone videl kaj »tehničnega« — pa čeprav ni bilo vredno piškavega oreha — je brž pobral in spravil v svoje skladišče. Kadar sva nesla očetu malico, je s posebno zavzetostjo ogledoval stroje in naprave v tovarni, dokler naju ni mojster nagnal.

Tak je bil Tone. Kot otrok, pa tudi pozneje se ni dosti izpremenil. Med vojno je bil za vajenca pri nekem monterju, po osvoboditvi pa je delal izpite na tečajni gimnaziji. Po maturi sva se razšla in zdaj se le poredkoma vidiva.

Pa porečete: zakaj pa pišeš o njem, če nista več skupaj! Glejte, prav zadnjič sem ga zopet srečal.

Pot me je zanesla v univerzitetno knjižnico. Tam je velika čitalnica, vedno polna študentov. Posebno pozimi. Med tistimi, ki niso doma iz Ljubljane in stanujejo kot podnajemniki, je namreč le malo takih, ki imajo zakurjeno sobo in mir pred sitno gospodinjo ali njenimi otroki. Pred čitalnico je avla, vsa v marmorju. No, in prav tu sem zagledal Toneta. Slonel je ob nekem stebru in kadil. Oba sva se razveselila srečanja, saj že ne pomnim, kdaj sva se nazadnje videla.

Povprašal sem ga, kako živi.

»Saj si lahko misliš,« je rekel. »Preveč dobro že ne. Učenja je dosti. Povrhu pa še ta neumni učni načrt. Najpridnejši ne more diplomirati prej kot v sedmih letih. Snovi in predmetov je toliko, da se ti včasih kar zamegli.«

»Poglej, že tri mesece študiram za ta izpit — in to temeljito študiram — pa imam doslej prav malo v glavi. Kakor koli imam rad svoj poklic, bi vendar včasih najraje šel zopet za monterja. Saj veš, rad imam predvsem praktično delo. Kadar sem v takem položaju kot sedaj, se mi pa teorija zagabi. Včasih se kar pokesam, ker sem šel na univerzo.«

Zopet se je zamislil, potem pa počasi nadaljeval:

»Seveda, če bi ne bilo tako, kot je, ne bi bil nikoli na visoki šoli. V stari Jugoslaviji že ne. — Sicer sem pa tudi danes eden redkih študentov iz delavske družine.«

»Kako to misliš?« sem vprašal.

Zelo se je začudil. »Še tega ne veš? S številkami ti ne morem postreči, res pa je, da danes ni veliko več delavske mladine na univerzi kot pred vojno. Tistih, ki so s kmetov doma, pa je celo mnogo manj. Zlasti iz pasivnih krajev: Bele krajine in Primorske. Saj je polovica vseh študentov Ljubljančanov.«

»Ni vrag!« sem ostrmel. »Kako pa to?«

Skomignil je z rameni. »S stanovanji je težko v Ljubljani. Šolanje pa seveda tudi stane. Veš, včasih sem zelo jezen. Spominjam se, kako sva z mamo pobirala po gosposkih hišah perilo. Potem, ko ga je oprala in zlikala, sem ga nosil ‚strankam'. Zdaj srečujem tiste gosposke sinove in hčerkice, ki so bili moji vrstniki, na univerzi. Veliko jih poznam — tiste, ki jih ne, pa tudi ni težko prepoznati po nežnih ročicah in brezhibnih oblekah.«

Zalučal je ogorek in zadel z njim točno v pljuvalnik. »Si bil kaj na brucovskih večerih?« me je nenadoma vprašal.

»Nisem,« sem rekel, priznam, ne brez začudenja.

»Jaz tudi ne. Pa veš zakaj? Namesto da bi bili to tovariški večeri, so postali prave modne revije. Zlasti ženske rade razkazujejo svoje toalete.« — »In nage hrbte, seveda!« je ironično pristavil. »Preprost študent se niti ne upa na takole ‚brucovanje', ker bi bil brez večerne obleke bela vrana. O ceni vstopnic pa sploh ne govorim.«

Spet si je prižgal cigareto.

»Zadnjič sem zinil o tem na nekem sestanku. Mnogi so mi dali prav. Malomeščanke so se pa hihitale v svoje svilene robčke.«

Začudeno sem ga pogledal. Pošteno je bil jezen.

»Me ogleduješ, kaj? Le poglej, tole suknjo sem kupil še na udarniške bone. Koliko let je že tega! Zato me pa najbolj draži, kadar vidim takele polizance, ki postopajo po univerzi in prekleto malo študirajo.«

Cigareta se mu je razlepila. »To je pa ‚Ibar',« je zamrmral v pojasnilo in se spet vrnil k prejšnji temi:

»Vsak bi bil rad lepo oblečen. Tudi jaz. Kako naj si pa kupim?«

Zapeljal sem razgovor na drug tir. Vprašal sem, kako živita z materjo.

»Pridi kaj naokrog! Ob sobotah popoldne sem doma, ker je knjižnica zaprta.«

Neke sobote sem ga res obiskal. Toplo je bilo. Sneg je bobnel s streh, po cestah pa je bila prava spomladanska brozga. Že po desetih minutah hoje sem imel mokro v čevljih.

Tonetova mati je bila sama doma. Sprejela me je prijazno kot vselej, kadar sem prišel. Stanovanje je bilo tako, kakršnega sem ohranil v spominu. Skromno, čisto in vsaka stvar na svojem mestu. Seveda, zob časa se je pa le poznal. Ko sem sedel, je stol presunljivo zaškripal.

Tonetova mati se je močno postarala, odkar je nisem videl. Roka s šivanko se ji je tresla, ko je skrbno krpala sinove nogavice. Vprašal sem, kje je Tone.

»Pri sosedu popravlja likalnik,« je rekla. »Saj bo kmalu nazaj. Pravil mi je, da sta se zadnjič srečala.«

Opazila je, da ogledujem knjige Prešernove družbe, ki so ležale na mizi. »Še vedno rada berem,« je rekla. »Brez očal pa ne gre več. ‚Stopinje v snegu' sem včeraj prebrala. Partizanske zgodbe so mi všeč.« In že je pričela govoriti o Tonetu, ki ji pomeni vse na svetu.

»Veš, kar smili se mi. Tako se žene, da bi čimprej doštudiral. Ves dan je zdoma. V tisti knjižnici čepi in še jest hodi v študentovsko menzo. Pravi, da je tam dosti ceneje. Hrana pa najbrž ni kaj prida, saj je zelo shujšal.«

»Potem pa samo zase kuhate?«

»Sama si že kaj malega skuham. Stara sem in ne jem veliko. Tone pravi, da je bolje, če ne hodi opoldne domov, ker je menza blizu in lahko takoj po kosilu skoči nazaj v knjižnico. Študentov je veliko in pozimi je težko dobiti prostor. Zdaj pravijo, da ni premoga in bodo morali čitalnico zapreti. Fant se pa jezi. Doma ne more študirati, pravi, ker nima vseh knjig, tam si jih pa lahko sposodi.«

Vzdihnila je. »Knjige so sploh drage. Zadnjič je dal za eno 720 dinarjev! Potem pa niti za cigarete nima. Še sreča, da mu sosedje včasih kaj dajo, če jim popravi elektriko. S svojo pokojnino mu res ne morem veliko pomagati; štipendije ima pa samo štiri jurje. Pravi, da je to dosti, ker pač dobro dela izpite. Takim dajo več.«

Nasmehnila se je s skritim ponosom.

»Matere smo že take, da rade tarnamo. Tone bi se jezil, če bi slišal, da ti to pripovedujem. Pravi, da bo kmalu bolje; danes leto bo že inženir, če bo šlo po sreči. Zdaj bo zopet delal neki izpit. Menda bo zelo težak, ker ga pošteno skrbi. Ponoči ne spim veliko, pa ga slišim, da še v sanjah govori. Same številke in formule

(Nadaljevanje na 6. strani)

OBZORNIK

Iz prakse Vrhovnega sodišča

Četudi je bila postrežnica pri različnih delodajalcih, se ji take zaposlitve štejejo v delovno dobo za pokojnino

Vrhovno sodišče je tožbi postrežnice ugodilo. Zavod za socialno zavarovanje ji namreč ni hotel priznati pokojnine, češ da je treba zaposlitev strežnic šteti med uslužnostne storitve in jih potemtakem tudi uvrstiti med delovršne pogodbe, ne pa med pogodbe o delovnem razmerju.

Vrhovno sodišče meni, da je takšno stališče Zavoda nepravilno in da gre tudi pri postrežnicah za delovno razmerje. Postrežnici je torej treba šteti njeno zaposlitev v delovno dobo za pokojnino, če je bila ves čas polno zaposlena (osem ur dnevno) in čeprav je delala pri različnih ljudeh.

(Sodba Vrhovnega sodišča LRS U 2056-52)

V delovno dobo za pridobitev pravice do pokojnine štejemo praviloma zaposlitev, ki se opravlja v vsem delovnem času

Zavod za socialno zavarovanje ni hotel priznati neki delavki starostne pokojnine, ker je bila zaposlena povprečno samo štiri ure na dan. Vrhovno sodišče LRS je odločbo Zavoda razveljavilo in meni, da je zaposlitev v vsem rednem delovnem času le praviloma pogoj za vštetje v delovno dobo. Posebno navodilo k zakonu o socialnem zavarovanju dovoljuje izjemo od tega načela za honorarne uslužbence. Sodišče pravi, da ta izjema ne velja le za intelektualno, marveč tudi za fizično delo in ni razloga, da bi veljalo to določilo le za honorarne uslužbence ne pa smiselno tudi za delavce. Namen tega določila prav gotovo ni bil ta, da bi delavci, ki ne opravljajo dela v vsem rednem delovnem času, ki pa jim je ta zaposlitev edinj ali glavni poklic, ne imeli pravic iz socialnega zavarovanja, kot jih daje določilo tega navodila honorarnim uslužbencem.

S tem stališčem Vrhovnega sodišča LRS se pa zvezno Vrhovno sodišče ni strinjalo. Pravi, da predstavlja določilo prvega navodila k zakonu o socialnem zavarovanju izjemo od splošnega pravila in tega predpisa ne gre širje tolmačiti, temveč ga je uporabljati samo za honorarne uslužbence, ne pa za delavce. »Honorarnih delavcev« naša zakonodaja tudi ne pozna, pravi zvezno Vrhovno sodišče.

(Sodba Vrhovnega sodišča LRS U 2618-52 v zvezi s sodbo Vrhovnega sodišča FLRJ Už 468-53).

Delo viničarjeve žene in viničarjevih otrok

Bivša viničarka je predlagala Republiškemu zavodu za socialno zavarovanje, da ji prizna starostno pokojnino. Zavod ji ni ustregel, češ da nima 30 let delovne dobe. V delovni staž ji namreč ni priznal zaposlitve, ko je kot viničarjev otrok delala na viničariji in pozneje kot žena viničarja. Spor je prišel do Vrhovnega sodišča.

Vrhovno sodišče je njeno tožbo zavrnilo. Ni pa pritrdilo stališču Zavoda, da člani viničarjeve družine niso v delovnem razmerju z vinogradnikom. Da je viničar lahko opravljal svoje delo, mu je morala pomagati vsa družina in se je moral tako celo zavezati vinogradniku. Pri tem je odločilno, da so člani viničarjeve družine delali za vinogradnika in ne zase. Vinogradnik je tudi njihovo delo plačeval. Torej je to tudi delovno razmerje, čeprav ni vinogradnik sklenil pogodbe posebej z viničarjevo ženo ali viničarjevimi otroki. Vrhovno sodišče meni, da moramo šteti delo viničarjeve žene kot nepretrgano zaposlitev, če je bila najmanj dve leti na istem posestvu in če je na leto delala več kot polovico delovne dobe za vinogradnika. V delovno dobo pa se ji šteje še tisti čas, ko je delala za vinogradnika. Drugače pa je za viničarske otroke. Ti so v svoji mladosti živeli in delali pri svojih starših, ko pa so odrasli, so se redoma odselili in si poiskali dela drugod. Da bi se tudi njim priznala delovna doba, je treba, da so vsaj dve leti nepretrgoma delali za vinogradnike, kar pa je je redkokdaj, saj je viničarsko delo sezonsko.

Zato zavarovanki ne morejo priznati delovne dobe do leta 1907, ker se je poročila in odselila in potemtakem tudi ni mogla doseči 30-letne delovne dobe, ki bi ji bila potrebna za dosego starostne pokojnine.

(Odločba Vrhovnega sodišča LRS štev. 03062/52.)

Šefi knjigovodstva bodo zapriseženi

Premoženje gospodarske organizacije, s katerim gospodari delovni kolektiv, je družbena last. Z njim je treba gospodariti v korist vse družbene skupnosti in družba ima pravico in dolžnost, da to gospodarjenje nadzoruje. Nadzorstvo služi vskladenju interesov, zagotavlja izpolnjevanje družbenih obveznosti, zagotavlja zakonitost in preprečuje škodljive pojave in stremljenja.

Družbeno nadzorstvo nad gospodarjenjem in ugotavljanje uspeha poslovanja mora omogočati knjigovodstvo gospodarske organizacije. Zaradi take vloge dobro, strokovno in pravilno vodeno knjigovodstvo ni samo stvar delovnega kolektiva, temveč prav tako družbene skupnosti. Vodstvo knjigovodstva je pomembna javna služba, ki sme biti zaupana samo tistemu, ki ima potrebno strokovno izobrazbo in od katerega lahko upravičeno pričakuje, da bo vestno opravljal to delo.

Šefa knjigovodstva (ali računovodstva) imenuje upravni odbor podjetja, toda praviloma po posebnem razpisu. Če upravni odbor mesta šefa knjigovodstva ni razpisal, mora imenovanje potrditi svet za gospodarstvo okrajnega ljudskega odbora.

Po imenovanju, a pred nastopom službe, mora šef knjigovodstva priseči pred predsednikom okrajnega ljudskega odbora, »da bo svojo službo vestno opravljal, skrbel za pravilno izvajanje gospodarskih in finančnih predpisov in da bo pri svojem delu stalno gledal na koristi gospodarske organizacije in družbene skupnosti«. Priseči bodo morali tudi vsi sedanji vodje knjigovodstva, in sicer še ta mesec. Vsekakor važna in značilna novost!

Kakšen pa je njihov položaj? Šef knjigovodstva je seveda uslužbenec gospodarske organizacije in član delovnega kolektiva s pravicami in dolžnostmi, ki so vsebina njegove prisege. Iz teh pa sledi nadaljnja pravica in dolžnost, da namreč opozori delavski svet ali upravni odbor ali direktorja podjetja vsakikrat, kadar meni, da so kršeni ali zanemarjeni gospodarski ali finančni predpisi. Če ti organi ne odpravijo nepravilnosti pri izvajanju predpisov, mora obvestiti o kršitvi pristojni nadzorni državni organ.

Pri izvajanju gospodarskih in finančnih predpisov lahko pride do različnega mnenja in če se šef knjigovodstva ne strinja z direktorjem, izvrši njegov ukaz le, če mu ga pismeno izda. Mora pa obvestiti o tem nadzorni državni organ. Ako bi izvršitev direktorjevega ukaza pomenila sodno kaznivo dejanje, ga ne sme izvršiti, čeprav bi bil dan pismeno.

Glede na pomen knjigovodstva za družbeno kontrolo in za objektivno ugotavljanje gospodarskega poslovanja ima vodja v izvrševanju gospodarskih in finančnih predpisov sorazmerno samostojen položaj. Uveljavljeno je pravilo, da sme gospodarska organizacija znižati plače šefu knjigovodstva le, če se z znižanjem strinja svet za gospodarstvo okrajnega ljudskega odbora. Prav tako je potreben pristanek tega sveta, če hoče gospodarska organizacija odpovedati šefu knjigovodstva.

Šef knjigovodstva je, oziroma mora biti, strokovno vsestransko usposobljen — objektiven izvrševalec gospodarskih in finančnih predpisov in s temi predpisi skladnih ukrepov organov delavskega upravljanja. Od tod opisane posebnosti, od tod tudi določba, da ne more biti član upravnega odbora gospodarske organizacije; ima pa pravico biti navzoč na njegovih sejah in ima posvetovalni glas. Organe delavskega upravljanja (delavski svet in upravni odbor) mora obvestiti o razlikah, ki se ugotove pri inventurah. Kršitev te dolžnosti je kazniva.

Tak je položaj, taka vloga šefa knjigovodstva (računovodstva) po novi uredbi o knjigovodstvu gospodarskih organizacij, ki velja od 1. januarja letos dalje.

Kaj moramo ukreniti, kadar se selimo?

Ob selitvi je kup skrbi in opravkov. Če ste sami, še gre. Zložite stvari v kovček in še zmeraj je dovolj časa, da lahko razmišljate, kje se morate še odjaviti in kje prijaviti, da ne bo kaj narobe. Če je pa družina, takrat človek niti ne misli na to, saj ima že s samo selitvijo dovolj opravka. Šele zadnji hip se domisli in prav rado se mu zgodi, da na kaj pozabi. Takole nam je pisal tovariš S. D. iz Celja. Njemu in vsem, ki se ali se bodo kmalu selili, veljajo tile napotki:

Kar začnimo! Najprej je treba urediti državljanske dolžnosti. Prva pot naj nas pelje na odsek za notranje zadeve ljudskega odbora. Tam izpolnite odjavo in dobite potrdilo. S tem se prijavite v novem kraju. To je treba urediti tudi, kadar se selite v istem kraju, le da je obrazec drugačen. Potem pa na oddelek za volilne imenike, da bi se ne zgodilo, da pri prihodnjih volitvah ne bi mogli voliti. Tu dobite potrdilo, da so vas izbrisali iz volilnega imenika. In nikar ne pozabite odjaviti tudi ženo! In zdaj? Zdaj pa še na vojni odsek. (Sem morate prav zadnji dan. Zato z drugimi opravki ne odlašajte, sicer bi se vam lahko dogodilo, da kje ne bi prišli na vrsto, pa bi morali selitev preložiti!) Tako bi bile državljanske dolžnosti v tem kraju opravljene.

Razumljivo je, da je treba v podjetju ali ustanovi, kjer ste zaposleni, povedati, da ste se preselili. Takrat, kadar spremenite službo, je stvar že sama ob sebi razumljiva, če pa ostanete v isti službi, je to vsekakor treba povedati, prvič zaradi personalne evidence, če bi vas bilo treba kdaj iskati doma, pa tudi zaradi socialnega zavarovanja. Zdaj pridejo še druge stvari na vrsto.

Predvsem je prav, da sporočite podjetju, ki vam je dajalo elektriko, da ste se preselili. Odjaviti morate števec. Če boste na to pozabili, boste plačevali račune za elektriko, ki jo bo porabil nov stanovalec. Na ta način si prihranite veliko potov in nepotrebnih skrbi. Če imate doma tudi plin, je treba tudi plinarni povedati, da ste se preselili. Potem še sedite in napišite dopisnico »Radiu Ljubljana« in zavarovalnici, če ste zavarovani, da popra-

Kako naj vse to povem...

Marsikatera mati misli, da je čas za spolno vzgojo šele v letih, ko njen sin ali hčerka dozorevata. Pa ni tako. Spolna vzgoja je le sestavni del splošne vzgoje in se zato začne že v najnežnejših letih.

Pred nedavnim sem prišla k znanki, prav ko je kopala svojega štiriletnega sinčka. Komaj sem vstopila, je že otrok stisnil ročice med noge, se obrnil k zidu in začel neusmiljeno vreščati, naj ga mama takoj obleče. Ni mi kazalo drugega, kakor da se obrnem vstran in počakam, dokler ne bo malček temeljito umit in oblečen.

Ko sva kasneje z znanko kramljali, sem ji očitala, da otroka napačno vzgaja. V čem vidim napačno vzgojo? Vcepila mu je predsodek, da je golo telo, oziroma nekateri deli tega telesa nekaj grdega, nekaj, kar otrokovo zunanjost kazi. Ta predsodek malčku še ne škoduje, toda kako bo kasneje. Mar mu bo mati lahko obrazložila skrivnosti spolnega življenja, ne da bi otrok zraven zardeval in ne da bi mu pripovedovanje vzbudilo odpor ali celo gnus? Tudi če bo o teh stvareh bral, ne bo videl v spolnem življenju in v rojstvih otrok nekaj naravnega, kakor vidi na primer v rojstvu živali, temveč mu bo to vzbujalo prav takšne občutke, kakor jih vzbuja pripovedovanje slabo vzgojenih pobalinov in slabo vzgojenih deklin o teh stvareh. Privzgajajmo otroku čut za dostojno oblačenje, ne pa pretirane sramežljivosti! V razvojnih letih se sramežljivost že sama po sebi dovolj razvije.

Prenehajmo tudi z zgodbicami o štorkljah in o babiških torbah! Mar nismo bili v mladih letih sami hudo razočarani, ko smo od otročajev zvedeli, da so nam starši prikrivali resnico? S kolikšno vztrajnostjo sem na primer jaz spuščala sleherni dinar, ki so mi ga podarili, v šparovček, da bi nekoč pri vaški babici kupili sestrico. Nekoč, ko sem šla iz šole, sem se otrokom pobahala, da bo šparovček kmalu poln in da bom tedaj že lahko plačala babici, kolikor zahteva za otroka. Starejši dečki so planili v smeh in mi na tako grd in grob način povedali resnico, da so se mi starši ob misli na to zagnusili. Šparovček mi je potem postal deveta briga. Ko so me kasneje doma spraševali, zakaj ne spravljam več denarja za sestrico, sem se samo jezno nakremžila in zbežala. Od šestega leta pa vse tja do pubertete, dokler nisem posegla po knjigah o spolnem življenju, me je morilo nešteto vprašanj, na katera sem dobila od otrok svojih let le nejasne, prostaške odgovore. Staršev se nisem upala spraševati o »tako grdih stvareh«, da bi me ne imeli za pokvarjenko. Kadar pa so se odrasli pogovarjali o porodih, splavih, itd., sem se delala, kakor da ničesar ne razumem, ali da ne poslušam, čeprav so me bila sama ušesa. Pretvarjanje zaradi predsodkov pa mi ni prav nič koristilo. Zvedela sem za stvari, ki so mi dale še več misliti in mi še bolj zmedle predstave o spolnem življenju in o rojstvu otrok.

Vse to bi ne bilo potrebno, če bi mi mama že na moja prva vprašanja, kako dobiš otroka, povedala resnico. Otroka petih let bo že skromen odgovor zadovoljil. In tedaj, ali morda celo že prej, otrok prvič sprašuje o teh stvareh. Z leti se seveda otrokova radovednost veča. Ko zastavi nova vprašanja, mu povejmo stvari, ki smo jih prej zamolčali, ali pa mu ponudimo knjigo, ki ga bo seznanila z intimnostmi človeškega življenja. Naj otrok zve iz naših ust, kar mora vedeti in kar mu bo predvsem v razvojnih letih v veliko korist, zakaj lahko mu bo o tem govoril kdo drugi, ki ne bo imel pri tem vzgojnih ciljev. Otrok opazuje naravo, opazuje živali, cvetlice, skratka vsa živa bitja, in to nam bo pri pojasnjevanju rojstva otrok in spolnega življenja sploh v veliko pomoč.

Razvojna leta ali puberteta so tako za fanta kakor za dekle polna »nevarnosti«. Če v teh letih otrok ni pravilno poučen o spolnem življenju, utegne priti do spolnih zablod, katerih posledice nosita lahko mladinec ali mladinka skozi vse življenje. Zlasti važno je to za dekle, ki v letih dozori za materinstvo. Na zagrebško kliniko se je tik pred zadnjo vojno zateklo šestnajstletno dekle. Zdravniki so ugotovili, da je spolno bolno in noseče. Ko je dekle zvedelo to, se ni moglo načuditi. Zanosilo je in se okužilo v noči, ko je prvič spolno občevalo... Žal brezobzirnih moških tudi sedaj ni malo. Že zato je nujno, da dekle o vsem poučimo. Spolni akt naj pomeni nekaj prirodnega, ker pride med zrelimi ljudmi po dalji duševni harmoniji in medsebojnem spoznavanju. Prav je tudi, če fant in dekle zvesta, da je nenaravno spolno izživljanje zdravju škodljivo. O teh stvareh, vsaj tako mislim, ni ravno najprijetneje govoriti, zato pa preskrbimo otroku knjige, ki so jih napisali zdravniki o spolnih vprašanjih.

K spolni vzgoji sodi tudi pojasnjevanje dekletom, kako se naj ravnajo v času mesečnega perila. Neštetim dekletom se nevednost o teh stvareh zelo maščuje. Nakopljejo si bolezni, ki se jih zlepa ne morejo znebiti. Opozorimo jih, naj tiste dni več počivajo, naj se ne umivajo s hladno vodo, pač pa naj bolj skrbe za osebno higieno kakor druge dni. Pametna mati bo znala vse to tako povedati, da dekleta ne bo sram.

Marko in Marjeta se prav nič ne bojita kopalnice. Če bi ju mama pustila, bi debele ure čofotala po vodi

ALI VESTE...

— zakaj srečamo potomce Bosancev sredi Ekvatorialne Afrike?

— od kdaj poznamo naravno svilo?

— koliko krvi preteče v 24 urah skozi ledvice?

Odgovori:

Sultan Selim I., predhodnik Sulejmana Velikega, je zavzel Egipt 1517. leta, ko je bil ves Balkanski polotok pod turškim jarmom. V sultanovi vojski je bil tedaj tudi oddelek bosanskih najetih vojakov pod poveljstvom hasana Kučića. Ta oddelek je tedaj prodrl v Sudan in pregnal pleme Javabira, ki je nenehno ogrožalo mirno prebivalstvo. Da bi Sudan zaščitili pred nasilneži, so Bosanci zgradili utrdbe v Asvanu, Ibrimu in Sai, kjer so se za stalno naselili in prejemali redno plačo iz Kaira. Mnogi so se tam oženili, zdaj po štiri sto letih žive v Ekvatorialni Afriki njihovi potomci, ki so mnogo svetlejše polti kakor drugi domačini. Njihov jezik se razlikuje od arabskega in indijskega.

Potomci Bosancev pripadajo plemenu Magar in nimajo ničesar napisanega o preteklosti svojih prednikov. Ohranili so jo le v ustnem izročilu, ki prehaja iz roda v rod. Žive v glavnem na otoku Magarah sredi Nila.

*

Naravno svilo so poznali Kitajci že pred tisoč leti. V Evropi pa jo poznamo šele od VI. stoletja našega štetja. Tedaj je bizantinski cesar Justinijan poslal na Kitajsko dva misijonarja z naročilom, naj odkrijeta, kako se svila pridobiva. Čeprav je bilo na Kitajskem pod smrtno kaznijo prepovedano izvažati sviloprejke in njih jajčeca, sta misijonarja vendarle v votli palici prenesla jajčeca v Carigrad. Odtlej so začeli tudi v Evropi gojiti sviloprejko.

*

V 24 urah preteče skozi ledvice 1500 litrov krvi. Vsa kri namreč, kolikor je ima človek, gre skozi ledvice v petih minutah. V ledvicah se v enem dnevu napravi kakih 150 litrov primarne moče, v kateri ni beljakovin, pač pa sladkor in mnoge druge, za organizem koristne snovi. Iz primarne moče izločijo v enem dnevu približno poldrugi liter urina.

Škoti niso skopi

Postarno dekle vpraša Škota:

— Koliko let mi prisodite?

— Škot jo pozorno pogleda in se hudomušno nasmehne:

— Bolje, če vprašate koga drugega! Resda sem Škot, ampak Škoti nismo taki skopuhi, za kakršne nas imajo.

Zaupa že, toda...

— Mi zaupaš toliko, da bi mi posodil tisočak?

— Seveda ti, samo tisočaka nimam.

V ARABIJI IMAJO

ŽENSKE VEČ PRAVIC KAKOR MOŠKI

Ne povsod, marveč le na 26 km² obsežni oazi ob robu puščave Bahr es Safi, kjer vlada kali Muchlafa.

Navzlic negodovanju nekaterih moških je kalif na svojem dvoru uveljavil enakopravnost žena. Še več: V nekaterih pogledih je dvignil žene celo nad može.

— Koran si razlagam po zdravi pameti, — odgovarja na ugovore proti tej novotariji, — zakaj trdno sem prepričan, da so vsestransko nadarjene, tako da se moški od njih lahko marsičesa naučimo. —

V kalifovi razkošni palači, zgrajeni iz samega marmorja, prebiva 384 ljudi, med njimi 245 žensk. Kalifovo telesno stražo sestavlja 60 domačink, oboroženih amazonk. O tem pa, katere ženske bodo služile v kalifovi gardi, ne odloča kalif, temveč njegova žena Masslha Dwadavi, ki je hkrati dekan privatne univerze v Muchlafu.

Čeprav ima kalif svojevrstne nazore glede žensk, pa strogo pazi, da bi se v njegovi deželi ne razpaslo mnogoženstvo. Prisostvuje sleherni poroki in zmeraj vpraša novoporočenca: — Ali si bosta res vse življenje zvesta? Če ne, vedita, da se bodo vrata Muchlafa za vama zaprla in da si bosta morala poiskati novo domovino. —

Vsi prebivalci kalifove deželice so izobraženi. Na privatni univerzi študirajo ekonomijo, mednarodno pravo, zgodovino, medicino in druge znanosti. Univerza ima 6 docentk, ki so sila ponosne, da lahko uče moške. Le-ti so večidel zaposleni kot trgovci in dvorni uradniki.

Posebno pozornost posveča univerza sociologiji. V ženskah vzgaja samozavest, v moških pa čut enakopravnosti z žensko. Kalif trdi, da je le tako mogoče moške duhovno preobraziti in s tem doseči, da v ženskah ne vidijo manjvrednih bitij.

Večkrat obiščejo muchlafskega kalifa arabski in drugi popotniki, ki se mu sprva posmehujejo, ko vidijo v njegovi telesni straži ženske. Ko pa se prepričajo, kako izborno znajo te ženske streljati, se na moč zresnijo in postanejo previdni...

Nasploh prebivalci Muchlafa bolj cenijo ženske kakor moške. Rojstvo dečka oznanijo z lovskim rogom, rojstvo deklice pa s streljanjem. Kalif je zelo zadovoljen, da je med 16 najmlajšimi državljani 10 deklic in le 6 dečkov.

V amazonsko državo se pogosto priklatijo tatovi in puščavski roparji, ker menijo, da oboroženih žensk ne bo težko ugnati. Pa so kmalu zelo razočarani, zakaj bojevite amazonke so jim hitro za petami in srečen je, kdor jim utegne uiti.

Znašel se je

Igralec v vlogi Riharda III. zavpije:

— Konja, konja...! Kraljestvo dam za konja.

— Mogoče bi bil tudi osel dovolj! — se oglasi nekdo v avditoriju.

— Saj res, kar pridite na oder, — se naglo odreže igralec.

PO DOLGIH LETIH...

(Nadaljevanje s 5. strani)

ima v glavi. Tehnika je res težka. — Dosti jih tudi pusti študij. Nekaterim se ne ljubi učiti; potem se pa radi izgovarjajo na denarne težave... Kako pa Tone lahko vztraja? — Drugi se poročijo in gredo raje v službo.«

»Kako se pa Sonja počuti v zakonu?« sem vprašal. (Sonja je Tonetova sestra in včasih — kaj bi tajil — sem jo rad videl.)

»Kar dobro se razumeta z možem. Seveda je pa tudi težko, ker nista imela ničesar, ko sta se vzela. Zdaj si počasi spravljata skupaj in odplačujeta posojilo za pohištvo.«

Tak in podoben je bil najin razgovor, dokler ni prišel Tone. Takoj po pozdravu je mamo opomnil,, naj ne pozabi, da ima ob štirih sestanek PLZ.

»Saj res,« je vzdihnila, »če človek pokaže malo dobre volje, ga takoj porabijo za vsako stvar. Pomisli,« se je obrnila k meni, »za vodjo hišne zaščite so me naredili.« (Zdi se mi, da je za navidezno nejevoljo skrivala svoj ponos na to funkcijo.)

Oblekla je plašč (spominjam se, da ga je nosila še med vojno) in pogledala sina: »Tone, danes je sobota, saj veš...«

»Vem, vem,« jo je prekinil. »Bom že poribal, kar brez skrbi bodi.«

Ko je odšla, sem izjavil svojo pripravljenost, da mu pomagam. »Kot pred leti, se spominjaš?« sem ga vprašal. »Vodo sem ti nosil, da bi bil hitreje gotov in bi lahko šla na potep.«

»Vidim, da je ostalo nekaj delavskega duha v tebi,« se je pošalil. »Še nisi pozabil, kje imamo vedro? Kar vzemi ga!« **M.**

vijo svoje kartoteke. Toda s tem še niste vsega opravili. Tudi v šoli, kamor hodijo vaši otroci, je treba povedati, da ste spremenili šolski okoliš in bodo morali otroci (če ste ostali v istem kraju) hoditi naslednje šolsko leto v šolo vašega okoliša. V večjih mestih je prav, da sporočite tudi sektorski ambulanti socialnega zavarovanja vaš novi naslov, da bodo vaš zdravstveni karton poslali ambulanti v vašem novem kraju. Tako, sedaj bi bilo vse. Še nekaj! Prav gotovo ste član Socialistične zveze. Grdo bi bilo, če bi se kar tako izselili, ne da bi jim povedali in bi šele po dolgem času ugotovili, da vas ni več. Če ste pa član Zveze komunistov, vas to obvezuje, da poveste svojemu sekretarju, da greste v drugo organizacijo.

Tako, zdaj je pa zares vse. Precej potov, kaj ne? Veliko časa je treba, da bi vse sami obletali. Sedaj vam bomo zaupali, kam morate osebno in kje lahko opravite po telefonu ali po pošti.

Na odsek za notranje zadeve mora vsak sam. Ta lahko opravi za vse, kar vas je v družini. Dobiti mora namreč potrdilo. Tudi na vojni odsek boste morali sami. Vse ostalo pa lahko opravite po pošti ali telefonu. Res gre tudi pri vpisu in izbrisu iz volilnega imenika po pošti, toda svetujemo vam, da to kar sami opravite. Sicer se lahko vaša zadeva izgubi, kje zatakne in ko boste prišli na volišče, vam bodo dejali, da vas ni v volilnem imeniku.

Sedaj smo povedali, kje se morate odjaviti. No, za prijavljanje pa je stvar ista, le da zavarovalnice spremembo naslova same urede. Ob koncu pa še enkrat naštejmo vse skupaj, da ne bomo kaj pozabili:

1. odsek za notranje zadeve;
2. volilni imenik;
3. vojni odsek;
4. šola, podjetje, ambulanta;
5. radio, elektrika, plin, zavarovalnica;
6. družbene organizacije (Socialistična zveza, ZK, sindikat itd.).

Vprašanja in odgovori

DODATKI ZA OTROKE

R. F., Ljubljana: Po očetu ste podedovali kmetijsko posestvo, katerega pa uživa do svoje smrti vaša mati. Vi ne živite na podedovanem posestvu, temveč v mestu svoje stalne zaposlitve. Kako vpliva tak dejanski stan na pravico do otroškega dodatka? — **Odgovor:** Pri priznavanju pravice do otroškega dodatka se vzame v vašem primeru, da odpade polovico dohodnine od podedovanega posestva na mater, ki uživa posestvo iz naslova vdovskega užitka, polovica pa na vas. Glede na tako določeno višino dohodnine se odmerja znesek otroškega dodatka.

B. J., Gorenje pri Kranju: Prejemate za štiri otroke skupaj 7650 dinarjev mesečno otroškega dodatka ker plačujete od svoje obdelovalne zemlje dohodnino v znesku, ki ne presega 100 dinarjev letno na družinskega člana. Uveljavljeno je pravilo, da je višina tega dodatka odvisna od premoženjskega stanja družine in od skupnega števila otrok, za katere se prejemajo dodatki.

J. M., Slovenj Gradec: Prejšnji odgovor velja smiselno tudi za Vaš primer. Odločilno je dejstvo, da plačujete dohodnino, pri čemer pa njen znesek na posameznega člana družine letno ne presega 100 din.

S. A., Količevo: Ker smatrate, da je davek nepravilno odmerjen, ste se pritožili zoper odločbo, s katero je bila določena višina otroškega dodatka v znesku 3575 din. — **Odgovor:** Zavod za socialno zavarovanje ima pravico in dolžnost odločati o pravicah iz socialnega zavarovanja, nima pa pravice presojati pravilnost ali nepravilnost davčne odmere. Za to je pristojen davčni organ okrajnega ljudskega odbora, zavod je dolžan samo upoštevati izkazano odmero in po njej odločiti o višini otroškega dodatka. Zato ni upanja, da bi mogla biti uspešna ponovna pritožba. Odmerjena je dohodnina v skupnem znesku 450 din letno ali 112 dinarjev letno na člana družine. Glede na to višino vam po uredbi o spremembah in dopolnitvah uredbe o dodatkih za otroke pripada ta dodatek največ v višini 3575 dinarjev in toliko tudi že sedaj dejansko prejemate.

DOPUST

J. B., Vrhpolje: Ko je zapadel sneg, ste ostali brez dela, ker vas je uprava poslala domov in sedaj nimate nikakršnih prejemkov, ne plače, ne dodatkov za otroke, ne oskrbnine od posredovalnice za delo. Vprašujete, kam bi se obrnili za pomoč. — **Odgovor:** Pravzaprav nikamor. Iz vašega pisma sklepamo, da vas je podjetje poslalo na takozvani brezplačni dopust. Mnenja smo, da takega »dopusta« ni. Niso nam znani predpisi, ki bi pooblastili podjetje, da bi lahko svoje delavce enostavno in enostransko poslalo »na dopust« tako, da ostanejo praktično brez vsakršnih prejemkov. Deležni niso niti tistih pravic, ki bi jim pripadale, če bi jim bilo odpovedano. Druga stvar je seveda, če je brezplačni »dopust« medsebojno dogovorjen. Toda če takega sporazuma ni, potem podjetje ne more pošiljati s svojim enostranskim ukrepom delavce na brezplačni dopust, da jih dejansko oškoduje za pravice, ki jim jih priznava družba po uredbi o oskrbnini in o drugih pravicah za čas, ko začasno niso v delovnem razmerju. To se pravi za tisti čas, ko ostane delavec brez svoje krivde brez zaposlitve in je prijavljen pri posredovalnici za delo. Zatrjujete, da ste stalni delavec. Potemtakem bi vam moralo dati podjetje odpoved z vsemi posledicami, ne pa, da vas je enostransko poslalo domov. Priporočamo vam, da se obrnete na okrajno inspekcijo dela.

J., Domžale: Preden ste izkoristili dopust za leto 1953., ste se novembra ponesrečili in bili do konca leta v bolnišnici. Ali ste upravičeni zahtevati, da vam podjetje plača odškodnino za lanskoletni neizrabljeni dopust? — **Odgovor:** Če bi ta svoj zahtevek uveljavljali s tožbo pred delovnim sodiščem, bi najbrž ne uspeli. Podjetje, (zavod, urad) je dolžno plačati odškodnino za neizrabljeni letni dopust, kadar je ono povzročilo, da ni bilo mogoče nastopiti dopusta, ker je zaradi službenih potreb bilo odrejeno, da ne more prizadeti nastopiti dopusta. V vašem primeru ni bilo tako in zato je vaš zahtevek pravno neutemeljen. Seveda pa s tem ni rečeno, da ne bi smelo podjetje po svoji lastni uvidevnosti priznati neko odškodnino. Seveda pa je to stvar podjetja in njegove proste presoje glede na vse okoliščine.

PREJEMKI

H. E., Mariborski otok: Priporočamo, da zaprosite najprej za posredovanje inspekcijo dela. Ta bo seveda preiskala zadevo, preden se bo odločila za posredovanje. Na podlagi preiskave vam bo verjetno tudi lahko sporočila, ali vam pripada pravica do udeležbe na končnem obračunu sklada za plače ali ne. Vaše pismo nima dovolj ustreznih podatkov. Če bi se inspekcija dela odločila za posredovanje, pa bi to ne bilo uspešno, potem lahko svojo pravico do omenjene udeležbe uveljavljate s tožbo na okrajno kot delovno sodišče.

P. K., Žerjav: Za časa orožnih vaj vas je podjetje plačalo po najnižji tarifni postavki, s čemer ste bili občutno prizadeti. — **Odgovor:** Po navodilu k uredbi o prejemkih delavcev in uslužbencev gospodarskih organizacij za čas, ko niso na delu, bi vam morali prejemke za čas orožnih vaj izračunati na osnovi tarifne postavke, ki vam je bila določena, preden ste odšli na orožne vaje. Ti prejemki bi bili enaki znesku, ki je po tarifni postavki, po kateri se vam je izračunaval zaslužek v času pred odhodom na orožne vaje, v tarifnem pravilniku določen za redni delovni čas. Prejemki za čas orožnih vaj so torej lahko različni od prejšnjega zaslužka. Priporočamo, da izročite zadevo v presojo pristojni inspekciji dela, ki bo lahko ugotovila, ali je bil obračun vaših prejemkov pravilen ali ne.

DELOVNO RAZMERJE

F. A., Vrhnika: Ali lahko podjetje odslovi delavce po preteku pogodbe, ki jo je delavec sklenil s podjetjem? — **Odgovor:** Delovno razmerje preneha tudi z iztekom časa, za katerega je bilo sklenjeno. Če se je delavec sporazumel s podjetjem, da bo v njem zaposlen n. pr. 6 mesecev, potem z iztekom 6 mesecev preneha delovno razmerje, če se seveda pred samim iztekom drugače ne sporazumejo. Pravilloma bi moralo podjetje napovedati iztek dogovorjene dobe. Ta način prenehanja je urejen z uredbo o nastanku in prenehanju delovnega razmerja. iz l. 1948.

NADURNO DELO

Z. F.: Ali ima pravico do dodatka za nadurno delo, kdor dela nadurno delo v turnusu? — **Odgovor:** Turnus v vašem primeru bi moral biti praviloma tako urejen, da bi skupno znašalo 208 ur delovnega časa mesečno. Glede na to je težko reči, da se opravlja »nadurno delo v turnusu« kot trdite, temveč, da je kvečjemu turnus nepravilno določen, ker ne upošteva na ustrezen način 8-urnega delavnika oz. pravice, da ima vsak delavec oz. uslužbenec pravico do tedenskega počitka. Za delo na dan tedenskega počitka pa velja pravilo, da ga je plačevati kot nadurno delo. Mnenja smo, da bi bilo vaš primer treba presojati po teh vidikih in da bi bili upravičeni do takega plačevanja.

DELOVNA DOBA

M. A., Maribor: Ali se prizna v delovno dobo čas opravljanja samostojne obrti? — **Odgovor:** V vašem primeru se ne more všteti v delovno dobo za starostno pokojnino čas, ko ste opravljali samostojno obrt.

T. I., Zatolmin: Niso nam znani nikakršni predpisi, po katerih naj bi se štel dvojno tudi čas, prebit v internacionalnih brigadah v španski državljanski vojni. Povprašali smo tudi republiški Zavod za socialno zavarovanje, pa tudi tam jim ni znano, da bi se s kakršnimkoli predpisom odredilo takšno štetje. Šteje pa seveda enojno v smislu 60. čl. zakona o socialnem zavarovanju. Dvojno pa se šteje čas, prebit v narodnoosvobodilnih formacijah v antifašističnem boju zunaj meja FLRJ. Če vam okrajni zavod za socialno zavarovanje ni štel dvojno čas, ko ste bili kot partizan in ilegalec na Slovaškem, potem vložite pritožbo na Zavod za socialno zavarovanje LRS. Seveda predpostavljamo, da imate verodostojne dokumente, oz. da imate izkazan čas.

F. F., Semič: Okrajni zavod za socialno zavarovanje res ne more priznati delovne dobe, katere ne morete izkazati ne z listinami ne s pričami. V takem primeru morate svojo zadevo predložiti v presojo in odločanje Zavodu za socialno zavarovanje LRS. Le ta lahko po prosti presoji upoštevaje vse okoliščine odloči o takem primeru.

RAZNO

Sind. podr. NB Trbovlje: Vašo zadevo smo izročili republiškemu odboru sindikata uslužbencev državnih ustanov s predlogom, da se zanjo pozanima na pristojnem mestu. Vendar vas opozarjamo, da ni veliko izgledov na uspeh, ker je prevedba definitivno končana.

K., Maribor: Če naj bi odgovorili na vaše vprašanje, bi morali biti člani vašega kolektiva. Zakaj prejemate samo 80 do 90 odstotkov plače kljub temu, da teče produkcija neomejeno, je dolžan pojasniti delovnemu kolektivu direktor podjetja ali pa vodja knjigovodstva. Sindikalna podružnica lahko skliče sestanek, na katerem naj bi se poročalo o vzrokih takih zaslužkov. Sami gospodarite, oziroma imate za vodstvo svojega podjetja izvoljene organe. Pokličite jih in naj vam razložé gospodarsko in finančno stanje podjetja. Delovni kolektiv ima pravico, da je seznanjen s tem stanjem in potem mu bo tudi jasno, zakaj samo 80 % zaslužka.

Pet minut v Delavski knjižnici

TAM, KJER ŽIVE KNJIGE

V lepih prostorih Delavskega doma živijo knjige. Morda je malce nenavadno govoriti o življenju knjig. Pa to ni nič čudnega. Če hodiš po Litostroju, čutiš, kako v teh velikanskih halah živijo tudi — turbine. Ne mislim s tem reči, da so turbine ali knjige žive, živo je to le v življenju, v besedah, v nenehni skrbi delovnega kolektiva. Takšno življenje žive knjige v Delavskem domu.

Okrog pultov govore o knjigah, knjige urejajo po policah, knjige zapisujejo in jemljejo na dom, knjige vežejo in znova stavljajo na police, skratka, povsod slišiš samo o knjigah, o njihovih avtorjih in njihovih bralcih.

Radovedno sem pokukal v statistike. Koga bero? Izmed Slovencev največ Cankarja, Tavčarja, Bevka, Jurčiča, Kersnika, Kranjca, Finžgarja, Ingoliča, Kozaka, Voranca... Ti si delijo prvih deset mest. In tujci, ki uživajo gostoljubno domovanje na policah Delavske knjižnice? Tudi nje bero. Najbolj Tostoja, nato pa Balzaca, Galsworthyja, Lewisa, Londona, Steinbecka, Buckova, Dickensa, Dumasa, Stendhala... Teh deset si lasti prvo mesto. Mimogrede naj povem, da imata pri domačih in tujih avtorjih enajsto mesto dve ženski: Ilka Vaštetova in Siegfrid Undset.

Obrnem se proti upravniku Vižintinu Avgustu in ga vprašam, koliko bralcev ima Delavska knjižnica. »V knjižnico je vpisanih 20.850 čitateljev,« mi pravi. »Zelo zanimivo je,« nadaljuje Vižintin, »da dobimo vsako leto približno 800 novih. Ti novi so v tem letu naši najmarljivejši bralci. Potem pa ti ugasnejo in pride nov roj. Tako knjižnica neprestano izgublja bralce in dobiva nove. Tu in tam se kakšen star bralec povrne. Nemalo je začuden, ko najde svojo kartoteko še iz leta 1950. Od prvih tisoč številk je živih le še malo bralcev. Morda kakšnih dvajset ali trideset. Zanimivo pa je, da je sprva bila Delavska knjižnica izključno knjižnica za delavce. Ustanovili so jo in zahajali vanjo v glavnem sami delavci in od nedelavcev tisti, ki so že od nekdaj čutili in delali z delavci. Med temi prvimi čitatelji v krogu delavcev sta bila n. pr. Kardelj in Regent. To je značilnost iz let okoli 1925.«

Takoj sem povprašal upravnika, kakšno je pa danes socialno razmerje med bralci. »Izmed delavcev jih obiskuje knjižnico 3.541. Najpridneje si sposojajo knjige nameščenci. Teh je 12.676. Vendar so vse te številke le približne. Gospodinj ne uvrščamo več med delavce, dasi so številne iz delavskih družin in tako nosijo knjige tudi svojim možem. Vendarle ne gre za številke, gre za to, da z vsemi sredstvi propagiramo našo knjigo po delovnih kolektivih in da s tem povečamo ljubezen do dobre knjige.«

»In kaj ste storili?« se je glasilo moje vprašanje. Priznati moram, da delovni kolektiv Delavske knjižnice ni brez dobrih načrtov. Sedaj pravkar organizira manjšo knjižno zbirko v Litostroju. Radi bi dobili sobo nekje v bližini izhoda, kjer bi izposojali knjige tedaj, kadar delavec zapušča tovarno. To je krasna iniciativa. Upajmo, da se bo obnesla in potem bo Delavska knjižnica razpredla podobne mreže tudi po drugih tovarnah.

In mladina? Delovni kolektiv Delavske knjižnice posveča precejšnjo skrb mladini. Vodi sezname, kaj mladina bere. In če zopet naštejemo prvih deset pisateljev, dobimo zanimivo sliko. Prvi je Verne, nato Sienkiewicz, Gilbert, Bevk, Twain, London, Milčinski, Seliškar, Mukerdži in Finžgar. Vendar je teh knjig premalo. Mladina, ki mnogo bere, nima dovolj hrane, zato se prečestokrat dogaja, da stika za malovrednim branjem.

Zanimalo me je še, kaj bralci najčešče zahtevajo. Začudil sem se. Radi bi brali potopise, dokumentarne zgodbe iz druge svetovne vojne in najmodernejše avtorje. Pohlep in zanimanje za tuje sodobne avtorje je velik. Ker slovenske založbe ne izpolnjujejo te naloge, segajo bralci po skrbskih in hrvaških prevodih. Samo lani so prebrali 5.515 srbskih ali hrvatskih knjig. Knjižnica mora kupiti vsaki srbski ali hrvatski prevod, ker bralci neprestano povpraševajo za njimi. Zanimiva je psihološka stran tega povpraševanja. Slovenski bralec slovensko knjigo kupi, srbsko pa si ogleda v izložbi in jo želi le prebrati. Po Hemingwayu je neverjetno povpraševanje. Roman »Komu zvoni« je bil od izdaje do danes 415 krat izposojen. Delavska knjižnica je organizirala anketo med svojimi bralci. Skoraj vsi zahtevajo moderne avtorje, med njimi tudi delavci.

Vendar to že presega okvir Delavske knjižnice. Delavska knjižnica pač živi s knjigami, ki prihajajo na njene police. Gibanje in premikanje teh knjig pa je precejšnje, saj je lani izposodila 127.778 knjig. To je doslej njen največji uspeh. Leta 1945 je izposodila le 59.648 knjig.

Pogledam okoli sebe: stara slika. Izposojevalci govore o knjigah, jih otipavajo in prelistavajo, brskajo po novem seznamu in se posvetujejo z osebjem. Povsod okrog žive knjige, žive v svetlih očeh tistih, ki jih bodo spoznavali in brali.

Franček Bohanec

Nove knjige

Ilka Vaštetova: »Svet v zatonu«

Ilka Vaštetova: »Svet v zatonu«. Roman. Izdal Slovenski knjižni zavod v Ljubljani. Strani 258.

Novi roman naše znane in priljubljene ljudske pisateljice Ilke Vaštetove nam slika borbo Slovenov za ohranitev svobode v novi domovini. Pisateljica nam živo predstavi uporen in žilav boj »sveta v zatonu«, to je starega, prakomunističnega reda proti novemu, suženjsko fevdalnemu redu, ki nezadržno prodira iz langobardske in frankovske dežele. V napetih opisih borb in potovanj glavnih oseb spoznamo skoraj vso Evropo zgodnjega srednjega veka. Prijetno napisani knjigi, ki posega v dobo Samove države in karantanskega vojvode Valuka, mnogo pripomorejo privlačni opisi ljubezenskih zapletov in pustolovskih, nevarnih doživljajev.

Podmladek »Svobode« v Borovnici že nastopa

Podmladkarji »Svobode« v Borovnici so s pomočjo starejših članov in članic uprizorili Borodinovega »Dedka Mraza«. Po zaslugi režiserja Mile Pirnatove so to pravljično igro tako zaigrali, da je bilo mlado občinstvo, ki je dvorano Mladinskega doma napolnilo do zadnjega kotička, naravnost vzhičeno.

Kot marsikje drugje so tudi v Borovnici nekateri odrasli mislili, da so še vedno pionirji, če ne celo cicibani in so pred predstavo zasedli več mest, namenjenih najmlajšim. No, pa ni bilo prevelike zamere, kajti mladina rada odpušča. Podmladkarji so celo obljubili, da bodo Borovničane in okoličane še presenetili s kako igrico!

F. K.

Z NAŠEGA FILMSKEGA PLATNA

Filmska koprodukcija in „Irena v zadregi“

Uresničile so se napovedi vseh tistih, ki so lansko pomlad z nezaupanjem ogledovali snemalno ekipo »Ingovcev« po ljubljanskih vogalih. Kdor namreč dobro pozna osladne dunajske komedije, je upravičeno podvomil v kakršenkoli uspeh koprodukcije Triglav-filma z avstrijskimi producenti bedastih zgodb o senilnih »dvornih svetnikih«.

Žalostno pa je, da smo nad »Ireno v zadregi« celo razočarani. Ta film je slabši od drugih avstrijskih komedij. Njegovi ustvarjalci so pod vodstvom režiserja E. W. Ema do neužitnosti razvlekli, zapletli, razpletli in zmešali obrabljeni motiv »dunajske komedije«. Ob koncu zgodbe o naivnih, sentimentalnih in osladnih ljubezenskih dogodivščinah pubertetnega »doktorja« in Irene je gledalec kar vesel, da je naš prispevek k tej, tako v Avstriji kot pri nas neuspeli komediji, le neznaten. Izdelali so jo v ateljejih Triglav-filma in je naš delež v glavnem le tehničen. Temu pa ni kaj očitati. Tonski mojster je bil Rudi Omota, asistent režije France Jamnik, naši ljudje so asistirali tudi pri kameri, glasbo pa je napisal Bojan Adamič. V skoraj edini zadovoljivo igrani vlogi srečamo Mašo Slavčevo. Tudi od drage Ljubljane je ostal v filmu k sreči le neznaten posnetek, enakovreden ceneni razglednici.

Ob tako učitnem neuspehu koprodukcije našega filmskega podjetja se je vsililo vsakomur, ki z iskrenim upanjem in naklonjenostjo spremlja razvoj naše mlade filmske umetnosti, nekaj vprašanj: Ali razvoju naše filmske umetnosti koristi sodelovanje s tistimi tujimi filmskimi proizvajalci, ki že dalj časa dokazujejo, da niso zmožni ustvariti kvalitetno filmsko delo? Ali je vredno postavljati na kocko umetniški in idejni napredek naše filmske umetnosti, da bi morda želi komercialni uspeh?

S takimi koprodukcijskimi proizvodi, kakor smo ga videli tokrat, ne bomo zadovoljili niti domače niti tuje filmske publike in si zato tudi ugleda ne bomo pridobili. Kar se tehničnega znanja tiče, bi ga povečali le, če bi sodelovali z nekaterimi angleškimi ali francoskimi filmskimi delavci, ki so z dovršenim znanjem ustvarili že prave filmske umetnine. Nedvomno bi bil s tako koprodukcijo združen tudi komercialni uspeh.

Marsikoga je neprijetno presenetila vest, da namerava Triglav-film izdelati letos kar tri filme v koprodukciji z nemškimi filmskimi delavci in le enega s francoskimi in angleškimi. Nehote se vsili človeku misel, da si skušajo nemška filmska podjetja pomagati iz finančne in umetniške krize s senzacionalnimi filmi o »divjem Balkanu«. Ta pomislek nam potrjujejo tudi poročila nekaterih nemških listov o premieri »Dalmatinske svatbe«, češ da so nemški filmski producenti odkrili v Jugoslaviji — filmsko deželo. Mar bi ne bilo napak, če bi naši filmski umetniki podpirali ali celo sodelovali pri proizvodnji filmov o »čudoviti filmski deželi, polni fantastičnih orientalskih barv, plesov in broadwayskih lepotic«? S takim načinom dela bi naš film v svetu izgubil ves ugled in ustvaril lažno mnenje, da je naša filmska umetnost nesposobna prikazati v prepričljivih filmskih umetninah našo socialistično družbo in naše ljudi brez eksotičnih orientalskih okraskov preteklosti.

V. T.

Prizor iz filma »Irena v zadregi«

Ljudska prosveta v Borovnici

Več znaš, več veljaš! To geslo so si v prijazni Borovnici temeljito osvojili. Ljudska univerza globoko orje ledino. Njeno delo je sicer samostojno, vendar vsklajeno z delom tamošnje »Svobode«.

V poznojesenskih mesecih, septembra in oktobra, ljudska univerza ni prirejala predavanj, zato pa je ob nastopu mrzlih dni pričela redno delati. Prvo predavanje, »Pravice in dolžnosti delavcev in uslužbencev v delovnem razmerju«, je poslušalo nad 50 delavcev in nameščencev. Tema je bila torej dobro izbrana. Naslednje predavanje »O družbeni ureditvi s posebnim ozirom na razvoj delavskega upravljanja«, je pripravil tovariš dr. Murko iz Ljubljane. Poslušalo ga je le nekaj nad 30 zavednejših delavcev in uslužbencev. Predavatelja so vsi zelo pohvalili, ker jim je na poljuden način obrazložil veliko vlogo delovnega človeka v današnji družbi. Decembra se je okoli 40 poslušalcev seznanilo z razvojem delavskega samoupravljanja.

Ljudska univerza je odprla sedaj tudi tečaj nemščine in esperanta. Če bodo vpisani tečajniki vztrajali do konca tečaja, jih bo ljudska univerza priredila še več.

Volja je dobra, težava je le v tem, da primanjkuje primernih prostorov. Dvorana v Mladinskem domu je za predavanje in tečaje prevelika in pozimi tudi premrzla. Drugih primernih prostorov pa ni. Zaenkrat jih je šola rešila mraza.

Seveda ima vodstvo še druge težave. Finančnih sredstev ni. Če bi občinski ljudski odbor in krajevna podjetja ter zadruge pokazali malo več razumevanja za ljudsko univerzo, bi bilo kmalu bolje. Vsak prispevek bi bil bogato poplačan. Zavedati se moramo, da so honorarji za kvalitetna predavanja precej visoki. Slabih predavanj si pa nihče ne želi.

Borovnica se polagoma spreminja iz vasi v industrijsko naselje. Dosedanja predavanja je poslušalo le malo kmetov, pač pa delavci in nameščenci, ki si želijo čimbolj razširiti obzorje. Zato je prav, da vodstvo ljudske univerze ne kloni pod težavami.

F. K.

Naš kino 1954

Zveza kinogledališč je izdala za Novo leto lično koledarsko publikacijo žepnega formata, namenjeno obiskovalcem naših kinematografov. Knjižica obravnava na 80 straneh vprašanja naše kinematografije in ocenjuje tujo filmsko proizvodnjo. Razen tega se ustavi ob vzgojni vlogi filma in ob razvoju in perspektivi slovenske kinematografije. V knjižici je čez 80 ilustracij.

ČUDNE RAZMERE V DOLENJI KOŠANI

Kdo je gospodar šole?

V Dolenji Košani so kaj čudne razmere. Zakaj? Poglejmo tale primer:

Dne 23. decembra 1953 je predsednik Občinskega ljudskega odbora Dolane, tovariš Anton Pupis, zaklenil šolsko drvarnico, ključ pa izročil snažilki, ki ga nosi s seboj. Upraviteljica šole ne more torej nadzorovati porabe kuriva. Tako so bile n. pr. v januarju t. l. učilnice že trikrat premalo zakurjene. Termometer je namreč pokazal le 5 do 7 stopinj C. Vsak si lahko misli, da v tako hladni sobi ni prijetno ne za učitelje ne za otroke.

Upraviteljica, tovarišica Štefanija Pupis, je že dvakrat opozorila snažilko, naj zakuri prej in naj prinese dovolj drv. Odgovorila ji je, da prinese vedno dovolj drv in celo preveč. Zjutraj pa ne bo prihajala prej, če ji Občinski ljudski odbor ne bo plačal tako, kot se plača za nočno službo.

Predsednik Občinskega ljudskega odbora je rekel, da je on gospodar šole. Snažilka se neprimerno obnaša nasproti učiteljem in jim jemlje ugled. To pa gotovo kvarno vpliva na vzgojo naše mladine.

Tak je položaj že nekaj časa in seveda škoduje ugledu prosvetnih delavcev, kakor tudi Občinskemu ljudskemu odboru in samemu predsedniku.

Jago

KULTURNI DROBIŽ

Charles Chaplin je pretrgal zadnje vezi s Hollywoodom

Sedaj, ko je Chaplin prodal studije, na katerih je delal nad trideset let in kjer je ustvaril najboljše filme, je pretrgal zadnje vezi z ameriškim filmom. (Za studije je zahteval le polovico zahtevane vsote.) Po najnovejših vesteh namerava Charles Chaplin posneti v Evropi film »Blaznica iz Chaillota«. Še bolj pa je svet presenetila novica, da bo v največjem Chaplinovem filmu igrala glavno žensko vlogo nedostopna in skrivnostna Greta Garbo.

Nov makedonski umetniški film

Te dni bo pričel Vardar-film snemati svoj drugi umetniški film »Volčja noč« po scenariju književnika Slavka Janevskega. Film bo režiral France Štiglic, režiser našega prvega umetniškega filma »Na svoji zemlji«. Prvi makedonski umetniški film, »Frosino«, je našo filmsko publiko lani prijetno presenetil. Upamo, da bo tudi Štiglic doprinesel svoj delež k dvigu mlade makedonske filmske umetnosti. Snemanje filma »Volčja noč« bo po mnenju filmskih delavcev zaključeno okrog julija t. l., v drugi polovici leta pa ima Vardar-film namen izdelati še en umetniški film.

Roman o Aksel Muntheju

Prešlo je že 25 let, odkar je izšla znamenita knjiga Aksela Muntheja, »San Michele«. Pisatelj je bil po rodu Šved, študiral je v Franciji, kasneje je dobil angleško državljanstvo, postal modni zdravnik rimske in sploh evropske višje družbe in končal življenje kot nekronani vladar Anacaprija. Ko je knjiga izšla in navdušila ves svet, je imel njen pisec 71 let in bil skoraj popolnoma slep. Vendar je po tej zmagi živel še dvajset let. Po Munthejevi smrti sta njegov nečak, Gustav Munthe in Munthejeva najboljša prijateljica, Gudrun Uekskul, skupaj napisala knjigo o slavnem pisatelju z naslovom »Povest o Aksel Muntheju«. To delo, kakor piše recenzent v New York Herald Tribune, predstavlja le vrsto prizorov iz Munthejevega življenja, ilustriranih z mnogimi fotografijami. Predvsem sta hotela oba avtorja postaviti na laž zlobna obrekovanja, ki so krožila okrog Munthejeve osebnosti v zadnjih letih njegovega življenja, ko je bolni starec postal čudaški in prepirljiv. Avtorja dokazujeta, kako zelo je Munthe trpel zaradi obrekljivih ljudi, zlasti tistih, ki jih je v svojem delu omenjal.

Neuspeh Shakespearove umetnine pri dunajski publiki

Zaradi primanjkljaja 180.000 šilingov in slabega obiska je moral dunajski Burgtheater zapreti vrata, ko je komaj spet oživel. Zadnjih pred stavo je obiskalo komaj 50 gledalcev, pa še ti so večinoma imeli brezplačne vstopnice. Samo pet dni so igrali Shakespearovo ljubezensko tragedijo »Romeo in Julija«. Direktor je uvidel, da Dunajčanov resna umetnost ne zanima, zato bodo poslej na repertoarju predvsem komedije.

Dunajski Burgtheater

Jugoslavija vabljena na filmski festival v Argentini

Naša mlada filmska umetnost si je priborila v svetu že precejšen ugled. Jugoslovanske filme predvajajo že v mnogih tujih deželah. Največ zanimanja zanje je pri naših sosedih — v Grčiji in v Turčiji, na bližnjem Vzhodu, zlasti v Izraelu, pa tudi v Južni Ameriki in zahodni Evropi. Najnovejše priznanje jugoslovanskim filmskim umetnikom je vabilo na mednarodni filmski festival v Mar Del Plati, ki bo letos v marcu. Združenje jugoslovanskih filmskih delavcev bo prikazalo na festivalu slovenski film »Vesno«.

Rainer Marija Rilke: Lirika

V Mali biblioteki zagrebške založbe »Zora« so izšla izbrana dela enega največjih nemških poetov, Rilkeja.

Knjiga o potovanju v vsemirje

Na Dunaju se je pred kratkim pojavila knjiga »RS-11 ne odgovarja«, roman Ericha Dolesala, ki v stilu nekdanjih fantastičnih vizij Jules Verna prikazuje potovanje v vsemirje. Zanimivo je, da je delo prineslo celo kritiko strokovnjakov zaradi zanimivega in napetega pisanja o možnostih poleta, ki bodo morda uresničene že v desetih ali dvajsetih letih. Verjetno je prav zaradi tega delo zelo popularno med mladimi bralci.

Leksikografski zavod FLRJ pripravlja vrsto enciklopedij

Vsa dela leksikalnega ali enciklopedičnega značaja, ki so pri nas doslej izšla, zaradi nepopolnosti ali zastarelosti ne morejo zadovoljiti sodobnega človeka. Zato je Leksikografski zavod FLRJ začel pripravljati vrsto enciklopedij, katerih prvi zvezki bodo izšli že letos. Obča enciklopedija bo v celoti obsegala 6 debelih zvezkov na 5000 straneh. Besedilo bo bogato ilustrirano, zraven bo tudi precej umetniških prilog in okoli sto večbarvnih geografskih kart. Že letos bomo dobili tudi prve zvezke Enciklopedije Jugoslavije, Pomorske enciklopedije, Bibliografije razprav in člankov in knjižnih prilog ter prve zvezke dveh specialnih enciklopedij.

Naslovna stran prospekta o novih enciklopedijah, ki jih pripravlja Leksikografski zavod FLRJ

Mehiški narodni ep

Manuel Cavez, znani mehiški literarni zgodovinar, je pred kratkim objavil narodni ep mehiških Indijancev. Delo je prevedel v španščino iz indijansko-mehiškega narečja. »Anahuak«, pod tem naslovom je ep izšel, opisuje borbo med Azteki in španskimi osvajalci, ki se je končala s propadom azteškega cesarstva. Kritika je odkrila podobnost med »Anahuakom« in »Luisiado«, indijskim epom portugalskega pesnika Camoensa. Kritiki dostavljajo, da ni izključeno, da je Camoens poznal nekatere odlomke iz tega epa v katerem prejšnjih prevodov.

»Človek iz Berlina — najnovejši Reedov film

Pred kratkim so začeli na Zapadu vrteti novi film znanega režiserja Carola Reeda, »Človek iz Berlina«, ki prikazuje življenje v povojnem Berlinu, razdeljenem na dve zoni: zahodno in vzhodno. Vsi kritiki so mnenja, da je Reed z njim ponovno potrdil svoje mojstrstvo, saj ni mesta, ki bi ne bilo tehnično in igralsko dovršeno. Vendar Reedu nekateri kritiki očitajo, da je njegov novi film izgubil na originalnosti in zanimivosti, ker je po vsebini in obdelavi preveč podoben »Tretjemu človeku«. Temeljitejši opazovalci Reedovih režij dobro vedo, da nosijo vse močan pečat mojstrove osebnosti in njegovih življenjskih nazorov. To se je v različnih odtenkih pokazalo v »Padlem idolu«, »Beguncu«, »Tretjem človeku«, »Pregnancu z otokov« in sedaj v »Človeku iz Berlina«. Ob najnovejšem filmu ima gledalec vtis, da je režiser uporabil mnoge podrobnosti iz svojih prejšnjih filmov. Kritiki mu to najbolj zamerijo.

Mladini bodo vrteli odlomke iz najboljših filmov

Britanski filmski institut bo organiziral skozi nekaj mesecev vrsto filmskih predstav za nižješolce londonskih gimnazij. Pričakujejo, da bo predstave obiskalo okrog 3000 dijakov iz 140 šol. Mladini bodo vrteli odlomke iz nekaterih del najboljših in najbolj znanih režiserjev in jo tako seznanili z načinom dela in kvaliteto posameznih filmskih ustvarjalcev. Še posebej pa bodo dijake opozarjali, kaj vse je treba pri filmu iskati in kaj je v njem najboljšega. Vse to bo pomagalo razvijati filmsko kulturo pri mlajših, ki so, o tem govore številne statistike, najbolj vneti in najresnejši obiskovalci kinematografov.

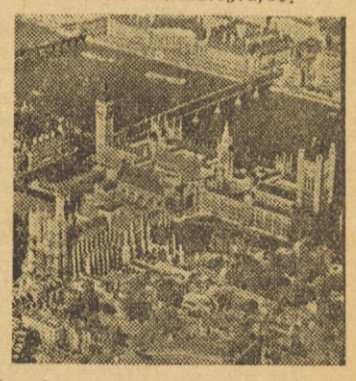

London: pogled na parlament in westminstrsko opatijo

Najnovejša knjiga Thomasa Manna

Ni še dolgo, kar je v založbi Fischer-Verlag izšla najnovejša knjiga Thomasa Manna, »Prevarana«. Knjiga ima okrog 120 strani in je nekaj debelejša od znane njegove knjige. »Tony Kröger«. Mann opisuje v tej knjigi, kot že nekoč v noveli »Smrt v Benetkah« (imamo jo tudi v slovenskem prevodu), življenje človeka, ki čuti, kako se stara. Tokrat je to ženska. Avtor pretresljivo opisuje naklonjenost ostarele ženske do nekega mladeniča. Motivi ljubezni, bolečine, staranje in smrti se večkrat srečajo in prepletajo v Mannovih delih. Nemška kritika trdi, da je najnovejše delo močna umetnina zaradi pisateljevega izrednega poznavanja globin človeškega srca in izklesanega stila, ki je Manna dvignil med največje književnike našega stoletja.

Čudna želja Sibeliusa

Pred kratkim je končal slavni finski skladatelj Sibelius svojo Osmo simfonijo. Kaže pa, da je še dolgo ne bo nihče poslušal. Čeprav Sibelius ustvarja vsak dan, ni zadnjih dvajset let objavil nobene izmed svojih skladb. Komponist celo želi, da po njegovi smrti požgejo vse neobjavljene rokopise. Prijatelji in svojci so ga po dolgih letih toliko omečili, da je dovolil skladbe vsaj enkrat izvajati.

ŠE ENKRAT O ITALIJANSKI VLADNI KRIZI

DELAVCEM SE NIČ DOBREGA NE OBETA

Pritisk Katoliške akcije in washingtonskih krogov. — Sarragatovi socialdemokrati ne bodo podprli Fanfanijeve vlade. — Nennijevi socialisti in informbirojevci se bodo vzdržali glasovanja o zaupnici, če se nova vlada ne bo premočno zavzemala za ratifikacijo pogodbe o Evropski obrambni skupnosti

V Italiji še niso rešili vladne krize. Fanfani je sicer sestavil vlado, in upa, da bo v parlamentu zbral dovolj glasov, toda k predvidenim težavam so se pridružile še nepredvidene.

Ko je Pella položil orožje, je bila večina meščanskih strank prepričana, da je Fanfani tista osebnost, ki bo lahko sestavil novo italijansko vlado. To so smatrali zaradi tega, ker je Fanfani vodja »demokratsko iniciativne« struje v demokristjanski stranki in zastopa nekoliko liberalnejša stališča do italijanskih gospodarskih in socialnih vprašanj. Vse je že bilo pripravljeno, pa se je zadnji hip vse tudi podrlo.

V Rim je namreč prišla ga. Luce, ameriški veleposlanik, in zahtevala, naj novo vlado sestavi spet Pella, češ da se je ameriška vlada z njim dogovorila za široko gospodarsko pomoč Italiji. Iz Amerike se tudi slišijo glasovi, da bi morali vse tiste glasove iz poldrugega milijona neveljavnih, ki so volili demokristjane, priznati. S tem pa bi demokristjani dobili absolutno večino in po sedanjem volilnem zakonu tudi dvetretjinsko večino v parlamentu. Tako je dobil nenadno mandat za sestavo vlade — Pella. Ta ga je nemudoma vrnil in Fanfani se je spet pojavil na obzorju italijanskega političnega življenja.

Na katere sile Fanfani lahko računa?

V prvi vrsti na liberalce in republikance poleg demokristjanov seveda. Za monarhiste upa, da bodo vsaj abstinirali, če ga že ne bodo podprli, saj ima v svoji vladi nekaj ministrov, ki se odkrito zavzemajo za obnovitev kraljestva. Sarragatovi socialdemokrati so zahtevali, da spremeni Fanfani volilni zakon tako, da bodo volitve po enostavnem proporcionalnem sistemu — kolikor glasov si dobil, sorazmerno toliko poslanskih mandatov boš imel. Poleg tega je Sarragat zahteval, naj Fanfani jasno pove, da ne bo poskušal obnoviti kraljevine. Znano je namreč, da so demokristjani 1945. leta vsi glasovali proti republiki in za kraljevino. Fanfani vseh teh pogojev ni sprejel, zato lahko odkrito računa na odpor Sarragatovih poslancev.

Nennijev in Togliattijev manever, teh bratov istega informbirojevskega kova, je morebiti tudi nekaj vplival, da se je Fanfani opogumil in bo šel pred parlament, čeprav še ni čisto gotovo, da bo zbral dovolj glasov. Nenni in Togliatti sta namreč obljubila, da se bodo njuni poslanci vzdržali ob glasovanju o zaupnici vladi, če jima obljubi, da se ne bo preveč potegoval za rafitikacijo evropske obrambne skupnosti. Nekateri demokrščanski levičarski krogi pa bi radi tudi to izkoristili in svetujejo, da bi bilo treba napraviti nekako tako, da bi Nennijeve in Togliattijeve ponudbe sedaj sicer ne sprejeli, potem, ko bo vlada dovolj trdna, bodo pa z njimi že opravili.

Sicer je že navada, da italijanski vladi že ob rojstvu ne prerokujejo dolgega življenja. Res vse kaže, da tudi ta ne bo, saj se da že iz dogodkov ob sestavljanju vlade razbrati, da se tudi ta ne bo lotila resnih socialnih in gospodarskih vprašanj, ki tarejo Italijo. Delavcem v Italiji se torej tudi pod Fanfanijevo vlado nič kaj dobrega ne obeta.

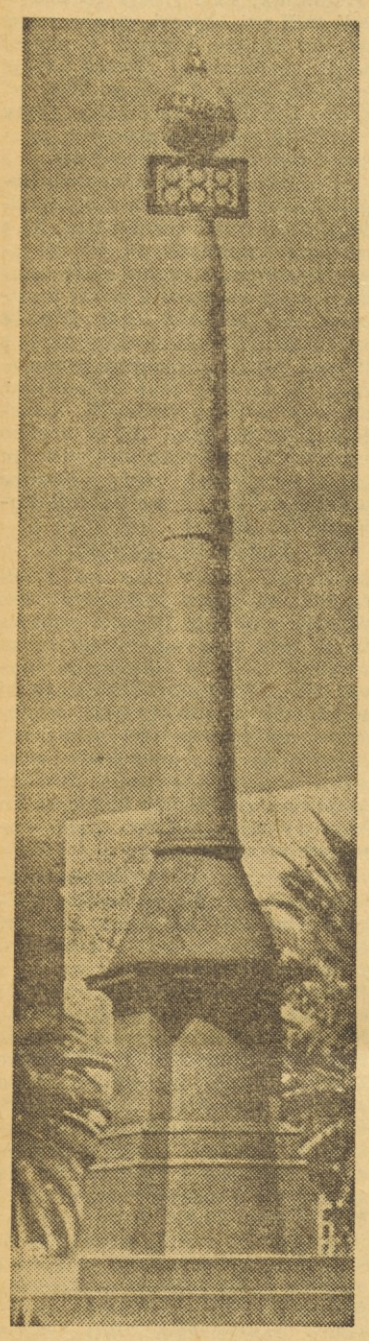

»Trikrat po osem ur ima dan: osem za delo, osem za razvedrilo in osem za počitek.« To socialno pravilo so priznali v Astraliji že pred petdesetimi leti. V spomin na to delavsko zmago so postavili avstralski sindikati tale spospomenik v Melbournu

AMERIŠKI SINDIKAT RUDARJEV IN KAPITALISTI

»Teh papirjev se drži kri«

Z zločini hočejo uničiti sindikalno organizacijo rudarjev. — Več tisoč delavcev se je kljub temu včlanilo v sindikat

V južnih deželah Združenih držav je še vedno nekaj premogovnikov, v katerih kapitalisti nikakor nočejo priznati sindikalnega delovanja. Eden takšnih premogovniških krajev je Leslie country v Kentuckyju. V tem kraju so zločinci, ki so jih plačali kapitalisti, ubili nekega sindikalnega voditelja, mnogo odbornikov pa ranili. Več sto članov sindikata so pretepli in jim zagrozili s smrtjo, če ne bodo takoj izstopili iz sindikata.

Bill Perkins, odbornik ameriškega sindikata rudarjev v Kentuckyju, ki so ga pred nedavnim ranili najeti zločinci

Ranili so tudi Bil Perkinsa, enega izmed voditeljev sindikata rudarjev, na katerega so že štirikrat streljali. Ta sindikalni odbornik je pred nedavnim izjavil, da delavci kljub nasilju zelo radi vstopajo v sindikat. »A teh papirjev se drži kri,« je dejal Bil Perkins in pokazal na več tisoč pristopnih listov.

IZ ŽIVLJENJA SOVJETSKIH DELAVCEV

PRIZNANJE

Resnica o življenju sovjetskih ljudi si utira pot tudi v sovjetske časopise. — Pronin piše v »Trudu« o »brezobzirnem in netovariškem odnosu do delovnih tovarišev«

V eni izmed zadnjih številk »Truda«, časopisa sovjetskih sindikatov, je neki Pronin grajal »ostanke starega« v sovjetski družbi. Pisal je o slabi delavski razredni zavesti, o nepravilnih odnosih mojstrov in delovodij do delavcev. »Ti ostanki se pojavljajo v vsem našem življenju: v proizvodnji, v vsakodnevnem življenju, v odnosih med ljudmi«. »In zato,« pravi Pronin, »delavci niso zainteresirani za delo in jim je kakovost proizvodov deveta briga. Človek vidi nered, toda ne spomni se, da bi pospravil razmetane predmete...« Takole zaključuje: »To ni moja stvar, to je stvar administracije« — ugotavlja Pronin. In potem še govori o »brezobzirnem in netovariškem odnosu do delovnih tovarišev«.

Za vse to pa je Pronin našel krivca v »drobnolastniški psihologiji, proti kateri se je treba vsakodnevno bojevati«. Ne graja »ostanke starega«, v želji po novih odnosih med ljudmi, ampak zato, da bi delavce prepričal o »potrebi varovanja državne imovine, državnih interesov«. Vsaj tako zaključuje Pronin svoj članek. Vendar so te njegove poslednje besede navadne fraze, za katerimi se skriva trpka resničnost: gospostvo birokracije. Pronin bi mnogo bolj pametno napravil, če bi poiskal krivca za težavno stanje v sovjetski industriji in za slabosti v odnosih med ljudmi — v državno kapitalističnem družbenem redu. Toda kljub temu je priznal nekaj, česar se doslej nihče ni upal. Resnica o življenju sovjetskih ljudi si počasi utira pot tudi v sovjetske časopise.

KANADSKI NAZADNJAKI PRIPRAVLJAJO PROTIDELAVSKI ZAKON

Protidelavska ofenziva

Delovanje nazadnjaških skupin v Ameriki ojunačilo kanadske kapitaliste. — Nov protidelavski zakon bi omejil sindikalno delovanje in svobodo govora. — Ogorčeni protesti vseh naprednih Kanadčanov

Kanadski delavski voditelji trde, da je nazadnjaška gonja v Ameriki vzpodbudila tudi kanadske bogataše. Ti so že predlanskim zahtevali, naj parlament sprejme neki protidelavski zakon, toda parlament zaradi ogorčenja delavcev tega zakona ni mogel sprejeti. Ob koncu lanskega leta pa so kanadski kapitalisti pripravili nov zakonski osnutek, ki je slabši od zadnjega. Ta osnutek je predlagal parlamentu minister za pravosodje Garson in bo (če bo sprejet) zelo omejil sindikalno delovanje ter svobodo govora.

Voditelji Lige za demokratične pravice so pozvali kanadske delavce, kmete in vse ostale delovne ljudi, naj preprečijo sprejem tega zakona. Časopis »Montreal Gazette« pa je celo zapisal, da je ta protidelavski zakonski osnutek koncesija ameriškim nazadnjakom, ki jim je kanadska vlada pred nedavnim prepustila nekaj vojnih baz.

Vsakdanji prizor iz Južnoafriške unije: črne otroke takole ločujejo od belih

Glasilo sindikatov Slovenije. Izdaja Republiški svet Zveze sindikatov za Slovenijo. Ogovorni urednik: Roman Albreht. Tisk Tiskarne »Ljudske pravice« v Ljubljani. Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Čufarjeva ulica 1 — Dom sindikatov. Telefoni: uredništvo in uprava 23-031, uredništvo 22-538, uprava 20-046. Poštni predal 284. Račun pri Mestni hranilnici v Ljubljani 601-305-1-221. List izhaja vsak petek. Rokopisov ne vračamo. Mesečna naročnina 40 din, četrtletna 120 din, polletna 240 din, celoletna 480 din; posamezna številka 10 din.

ITALIJANSKA KLERIKALNA DEMOKRACIJA — DEMOKRACIJA ZA FAŠISTE

Morilec Matteotija izpuščen

Italijanska vlada je izpustila iz zapora morilca znanega italijanskega socialističnega voditelja Matteotija

Dne 21. decembra minulega leta je italijanska klerikalna vlada izpustila iz zapora 17.000 fašističnih vojnih zločincev. Med njimi je tudi fašist Arrigo Dumini, morilec italijanskega socialističnega voditelja Matteotija.

Matteoti je bil v letih po prvi svetovni vojni, ko je v Italiji dvigal glavo Mussolinijev fašizem, eden izmed največjih in najbolj uglednih bojevnikov proti Mussoliniju. Zato je »Duce« sklenil, da se ga bo znebil. 1924. leta je tolpa fašistov napadla Matteotija na neki rimski ulici in Dumini ga je ubil.

Vsa leta Mussolinijeve vladavine v Italiji je Dumini užival svobodo in celo čast. Šele 1947. leta so ga obsodili na 30 let zapora. Dumini pa je prestajal kazen le šest let. Klerikalna vlada ga je med drugimi zločinci velikodušno izpustila. Zakaj? Mar so ji potrebni ti ljudje, da bi lahko uveljavila svojo protidelavsko politiko? Kdo ve.

Z JAPONSKE

OTROKE PRODAJAJO

Japonsko ministrstvo za delo je sporočilo, da se je v minulem letu število prodanih otrok podvojilo. Dečke so prodajali povprečno po poldrugi dolar, deklice pa po pet dolarjev.

To so večinoma mladoletni otroci, ki jih reveži prodajajo zato, ker jih ne morejo preživljati. Fantke kupujejo večinoma družine, ki so brez otrok, deklice pa lastniki javnih hiš, ki jih vzgajajo za bodoči »poklic«.

V dvajsetem veku, v deželi, ki jo na Zahodu uvrščajo med demokratične države, **predajajo otroke.**

IZ GRŠKEGA SINDIKALNEGA GIBANJA

Guvernerjevo maščevanje

Guverner Narodne in Atenske banke odpustil iz službe vse sindikalne voditelje, ki so pred nedavnim organizirali stavko bančnih nameščencev

Guverner grške Narodne in Atenske banke je odpustil iz službe vse člane Izvršnega odbora sindikata bančnih uslužbencev. Ta svoj ukrep je utemeljeval z izjavo, v kateri poudarja, da so ti sindikalni odborniki organizirali nedavno stavko, s katero so bančni uslužbenci zahtevali povečanje plač.

Organizacije Generalne konfederacije grških delavcev prirejajo protestna zborovanja, na katerih obsojajo to dejanje in zahtevajo, naj vlada zagotovi svobodo sindikalnega delovanja in obsodi tak odnos do sindikalnih voditeljev.

IZ PAKISTANA

Vodja „rdečih srajc" na svobodi

Ker je pomagal ljudstvu, so ga zaprli in držali v zaporu šest let

Iz Pakistana poročajo, da je vlada izpustila na svobodo znanega ljudskega bojevnika Gafar Kana, ki je poznan v Indiji in Pakistanu kot vodja organizacije »rdečih srajc«.

»Rdeče srajce« so prostovoljna organizacija za »pomoč ljudstvu«, ki se je že pred drugo svetovno vojno združila z Gandijevim gibanjem za osvoboditev Indije. Gafar Kan je po tej združitvi postal eden izmed najljubših Gandijevih prijateljev in soborcev. 1948. leta ga je pakistanska vlada obsodila, da »pripravlja državni udar« in ga zaprla.

Osvoboditev Gafar Kana je pozdravila vsa indijska javnost, ki je že nekaj let zahtevala, naj njihova vlada posreduje pri pakistanski vladi, da bi ta spustila tega uglednega ljudskega voditelja na svobodo.

SPREMENJEN PROGRAM ANGLEŠKIH LABURISTOV

Pomoč zaostalim deželam

V spremenjenem programu se laburisti zavzemajo za uresničitev načela: »Za enako delo enako plačilo« tudi za ženske

Na zadnji konferenci so britanski laburisti sklenili, da bodo nekoliko spremenili svoj politični program. V spremenjenem programu, ki so ga pred dnevi objavili, laburisti zagotavljajo, da bodo ob svojem prihodu na oblast uresničili načelo: »za enako delo, enako plačilo« tudi za ženske. Laburistična vlada tudi namerava zvišati prejemke iz socialnega zavarovanja, tako da bi z njimi dosegli enako kupno moč, kakor je bila v času, ko so jih pričeli izplačevati. Uvesti hoče neposredne davke na kapital in zavzemati se za dvig življenjske ravni v gospodarsko zaostalih deželah, čeprav bi to škodovalo življenjski ravni angleških prebivalcev.

OKNO V SVET

SINDIKALNO GIBANJE V DEŽELI, KJER SONCE VZHAJA

PRED VIHARJEM

O škodljivih pojavih v japonskem sindikalnem gibanju, ob katerih se je vredno zamisliti

Milijoni japonskih delavcev so se v zadnjih desetletjih minulega stoletja začeli upirati izkoriščanju. Vznikle so organizacije (sindikalne in socialistične) delavci so stavkali, zavzemali tovarne in vzeli v roke tudi orožje, umirali v ječah ter koncentracijskih taboriščih.

Po prvi svetovni vojni so na Japonskem zrasle močne delavske organizacije. Vladajoči fevdalno-kapitalistični vrhovi so se ustrašili revolucionarnih nastopov milijonske proletarske armade in popuščali. Obenem pa so izkoriščali trenja med delavskimi voditelji in utrjevali svoj omajani položaj. Iz obrambe so kmalu prešli v napad. Zopet so padale žrtve in se polnile ječe.

Potem je izbruhnila vojna. Najprej s Kitajsko, potem pa še z Ameriko in Anglijo. Delavski voditelji so nasprotovali vojni, zato so jih oblastniki še huje preganjali.

1945. leta je Japonska kapitulirala. Deželo je zasedla ameriška armada. Iz razbitih delavskih organizacij so napredni proletarski voditelji ustanovili enotno sindikalno organizacijo »Zenroren« (Vseljudski svet japonskih sindikatov), ki je že v nekaj mesecih imela več milijonov članov. Ta organizacija je združevala vse sindikalne struje: od informbirojevskih na skrajni levici, do socialdemokratskih na desnici. Bila je tudi včlanjena v Svetovno sindikalno federacijo.

Že kmalu po ustanovitvi »Zenrorena« pa je informbirojevska struja v tej organizaciji začela vleči na svojo stran. Voditelji japonskih informbirojevcev so hoteli spremeniti »Zenroren« v sovjetsko agenturo. Tej nameri se je upiralo veliko sindikalnih voditeljev. 1948. leta je prišlo do krize. »Vseljudski svet japonskih sindikatov« je izstopil iz Svetovne sindikalne federacije, ki se je spremenila v sovjetsko orožje in — razpadel. Informbirojevci so ustanovili svoj sindikat — »Zambecu«, Američani pa so s simpatijami gledali na ustanovitev sindikalne organizacije »Sohio«, ki naj bi delovala kot protiutež informbirojevskemu sindikatu.

V »Sohio« so v zelo kratkem času pristopile vse sindikalne skupine, ki so bile pod vplivom levih in desnih socialistov, pridružilo pa se jim je tudi veliko članov informbirojevskih sindikatov. Danes ima »Sohio« okrog 5 milijonov članov (80 % vseh organiziranih japonskih delavcev). V nekaj letih se je »Sohio« spremenil v vsejaponsko sindikalno organizacijo, ki se je zelo hitro osamosvojila in obrnila hrbet svojim ustanoviteljem.

Vendar »Sohio« ni enotna organizacija. Sestavljena je iz nekaj sindikalnih skupin, ki delujejo več ali manj samostojno. Vsaka od teh skupin pa nasprotuje drugim, da bi imela v vodstvu čim več besede.

V skupini »Toicuha« je nekaj sindikalnih organizacij, ki so ostale pod vplivom japonske informbirojevske stranke. Med njimi je najbolj znan sindikat učiteljev. V skupini »Minroren«, (federaciji demokratskih sindikatov) so sindikalne organizacije tekstilcev, pomorščakov in še tri manjše. V tej sindikalni skupini imajo glavno besedo desni socialisti, ki nasprotujejo političnemu delovanju sindikatov in smatrajo, da se je vredno zavzemati le za ekonomske zahteve delavcev. V skupini »Došikaj« pa prevladujejo levi socialisti. Ta skupina nasprotuje ponovni oborožitvi Japonske, nastopa proti ameriškemu in ruskemu imperializmu — za neodvisno in socialistično Japonsko. »Američani naj gredo, Rusi pa naj ostanejo tam, kjer so« — je eno izmed glavnih gesel japonskih levih socialistov.

Do nedavnega je v »Sohiu« prevladovala skupina »Došikaj«. Skoro vsi sindikalni voditelji so bili levi socialisti. Na zadnjem kongresu pa se je močno uveljavila informbirojevsko usmerjena skupina »Toicuha«.

Zakaj? Zakaj so na Japonskem vzklila semena, ki jih trosijo informbirojevci, čeprav japonski delavci niso nič kaj navdušeni nad Sovjetsko zvezo. Zakaj je med Japonci tako malo simpatij do Zahoda? Poskušajmo odgovoriti na to vprašanje.

Okupirani narodi niso nikoli ljubili okupatorjev. Tako je tudi z Japonci, ki že 8 let prenašajo »blagodati« ameriške okupacije. Prva povojna leta so smatrali okupacijo kot nujno zlo, ki bo izginilo ob podpisu mirovne pogodbe. Toda japonska vlada je v San Franciscu mirovno pogodbo podpisala, v deželi pa so ostale ameriške čete in Amerika ima še danes na Japonskem veliko večpravic, kot jih ima, na primer v Italiji, Franciji in drugih zahodnih deželah.

Prvo povojno leto so ameriške zasedbene oblasti zaprle nekaj najvažnejših predstavnikov fašistično usmerjene japonske aristokracije, ki je zapeljala Japonsko v vojno in poraz. Obenem so prisilili vlado, da je sprejela nekaj uredb za zaščito delavcev. (Bojazen pred revolucijo jih je privedla do tega.) A kmalu se je začel širiti in utrjevati japonski kapital. Kakor so se v Ameriki uveljavljale nazadnjaške politične skupine, tako se je tudi na Japonskem utrjevalo nazadnjaštvo. Iz zaporov so izpustili vojne zločince — da bi pripravili prostor za delavske voditelje.

V minulem letu je japonska industrija proizvajala za polovico več kot pred vojno. A plače so v osmih povojnih letih povečali komaj za 19 % (povprečje plač je še vedno veliko manjše kot pred vojno). Kapitalisti hočejo z nizkimi plačami prikriti izgubo, ki jo imajo pri nakupu surovin (v zunanji trgovini imajo precej besede ameriški bogataši), zagotoviti nizke cene japonskim proizvodom na svetovnem trgu in seveda čim obilneje polniti svoje blagajne.

Delavci pa žive v revščini. Nekaj milijonov jih je brezposelnih. Dežela je prenaseljena. Na površini, ki je velika kot poldruga Jugoslavija, živi 85 milijonov ljudi. In vsako leto jih je milijon več. (Hudomušni Japonci trde, da lahko prehodiš njihovo deželo od morja do morja — po strehah hiš.) Milijoni kmečkih družin žive na nekaj arih zemljišča. Zemljo obdelujejo z golimi rokami, ker žele, da bi jim vsaka gruča obrodila in ker nimajo primernih strojev. In kljub temu je v deželi veliko premalo hrane. Milijoni vojnih sirot in invalidov so brez vsakih sredstev. In več sto tisoč nesrečnih deklet išče zaslužka po ulicah. Z Američani vred se je naselila v deželo tudi prostitucija. Tokijska četrt Jošivara je polna deklet, ki so jih revni starši prodali brezvestnim lastnikom javnih hiš.

Že vsa povojna leta se japonski delavci bojujejo proti kapitalu, proti kapitalistični vladi in njenim zaščitnikom. Znane so nam velike delavske stavke za izboljšanje plač in delovnih pogojev, stavke 1952. leta proti zakonu o prevratniškem delovanju, ki ga je sprejela buržoazna večina v parlamentu. (Takrat smo jugoslovanski delavci poslali stavkajočim japonskim tovarišem milijon dinarjev.) In slišali smo tudi o velikih demonstracijah, o spopadu delavcev in naprednih študentov z ameriškimi oddelki ter vladno policijo (lanskoletni prvi maj) ter o drugih revolucionarnih nastopih japonskih delavcev.

Ameriški nazadnjaki radi govore, da je treba Azijce tolči, »udarjati jih po glavi, zakaj le s silo jih bi zadržali, da ne bodo pobegnili k Rusom.« Vendar to »tolčenje po glavi« ni obrodilo zaželenega uspeha. Sejalo je mržnjo proti ameriški zunanji politiki in pripravljalo plodno tlo za sprejemanje raznih prosovjetskih gesel. In tudi mnogi napredni delavski voditelji so v borbi proti »večjemu zlu« (ameriškemu imperializmu) zapostavljali »manjše zlo« (informbirojevščino), ki pa nikakor ni manjše zlo od prvega, le bolj neposredno.

V spomenici lanskoletnega kongresa »Sohia« podpirajo sovjetsko »mirovno kampanjo« in obsojajo ameriške državnike kot vojne hujskače. Spomenice, ki jih je predlagal podpredsednik sindikata Oto, v katerih govori o Sovjetski zvezi in Kitajski kot o nazadnjaških osvajalnih silah, kongres ni hotel sprejeti. Za predsednika Izvršnega odbora so izvolili skrajnega levičarja Tahana, za podpredsednika pa Mijanoharo, predstavnika učiteljskega sindikata. V »Sohiu« je torej prevladala skupina »Toicuha«.

Zmaga informbirojevsko usmerjenih skupin je zmedla leve socialiste. Sklicali so sestanek Centralnega komiteja svoje partije, na katerem so razpravljali o odnosu do sindikalnega vodstva. Ob koncu so ugotovili, da med novo politiko »Sohia« in med stališči socialistične levice ni bistvenih razlik, vendar so priznali, da odnosi med njimi in sindikatom niso več tako prisrčni kot so bili. In tudi voditelji »Sohia« so javno izjavili, da se njihova osnovna stališča ne razlikujejo od načel levih socialistov. Videti je torej, da so zaenkrat eni kakor drugi pripravljeni popuščati, a obenem se pripravljati na širšo in ostrejšo razpravo.

Desničarji v sindikalnem gibanju pa slabo prikrivajo — veselje. Menijo, da bodo odslej mnogo laže napadali levico in uveljavljali sami sebe v delavskem gibanju.

Zmaga skrajnih levičarskih skupin v »Sohiu« pa je vznemirila tudi voditelje Mednarodne konfederacije svobodnih sindikatov. V to mednarodno sindikalno organizacijo je v Aziji vključeno le 5 milijonov delavcev. Svetovna sindikalna federacija pa ima brez Kitajske federacije dela tudi 5 milijonov pristašev. Poldrug milijon članov japonskih sindikatov je vključenih v mednarodno konfederacijo svobodnih sindikatov, okrog sto tisoč pa v Svetovno sindikalno federacijo. »Sohio« torej kot celota ni vključen v nobeno mednarodno sindikalno organizacijo. Dve tretjini njegovih članov se zavzema le za trdno sodelovanje z azijskimi sindikalnimi gibanji.

Japonski sindikati, ki so vključeni v MKSS, predstavljajo torej tretjino članov te mednarodne sindikalne organizacije v Aziji. Ob zmagi skrajne levice v »Sohiu« so se voditelji Konfederacije svobodnih sindikatov vznemirili zato, ker se je s zmago povečala nevarnost, da japonsko sindikalno gibanje povsem obrne hrbet Mednarodni konfederaciji in pristopi k Svetovni sindikalni federaciji. Zato nas ni iznenadilo, ko je ob koncu minulega leta odpotoval na konferenco Azijske sekcije sam generalni sekretar Mednarodne konfederacije Oldenbruck. Cilj njegovega potovanja je jasen: prikrito podpreti sindikalno desnico in zadržati levico, da ne bi odšla v nasprotni tabor. Izjavil je celo, da bi bili pripravljeni sprejeti »Sohio« v MKSS. Predstavniki »Sohia«, ki so prišli na konferenco Azijske sekcije, pa so zahtevali, naj Mednarodna konfederacija svobodnih sindikatov obsodi ponovno oborožitev Japonske. S to zahtevo so se hoteli priljubiti japonskim delavcem, ki nasprotujejo oborožitvi, obenem pa prikazati Mednarodno konfederacijo kot »zahodnjaško« organizacijo, zakaj vodstvo Konfederacije bi zelo težko nasprotovalo ponovni oborožitvi Japonske. Razen tega pa vedno prikazujejo MKSS kot organizacijo, v kateri imajo glavno besedo ameriški in angleški sindikalni voditelji, ki zapostavljajo azijske sindikate. Bolj kot sodelovanje z Mednarodno konfederacijo svobodnih sindikatov jim je pri srcu azijska sindikalna organizacija, ki bi združevala vse sindikate Azije.

Zakaj pa se »Sohio« ne vključi v Svetovno sindikalno federacijo? S tem bi si več škodoval kot koristil. Ker ima nekaj svojih članov v Mednarodni konfederaciji, se ga sedanja japonska vlada ne upa tako odkrito preganjati. Če pa bi deloval kot član Svetovne sindikalne federacije, bi ga vladajoči razredi predstavili svetu kot sovražnika Japonske in ga nasilno uničili.

Položaj v japonskem sindikalnem gibanju torej ni nič kaj rožnat. Nasprotja, ki so se v zadnjih mesecih ostreje pokazala, niso majhna. K tem nasprotjem pa prispeva svoj delež še boj med Mednarodno konfederacijo svobodnih sindikatov in Svetovno sindikalno federacijo za vpliv v največji japonski sindikalni organizaciji. Bodočnost bo pokazala, kako se bodo ta nasprotja razvijala in kam bodo pripeljala sindikalno gibanje v deželi, kjer sonce vzhaja.